

Tractatus Theologicus

De
Gratia Auxiliante

Proemium

Sermonem habuisse de gratia auxiliante inquit rui-
nus à veris D. Augustini lib. 4. de gratia Christi, et pecca-
to originali contra Pelagium, et Celestium cap. 4. 7. Dicant
ita quod hinc ubi de arbitrio voluntatis, et de gratia di-
scutatur, ita est ad dixerunt Epistolae, ut quando defenditur
liberum arbitrium negari de gratia videtur, quando au-
tem agitur de gratia liberum arbitrium putetur au-
ferri. Ac forte difficultate exarant plures, vel circa
gratiam, vel circa arbitrium, vel circa liberum arbitrium, ut in
de cursu tractatus, scilicet: nos autem utrimque capitulum
nem quae exoritur utrimque ducti auctoritati Petri est
quae praefertur rationi naturali, quae in rebus divinis
et reperiuntur admodum infirma, et indecibilis.

Inter Romanos Pontifices plurimum pot. Innocentius 1. D. Augustinus coepit
tractatum de gratia, circa gratiam damnantem, sed in eo tempore anti-
quas, sed etiam rebus naturalibus, ex Concilio alijs omnijs ca-
dem ad dogmata aut decesserunt, aut confirmaverunt. Sic
solitantes tria Constantiensia, Milenitana, Avenionensis
reconvenerunt, et Tridentinum. Inter Ecclesiae Patres plures
sunt, qui de hoc argumento externe dixerunt omnes
tamen, hoc in se reperat D. Augustinus huius plurima
aperta in fidei articulis, et in concava dogmata transie-
runt cuiusque doctrina circa gratiam, ista doctrina Ec-
clesiae, ut in septi articuli staty fuit sumus Pontifex
Florentinae q. 17. ad personam. Nec tamen evidenter
auctoritatem Theologorum sola reperiuntur numerum pro
veritatis, et Ecclesiae causa deestantem, sicut illustra-
rent Magistru sententiam in 2. a distinctione 2. a. sicut
secular D. Thomas 1. 2. a. q. 10. sicut etiam singulorum tractat
ty scolasticos, vel dogmaticos. Nec idem argumento autem quod
dicamus levi quidem sufficienter tamen ut nihil
rius dignum, aut necessarium circa naturam ad gratiam deinde
ratur.

Disputatio 1^a De Natura

Quod natura subiacetur auxilio Divinae gratiae et ab ea elevetur, et fiat absolute potens ad opera salutaria, rem meritoria aeterna beatitudinis consequi videtur; ut illius dignitas et cognitio promissionis directionibus circa naturam, sicut eadem natura gratiam mereatur. Hanc economiam recitat et D. Augustinus, qui in libro de natura et gratia prae se habet. Unde de Gratia

Caput 1°

De natura eiusque statibus generatim.

Circa 1^{am} partem tituli naturam in praesenti non resumimus Phisicam, et ne principis moris, et quicquid, et loquitur Aristoteles, nec Metaphisicam, et ad essentiam naturae, sed moraliter in quo sensu naturae nomine idem significatur illa substantia, quae capax sit operandi moraliter, sed quod idem est efficiendi operationes morales, et imputabiles videlicet dignae laude, vel reprobis promissis vel poenis. Ratio est quia haec tantum substantia, ubi potest auxiliari gratia non autem ceterae substantiae creatae ille enim exi dependunt à se non volut quod operandum sed quod quo adesse tamen non sunt capax auxiliorum Divinae gratiae.

Circa 2^{am} nomen status alia sortitur significationem in iure civile, alia in canonico alia in Theologia moralis, et alia in scolastica et dogmatica. Iuxta civile significat conditionem publicam hominis videlicet eius libertatem, vel civitatem in canonico significat illud vivendi quod cum homo moraliter aliquando talia sunt status religionis, ordinis,coniugii, et Matrimonii, in Theologia moralis significat privatis conditionem unicuiqueque in ordine ad Deum videlicet amicitiam vel inimicitiam cum illo, sed quod idem est status gratiae, et peccati mortalis.

Ad
Theologos tamen, tam scolasticos, quam dogmaticos, et q^{uod}

posite ad rem nostram nomine staty significatur entia 3
candis, rem centum modis esse habendi non quidem
alicuius, aut aliquorum hominum, tuncque natura hu-
mana in ordine ad Deum finitū ipsius sunt iuxta la-
ges Divinae providencie. Staty ita nuntius potest de-
finire recto in finem. 2. q. 3. distinctione 3. q. 3. staty per-
manencia (naturae humanae) legibus Divinae vision-
cie firmata. Hinc patet ad statum requiri ordinem
aliquorum permanentes naturae humanae ad ip-
sum ultimum finem.

Duplex est ordo permanency homi-
nis ad ultimum finem. 1. Est actualis poterior ipsius. 2. Est
tendencia, seu via ad illum potiorconem inde pariter
duplex est staty naturae humanae tanto univer-
saliter, et pro comprehensibilibus omnes homines. 1. Est
est staty tunc, ex futuritionis in patria, qui propter
Batonis eius. ex adverso respondent staty damnatos
qui in aeternum exarabunt. tunc fine ultimum beatitu-
dinis, ad etiam ipse illis aequant. 2. Est staty via
tendencia ad finem ultimum beatitudinis. Hic con-
venit tunc omnibus viventibus, tunc etiam in animalibus.
in purgationis patenti quatenus autem viventibus
potest convenire nostra episcopi considerationem.

Quing. arguatur valere eius staty, scilicet staty naturae su-
rae naturae integrae: naturae integritatis: naturae legum
et naturae reparatae staty pura naturae esset ille in
quo homo nec haberet peccatum nec gratiam; esset tamen, ac
necesse eidem infirmitatibus, et humilitatibus, quod nunc
patitur. Ideo homo in tali statu constitutus nec ordina-
re ad finem supernum obtinendum per dona super-
na nec a Deo reciperet eius modis, dona res esset re-
lictae sibi, arguitur bonis naturalibus non tamen rapce-
retur infectis peccato originali, ut patet.

Quia tamen
corpus hominis ita sibi saltem contraxet rursus modo ele-
mentis contrariis, et qualitativis intense, propter
ita ut adveniret victoria perire iuxta temperie: id est
modo in illo statu episcopi paritibus, et mortalibus penam
ac nunc, et si ex diverso principio Deum enim solus
deprimetur ab elementorum contrarietate, et pug-

na qualitatu nunc metor qđo dñmūtur a peccato originali
erit quęq; in tali statu revelio partē inferiōrē contra rēpē-
rē, rē appetitū ad dēvū ratiōem nō quidē cūpū-
rē, a culpa quā tali statu nō erit, sed a dīversis incli-
natiōibz appetitū ratiōalē, et rē rēpērē. Ite quomodo ha-
bet ratiōem pācie, aut pāralitātē, induce a peccato
originali fuisset in eo statu naturalē defectū, et quāsi pā-
rēctū naturā.

Statu naturā integrā erit ille, in quo homo
creaturus a deo, tunc sine donis rēpērē tunc etiā sine
revelatiōe appetitū ad ratiōem hoc autē eveniret, quia
abiq; donis ordinis rēpērē naturalis, et per sola dona unitati-
ve naturalē sed iūstia naturā humanā, illis rēpē-
rē intellectū hominē regeretur cū voluntas, et cōsenseretur
motū appetitū rēpērē ita, ut nec ano cōcupisceret dēvū
rēpērē, nec vno ad dēvū deū. Hic statu erit quēdamo-
do meliū inter statu pūcie naturā, et statu naturā a-
cūpū, cōveniret cū pūcio, quia nō diceret elevatiōē
hominē ad finē rēpērē nec dona rēpērē cōveniret
et cū secundo, quia pēfecte rēpērē pārtē inferiō-
rē rēpērē et mētem deo: unde nō erit rēpērē
tē naturā nec rēpērē rēpērē, quod rēpērē rēpērē
quid.

Statu naturā iūstia, rēpērē originalē pē-
tē pēfēctiōē naturā integrā modo dictā impatit
ordinē ad deū, ut finē rēpērē obtinendū per pā-
tē ratiōficantē iūstia, infusā, et cetera dona
rēpērē excludit omē dōlē rēpērē iūstia, quā
omē rēpērē pōtē rēpērē iūstia, quā naturā, quā
naturā ex parte corpōis, et animā, ideo homo cōpē-
tē in tali statu ageret ita omē tranquillat omē
tē ratiōis extēna erit quidē impatit iūstia
tē, et iūstia, nō quia nō potest mori, quod quia
pōt et nō mori, et nō erit iūstia ratiōis ad dēvū, et
in huiusmodi statu fuerunt Adā, et Eva ante lō-
rē.

Statu naturā lōrē est cōdicio, rē statu naturā hu-
manā pē peccatū pūciat iūstia originalē in huius
statu lōrē est naturā peccante Adā in tēpore, ratiōe
dīvī pēccatū, pōndit ratiōi et nō iūstia originalē,
alioq; omnia illa dona, quā tēpore, et Eva ante lō-
rē.

si ipse precepit et in accepta iusticia.

5

sic autem valde
felix staty iusticia originaly de qua homo cedit, ita miser
est staty naturae ipsae in qua cedit: hoc enim propter
ceteros, erumque est inportuna revelatio operis, ad natu-
ren, et merito ad Deum ex quo tanquam ex venerato fonte pro-
fluit omnia naturae genera quae patimur. Ideo tamen
ut communiter docent Theologi conservat homo omnia inte-
gra naturalia cuius domy operatur.

Staty naturae reparate
et condicio, seu staty naturae humanae per Christi meri-
ta restituta iniusticia. hic est actualy staty naturae huma-
nae in ea quae sunt omni Adamii portem post Baptismum
vite ranti. Dicitur autem staty naturae repara quia
licet non excludat omni imperfectione staty naturae ip-
sa includat in gratia medicinali Christi donis, qui
venit quarene et valere facere, quod peneat inportare
virtutes, vitia dona, et auxilia gratia celata ex Chris-
ti meritis, quibus homo alijs omnibus impotens fit absol-
ute potens operari valutariter, et aequi vta ceteris.

Quing volunt appellare, staty naturae reparate acua-
tem statu naturae humanae ratio ipse est, quia non potest
dici repara natura quae non deo pervenit ad terminu
felicitatis amice, nec ea adquisiri, quod potius subicie-
bant miseri, et paralytibus per peccatu inducitur: non
autem huiusmodi mala pati, vel vici fatemur ideo statu
rationis post deum Adamii comprehendit deo iudicat sub
communi nomine staty naturae ipsae.

Caput 2.

De statu naturae purae.

Ex dictis infertur statu purae naturae solum diceret na-
tura, et perfectione ipsi quonaturaliter deitoy; et
consequenter hic extra talem statu, et ad illud perti-
nere non possunt ea dona, quae a natura non explicantur,
nec ipsi debentur a deo ex mera gratia, et non ex de-
bita, ex bonis inditit homini alia, pertinent ad
ordinem naturalem, et hominem perficiunt in ordinem
ad finem naturalem, et operatione naturales, tale opet
do

6° donis integritatis. Alia vero pertinet ad ordinem superius ho-
minis quae perficiunt in ordine ad finem, et opera superius
tali sunt dogmatice Theologicae.

Hoc superius quare? 1° an a-
liquando existerit status purae naturae? Respondet de facto num-
quam existerit est communis. Pro 1° Deus de facto nec Angelum,
nec hominem, quod Angelus creavit in ordinem ad finem su-
perius aeternae beatitudinis asequendum per media, scilicet
superius: sed ordo ad finem superius asequendum per media
superius exornatur statui purae naturae: exp.

Pro 2° et de Ange-
lis: D. Augustinus lib. 12 de civitate Dei cap. 9 loquens de omni-
bus Angelis ait: eorum in bona voluntate id est in amore cogi-
tato, qui illi adhaerent creabitur, simul in eis corporum natura, et lau-
dantur ex gratia idem de malis Angelis adhaerentibus autem, qui cum boni
creati essent mali sunt: exp. omnes creati sunt in gratia: exp.
exp. 3° et de homine, homo creatus fuit a deo immortalis sed im-
mortalitas resurgat statui purae naturae: exp. Non patet: nam
sapientia 2° dicitur de primo homine: creavit deus hominem
inextinguibilem: angelus certissimus est hominem creatum fuisse
in gratia, et iusticia originali, exp. peccato amittere: exp.

Quoniam 2° an
sit possibilis status purae naturae? Innegabile videtur hominem potui-
set in statu purae naturae creari a deo operante de potentia ab-
soluta, et contra inclinationem, et contra rerum naturalium:
Ratio est quia non apparet ulla ratio arrendi correctionem natura-
lem, et inextinguibilem a deo inter naturam, et donum, quia congruentia
in statu iusticiae originali, nec adhuc in statu integritatis. Deinde si
deus absoluta potentia privata potest corpus extensione, ignem con-
bustione, et cum non poterit, privata natura humana integritate
et iusticia originali.

Nihilominus Magister Badius in operis voca-
ticomo 1° lib. 12. dicitur 3° in appendice ad cap. 2° terminum pro-
ponit difficultatem: quare inter Theologos est an ratiem, possibile
sit status purae naturae, in quo mater naturalem proprietatem ne gratia ulla
nec in eis esset natura superhabitu et tamen haberet naturalem defectum,
quod ex anima, aut corporis contributione non fit virtus, et facit, nisi non sit aliis
longum ex elementum supra ostendit: et hoc non est verum. Badius.
Possibilitatem huius status negant Cardinales de Anagni, vel de Berti, Benignus
q. Badius citati aliis Augustinianis communiter, et admittunt D. Thomas status
aliis innumeris quibus attribuitur, quia tamen status purae naturae ex-
cludit, triplex quod donum triplici conclusione mentem apperient. f.a.

Argumenta Contraria.

Argues 1° et contra 1°. Deus solus potuit creare hominem in ordine ad visionem, et ~~proinde~~ finem sui, quod hic finis superius est ut patet: ergo solus potuit creare hominem in ordinem ad finem superius. Probatur maior. Deus solus potest creare hominem in ordine ad finem eius ultimum, sed hic solus est visio, et finis Dei, recipere Deum, ut possit per visionem, et fruitionem: ergo neque primum et distingo secundum maiorem, vel naturalem, vel super-naturalem concedo maiorem superius neque maiorem et distingo minorem finis superius concedo, naturalis neque minorem, et consequentiam.

Duplex est finis ultimus, seu beatitudo possibilis homini naturali, et super-naturali. Beatitudo et finis ultimus supernaturalis consistit in possessione ipsius Dei per visionem, et amorem fructivum eiusdem; si vero utrumque hoc modicum consideratur in recto sive alterutro in recto alterutro de quo notato beatitudo naturalis consistit in quadam perfectissima, et permanente contemplatione Dei auctoris naturae quae non esset cognitio intuitiva, quaeque anima soluta a corpore in praesentia ipsius vitae bene actae haberet ex creaturae perfectione ex substantiae reparatae equitate, et per speciem acquisitam, et maius per ipsam: accedat scientia unitas a Deo auctore naturae defacto deus omnino grati ordinavit Dominus ad beatitudinem supernam potuit vero, et quidem potentia ordinaria illud ordinare ad solam beatitudinem naturalem.

In talibus beatitudo naturalis nec potest esse beatitudo nec finis ultimus: op. 1° Pro ar. Inquit esse beatitudo id in quo non quiescet beatitudo, sed in tali beatitudine non quiescet ex: op. 1° max. constat ex 2° ar. lib. 6. conferentia cap. 1. dicente felicit finis ad te donec requiescat ita consequenter inquit et: 2° talis beatitudo utpote consistens in cognitione abstractiva potest habere in via, et quidem a rebus: quod ab hi habere non potest: vera beatitudo: op. 3° finis ultimus debet maiori ceteris conspectu non ita re haberet talis beatitudo non non maioret deo, ut porro per visionem: ergo eam non posset esse finis ultimus.

Nego

10 Nego antecedens appetitus est duplex primus est in
naturalis, qui est, qui est proprius naturalis inbo-
und deitatis, et proportio ratio, secundus elicitus, qui
est effectus voluntatis in bonum per rationem propen-
sam homo in nullo potest intrare appetere beati-
tudinem supernam, et non elicit qui docet oppositum
probabiliter. Preterea in statu purae naturae non
potest illa appetere elicit. Ratio est quia illam non
cognosceret unde in tali statu non potest appetere
beatitude naturalem super applicabam,
quam rationem cognosceret atque in ea quiesceret.

De facto fide cognoscimus beatitudinem supernam
et nos, creator esse in ordine ad aliam unde licet
appetitus, et desideramus eam beatitudinem vitam
in dei visione intuitiva, atque non possumus
quiescere in cognitione abstractiva in hac dei
providencia de qua sola loquitur Dionys. Augustinus
ut constet ex praeterito: fecit ut ad te. Ex quo
patet ad primam proportionem ad secundam. Nego
minorem via abstractiva sensibilia capiunt intel-
lectus, et aliunde species sunt sunt valde perfec-
tae: unde non possunt haberi naturaliter cognitio
abstractiva dei, quae sit permanens, et perfecta
pro ut requiritur ad beatitudinem, sed sunt im-
perfecta, et transiens, quae non sufficit. Ad 2.^{am} dicam
beatitudinem praefendam esse ceteris bonis pos-
sibilibus purae naturae, id autem et potest dei creencia-
liter pertinere ad statum elevationis, atque non erit po-
ssibile statum naturae, nec in eo cognosceretur ut solus.

Aug. 2.º
repugnat statui, in quo homo non teneatur diligere deum
super omnia, sed ad hoc non teneatur in statu purae naturae:
qd. Ratio in tali statu non potest diligere deum super omnia: qd.
Ratio autem: homo non potest deum super omnia diligere, valde effi-
caciter sine auxilio superno, sed tale auxilium repugnat
illi statui: qd. mix. Patet, quia haec ratio excludit omnem se-
renitatem. Confirmatur ex D. August. lib. de gratia a libero arbit-
rii cap. 18. dicente ubi est in hominibus caritas dei, et proxi-
mi pro deo. Unde in non ex deo, et red ex hominibus vincen-
tibus Pelagianis, et autem ex deo vicinij Pelagianorum: qd. caritas
reus amor efficax dei super omnia remper est ex deo, et non
ex

ex hominibus: ex eo semper est donum superius.

dego mixtum et aux probacionis: ad aliam dego mixtum
dilectione salutaris et meritoria vita aeterna. Condo.
Amore naturali dego mixtum et concia. Dilectio salu-
taris et meritoria vita aeterna in multis statu habet
si potest sine auxilio superius. Hoc certe non esset
in statu pura natura; dego nec ea dilectio. Eret
tamen in illo naturalis amor Dei efficax superius
omnia, sed non quidem authoris superius, sed
ut authoris naturalis, quo voluit modo cognoscere
huc. Ratio est: quia ad illud non esset opus auxi-
lio superius, sed ad rationem naturalis quod
tally statim non repugnaret.

Si enim ut docet
D. Thomas in 4° distinctione 17 q. 2. a. 1. scotus in
3° distinctione 27. Alii plures, quod homo copius
naturalis vixit, intelligere superius omnia. Sed
authoris naturalis, cui id non posset habere. Ad
hoc in statu pura natura? Ad confirmationem
Iste D. Augustinus in loco relato loquitur de dilectio-
ne meritoria vita aeterna, quod docebant Pelas-
giani posse haberi. soli natura vixit, et ab ipso
ullo auxilio superius naturalis non esset de natura
li amor, et dilectione. Si: nam de actu naturali
fuit disputatio inter D. Augustinum et Pelagium
quoniam

In 1° ad efficaciam amorem. Si superius om-
nia, etiam naturalis necessarius est speciale auxi-
lium ordinis naturalis; sed hoc auxilium repugnat
et statui pura natura. Ergo. Illud patet
nam hic talis excludit omne auxilium speciale:
alii confutabatur cum statu natura integra.
dego mixtum: statui pura natura excluderet auxi-
lia superius, non vero omnia auxilia specialia
ordinis naturalis. Nec ideo confutabatur ad sta-
tu natura integra: nam id excluderet gratia na-
turalis, habituales, et permanentes, quae per-
fecte subiceret appetitui rationi. Ideo. D. Dico
tunc gratia rationis, et natura constitueret in sta-
tu integritatis.

Argue 3°. Repugnat statui homi-
nis mortali in quo non est possibile, et mixtum non
tuo

mortuorum; sed hoc non eret possibile in statu
pure nature: ergo. Minor con-^{tra} hanc: Nam talis re-
surrectio est necessaria pro maiori: ea resurrectio
necessaria est ad conformata felicitatem anime
ut patet appetitibus reversionem ad corpus: ergo. Il-
le quod maiore ad probationem dico resurrectionem
non requiri in statu pure nature, in qua ani-
ma non appeteret reversionem curia cognos-
ceret illud esse possibile. Sicut ergo ea requiri-
tur in statu elevationis. In quo anima beata
sciret eam esse possibilem et certam. Illud scire-
ret et appetit elicite. Cap. 4 alia arguta.

Cas. 4.

Alia Argumenta.

Primum. Sicut contra in subjectio appetitus de ratio-
nem est donum spiritus et supernaturalis a natura
humana: ergo. Pro arg. concupiscentia rebelli-
non est homini naturalis. Ergo. Pro arg. 2.
Augustinus probat contra Julianum Pelagianum
veritatem peccati originalis ex concupiscentia
rebelli sed probatio est inefficax a concu-
piscencia est naturalis homini: ergo probat
hunc minus defectus naturalis natura huma-
na non inferunt in illa peccatum: Ergo. Neque
duplex arg. et duppo maiorem probationem. Sup-
posito elevationis homini in tali innocentia no-
ta ex scripturis a Tuliano admirari contra atque
maior natura concupiscentia neque maiorem et
si deinde contra minori neque concia.

Ex va-
rijs scripturis admirari a Tuliano, ceterisq. Pelagia-
ni contra. Sicut in dicitur hominem in tali inno-
centia a quoq. concupiscentia rebelli ceterisq. mis-
re et appetitibus subiectis rationis. Sicut
etiam. Ceterisq. ceteris. In 3o solutio hoc invenit
quod fecerit. Sicut hominem rectum et ut exponit aut
communi salmet. Sicut bonum innocentem ad autem
et bonum sine peccatis et virtutibus. Sicut. Sicut. Sicut.
66

ob culpā hominij auferat illi dona, et gratiā 13
concernat: unde iure ex concupiscencia rebellis alij
miserij hominij, reu ex ablatione donorum rationis
in appetitū reuertitur, inferebat S. Augustinus, pec-
catū originale. Ideo S. Propper c. 2. Cantab. Colatore
dicebat: patet enim culpa, ubi non patet poena, et
societas peccati conuictus de conuictione duplici

Aug. 2. et in 10. concupiscencia non potest esse
conditioalis hominij: ergo, nec ei conuenire in statu
purge naturalis. Pro arg. n. ea esset conaturalis ho-
mini, et pro, et eius motus posset cauere a Deo
Authore nature, nec cetera homini conaturalia;
hoc non, ergo. Pro m. ex S. Augustino, tu in lib.
contra Iulianum, ut etiam libri de nuptijs, et con-
cupiscencia, non est a Deo, sed a peccato. Sed qd ex pec-
cato non potest cauere a Deo Authore nature
Confirmatur ex Epistola prima Rom. c. 7. ubi
abdicatur quodcumque est in mundo con-
cupiscencia carnis, et concupiscencia oculorum
et inuexia ista, quae non est ex patre, sed ex
mundo est, sed qd ex patre non est, esse non po-
test a Deo Authore

Restio in primis concupiscen-
cia de facto ex peccato esse, nam Deus hominem
condidit in statu integritatis, et innocentie, et deinde
in peccatū peccati eum spoliavit huiusmodi. Siquis
deinde concupiscencia non potest expliciter: 1. in
actu, 2. in modo sicut dicit potentia appetitiua
inueniuntur natura humana. 2. in actu
1. quomodo dicit appetitus inordinatus boni reuol-
uendi contra ratio. Ita rursus est et dicitur sicut pecca-
tis in natura 1. modo est perfectio nature hu-
mane, alioq. potuit esse, et de facto est a Deo au-
tore nature. 2. modo est defectus nature hu-
mane, alioq. nec erat nec esse po-
tuit a Deo Authore, sed videtur ex corruptione ra-
tionis.

Ita ut ait S. Thomas 1. 2. q. 84. ab autibus pro-
uenit ex conditione materiae quod ferret, et non origi-
ne a fabro eiusdem artificis. Hinc vero arg. et maiore.

pro

14. Probationis & concupiscentia tanta in actu secundo;
a Deo enim natura Authore fuit, et causatur
perfectioque ipsius naturae non vero defectus
illiconaturalis: 16 enim potius sunt metem
intentionem.

Inq. 1. 2. Thomy 1. 2. q. 82. a. 3. ad 1. quia
in homine concupiscentia naturaliter sequitur ratione
in tantum concupiscentia est homine naturale, inquantum
est secundum rationis ordinem; concupiscentia autem,
quae transgreditur limites rationis, inest homini contra
naturam: ergo concupiscentia opposita rationi, seu
illi rebellis inest homini contra naturam: ergo non
potest esse conaturalis illi. Siquis conueniens, con-
tra naturam secundum se, seu consideratam secun-
dum ea, quae ipsi debentur naturaliter, nego: con-
tra naturam prout de facto a Deo condita in et-
erno corde concipiat. In adamo enim innocente
appetitus erat subiectus rationi ex Dei gratia,
non ex debito naturae, ut constat ex relata. more
26 Mai.

Inq. 2. appetitus sensitivus hominis non
est conaturalis appetere bonum sensibile oppositum
rationi: ergo. Pro ar. tali appetitus conaturalis
est subesse rationi nihil, appetere rationem con-
trariet: ergo. Pro ar. appetitus sensitivus in ho-
mine est simul ad rationem, sed ubi utitur appeti-
tus et simul conaturalis et sensitivus subesse ra-
tionali: Ergo. Pro mi. appetitus sensitivus est infe-
rior, qui conaturalis est obedire rationali vero
superiori, cui conaturalis est negare, et malis se:
ergo. Siquis hoc autem quoad 2. partem, politica, con-
cedo: appetitus negare autem et concipiat.

Sed etiam deinde inter
sensitum, quod appetitus sensitivus, perfectus subiacet
rationali, appetitus rationalis est superior non ha-
bet imperium. Appetitus in sensitivus, seu partem
inferiorem, quale videlicet homini habent in ra-
tione, et ista ratio habet in membra corporis, ergo in
manibus, pedibus. Et solus ergo habet imperium politi-
cum simili utique quo filius subditus patri: nec ergo
appetitus non obedire patri, est eius naturalis, et
no

inordinabilis defectus, ita est defectus naturalis appetitus
sensitivus aliquando revelare ad verum rationem,
et illi non obedire.

Item, 3.º concupiscentia in actu
est potentia appetitiva boni sensibilis non subiecta
perfecte quoad exercitium rationi; sed hoc modo ne-
quit esse a se. ~~Itaque ergo nequit esse a se~~ in
potentia naturalis. Proinde illa non est hoc modo ad pecca-
tum inclinatur, et est eius causa. exp. Proinde. Tri-
buitur res. 2. causa. 3. definit concupiscentia dici
peccatum, non quia in se est peccatum sit, sed quia
ex peccato est et ad peccatum inclinatur, sed con-
cupiscentia etiam in actu 1. & facto ex peccato est:
ergo ad peccatum inclinatur. Ergo mixtum. Atque in
toto non subiectionem, contra naturam
naturam, et permittente non subiectionem ne-
que mixtum, et concia. et Ergo aut peccatum,
per se, et remittit exhibitum potentia appe-
titiva, neque per accidens, et remittit. Peccatum
concedo.

Namque deus vult hominem vivere ad bonum, et
nihil permittit eius peccabilitatem tanquam defectus illi
inordinabilis, non tamen ea intendit, ita permittit, et
non intendit in potentia appetitiva defectus subiectionem
ad rationem. Potentia non subiecta quoad concu-
piscencia in actu primo nec inclinatur ad peccatum, nec est
causa peccati, sed potest per accidens peccati. Inclinator
quidem illud ad illud, tanta causa peccati, motus
inordinatus, et turpes foris, qui propter naturalem
viciatorem allicere possunt voluntatem ad illud et di-
ficilem reddunt eius stationem. Appetitus autem sen-
sitivus nec est causa peccati, quia motus nec in eo
inclinatur. Ratio est, quia talis appetitus est per se bo-
nus naturae, cum sit potentia concupiscens bona sen-
sibilis, quod autem potest viciari motu ex parte
voluntatis est defectus illi inordinabilis, sicut intellectui
posse errare.

Item, 6. homini inordinabiliter de-
betur concupiscentia et peris: exp. Pro-
inde, homini naturaliter debetur concupiscentia per
na item carnis, et proximum exp. Proinde, haec
peris

46. pugna est grave impedimentum istae honeste, et bea-
titudinis per eam comparanda, sed hominibus natura-
liter debetur carentia talis impedimenti. exp.
Nego duplex autem et mixtum probationum. Hoc impedi-
mentum est repugnabile ab homine, et aliunde illi non
tollit potentiam, et sufficientiam ad vitam honestam, quae
illi debetur, sed solummodo facilitatem, quae illi non debetur
a illius amice debetur carentia corporum, quod
tollit eam solummodo facilitatem.

Argues. Nec contra tenciam
homo non potest sive subiecta moribus bonis, et mor-
ti, quid hoc eximius aliquid peccato inveniatur,
sed ita subiacetur in statu purae naturae, et
ex nequit sive creant in tali statu. exp. Pro-
maior: homo sine culpa non potest sive affligi
poena, sed huiusmodi humana sunt poena, et
quidam exp. maior posse nota est et
S. Augustini lib. 9 de libero arbitrio cap. 19 dicitur
quod poena si iusta est, peccati poena, et su-
plicitur nominatur.

Nego maiorem, et dico mixtum
probationum: ex se et in omni statu nego, in statu na-
turae lapsae concedo mixtum, et nego coactum. Non
taliter, renegetur, et mixtum. Ex se sunt defectus
naturalis hominis, in mixtum, quae sunt, et potest
et si homo constet anima spirituali, et incorrupti-
bili constet etiam corpore corruptibili, cuius scilicet
habitus viciari et origina delectatione naturaliter po-
runt. Sed autem potuit sine iniusticia homi-
nem nullo peccato defectu creare ad defectibus
suis naturalibus, quod eis advenit brutis, quae non
possunt peccare. Illi autem defectus, qui ex recon-
turalis sunt homini, sunt poena in statu naturae
lapsae, in quo peccatum originale ablatum sibi est
mixtum ab illi, quae non erant deinde, sed gratia
ut constet. ^{1a} Bai. motus: inortaliter primum homi-
ni non erat gratia beneficium, sed naturaliter eius
condicio.

In fine nota h. in hac monitione carentia aeternae
na

na rationis beatificae esse aeterna concensio boni cogniti. Vt
ut appetibile, adeoque esse aeterna mixtura non in
habere pura natura. In quo non cognoscitur porri-
bilis in se beatifica, seu cognitio intuitiva Dei, sed solum
contemplatio conytem in cognitione Dei abstractiva.
permanente, et perfecta; adeoque solacium carenciae
aeterna esset tunc mixtura aeterna. 2. Sed supposita
promissione gloriae non potest esse illa negare pos-
sibile non baptizati, si quibus non essent infirmi pecca-
to originale. Hoc tantum docet D. Augustinus 2.º no

minem in pura natura creatum, cui gratia ordinis
naturalis habetur, potentia ad obsequenda legem
naturalem, et elicendum actus meritorios beatitudinis
naturalis; ad opera, et merita tali statu non posse
prodesse ad beatitudinem supernam. Ad angelos, et
religiosos componitur conaturaliter esse deitas integritas
tem, non tamen homini. Dissimilitudo est, quod reliquus
homo constituitur ex corpore, et anima spirituali
adeoque habet duplicem appetitum, quorum alius, nempe
se rationaliter respicit habet; alius, scilicet sensi-
tibus, delectabile, quod reperiunt inest; adeoque reliquus
homo habet inclinationes contrarias. Directio 2.
enxores circa gratiam.

Disertatio 2.

Circa gratiam.

Cui natura, de qua hucusque accipiat a gratia potentia
et vires ad operandum salutaliter, ad huius considera-
tionem praecedimus. Quibus aliis acceptionibus
gratiae, hoc in praesenti sumimus pro dono usque
ne liberaliter, et abique omni merito a Deo concerno.
Hinc Augustinus in final. Ad ait, gratia merito no-
minatur quia gratia datur. Praemittunt D. Paulus
ad Romanos 11 dicens: si autem gratia id non ex
operibus, alioquin gratia id non est gratia.

Gratia
ita accepta adhuc potest videri 1.º late, et pro ut con-
mendant quodcumque. Donum a Deo concerno gratia, et
non

48 nullo seruito, nec cadunt, siue bonis naturalibus
siue supernis. In hoc seruitu accipiunt gratiam dei
nomine, et Augustinus sic dicitur Gratia dei
est, quod homo creatus est: et 6^a synodus Gene-
ra-
lis athenis Augustus, et omnes innotat esse
non natura, sed gratia. Similiter secundo tra-
ta et pro bonis supernaturali gratuito nobis
concedo in ordine ad eternam salutem. Gratia ita
natura subiectum enim nostrarum dispensationum,
quibus promittimus habere noticiam praecipuam
exonem circa eundem.

Cap. 1.

Nonnulli errores.

Duplex error, unus est, quia exortus in materia de
gratia. Alii ita extulerunt liberum hominis arbi-
trium ad negaverunt aut efficaciam, aut etiam nec-
essitatem gratiae ad operandum salutem. Alii e-
contra nimis tribuentes gratia ademerunt homi-
ni liberum arbitrium prius, perperam intelligentes
liberitatem a minuebant gratia salvatoris.
Docentes liberum arbitrium a deo creatore co-actum
per hanc gratia operari salutem. Posterioris eon-
tra nihil in liberum arbitrium, et totum in gratia
Christi reprobant.

Ut a primis incipiamus omnes pri-
mi errorum circa gratia, totius athenis hominen-
tis sufficere ad obtinenda gratia, et laudem eius iuxta te pax-
ta totum esse hominem, et nonnulli luminis referenda.
Idem repertum Thibet lib. 3 de natura deorum. Secundo ca-
ssant nonnulli ex Tudey ad Christum convertere. Hoc
aliquis contendebat Gratia Christi non sufficere
ad salutem. Adversus excepit S. Pater episcopus ad so-
latos ab illis maxime, in pugna ex eo, quod circum-
cisi et alia legalia necessaria essent ad salutem Christi-
anorum gratia nostra est, quod est absurdum.

Alii athenis
bant gratia Christi deita fuisse meritis legi Mo-
raice, idem datur esse specialiter Tudey, et non esse

communem Gentilibus. Adversus eorum scriptum idem Paulus
hujus epistola ad Romanos, in qua duo sunt argumenta.
Primum est gratia Evangelii, quae est gratis. Christi
omnibus esse necessarium, et omnibus à Deo, non eedem rive
Iudeis, rive Graecis, nullumque inter eos esse, quod Deo
dixerimus. Secundum, eandem gratiam esse donum, pla-
ne gratuitum, et dari ab eo, praecedenti merito, aliis
non esse gratiam.

Tercio exarsit Pelagiani, quod
heresi testatur D. Hieronymus initio epistola ad
Theophilum. Omnia hereticorum vana complexi,
quae à Platone, et maxime Pitagorae et Zenonis
principi stoicorum forte natarunt. Et asserunt
Origenem commemorari esse inde Pelagiani multum
attulerunt Origenem. Celestium Pelagii discipulum,
in concilio Constantiensi interrogatum, ut ex aequo
compararetur, sed doctrinam à Romano. Hic autem
nuperrime Aquileiensis Praebiter teste D. Hieronymo
in dialogis contra Pelagium, et in epistolis Ori-
genis, et Periancon libros, quantum in se fuit intro-
dixit, quia scilicet latinus fecit libros Periancon, et Ori-
genis apologiam ab Heurebio scriptam.

Omnia autem ap-
pauis, qui et heresi, et sectatoribus nomen dedit, fuit
Pelagius natione Anglus, professione monachus, acer
ingenio, et facundus eloquii. Heterianorum ita aliquan-
diu aut veram virtutem ita coluit, per nomen ita specie-
temus composita habuit, ut pius, et sanctus haberetur.
D. Augustinus lib. 3 de peccatorum meritis, cap. 1. testatur
illud habitum fuisse ut vitam tantum temporis, tamen
secundum, ita rive veram, rive fucata virtutem, iustitiam
describit, ut à paucis, et quidem merito expectata
meriti prius inconstancia, etiam inchoat, et autem
veniens.

Cui doctrinam quoddecim articuli con-
plectitur D. Augustinus lib. de gestis Pelagii, cap. 3.
et libro de dono perseverantiae, cap. 2. ea resonat
ad tria capita recensita, et idem articuli, sed illi
opporiter hujus sensu. tria sunt, quae maxime adversus
eorum Catholica defendit Ecclesia, quodammodo est gra-
tia Dei non secundum meritum nostrum, quodammodo

Dei

Dei dona sunt et Dei gratia etiam confessorum ne-
rita universa iustitiam. Alterum est, inquantumque
iusticia sine qualibetque peccatis, in hoc corrupti-
bili corpore neminem vivere. Tercium est obnoxio-
sis hominem peccato proximi hominis, et vinculo
damnationis obstrictum, nisi reatu, qui generatione
contrahitur regeneratione solvatur.

Non fecerunt
maxima tractatus fuitque divisionem hystorie Pelagia-
nae: quia propter alij omnijs idcirco circa gratia
et bonorum eorum statum brevis referentur. Primum qui-
dem Pelagius ab eo gratiae necessitatem non agnovit, aut
ipsam gratiam negavit, ut nec gratiae nomine usi fue-
rit. Absolute ex eo arcebat vires naturales liberan-
bitur sufficere in homine lapsio ad revocanda omnia an-
nia mandata, virtutibusque quibusque tentationibus propter
da omnia virtutum opera, et comparanda aeterna sa-
lutem. Hic est primus status haeresis Pelagianae. hi
enimque: qui ut loquitur S. Augustinus, sermone 11
de serm. Apostoli cap. 7, fecerunt omnibus pijs, et Chri-
stianis offensionem. Ut hanc offensionem haereticus no-
tat, et eminentem synodi Synodi Synodicae, tam natio-
nem effugeret Pelagius, sub dolo fidei confessio-
nem edidit, in qua admittere videtur et, nomen
et necessitatem gratiae, et quidem eo successu, ut
Synodici Patribus deceptus absolutus evaserit.

Hinc ortus est secundus status haeresis Pelagianae
in quo Pelagius iam admittit nomen, et necessitatem gra-
tiae: nomine tamen gratiae solum solum significare
liberum arbitrium, quod appellabat gratiam, quia gratia
conceditur a Deo creatore. Cyprianus ex S. Augustinus
loco citato dicente: disputantes ex eo contra gratiam
pro libero arbitrio fecerunt auxilium pijs, et Chalo-
bijs offensionem caperunt oxerem, caperunt uterque
ut certa pernicijs dixerunt: caput de illis dicit, quod
contra gratiam disputarent, et incederunt ad redde-
landa ista invidia tale concilio. Non inquit con-
tra gratiam Dei disputo. Unde probat? Eo ipso inquit
non contra gratiam Dei disputo, quod liberum arbitrium
defendo.

Explicit pariter Catholici, et nova Pelagii. 26.
doctrina: unde ipse eiusque discipuli a fidelibus obre-
pati, quia nullam admittebant gratiam meritis liberis
arbitrio nova. Exponendi via occupaverunt. Ea est
tertius itaque haeresi pelagiana. Admitemant gra-
tiam: hoc tamen nomine intelligebant legem, et
doctrinam Christi teste D. Augustino lib. de spiritu et
littera capitulum 2. et 8. et canone 4. Concilii Car-
thaginensis. Deinde legem et doctrinam addiderunt re-
missionem peccatorum. Ita idem Augustinus lib. de op-
eribus Pelagii cap. 34. Remissionem etiam addiderunt ex-
empla Christi, in quibus collocabant vitam, et effi-
cacia ad operandum bonum, teste eodem Augustini
lib. de gratia Christi cap. 32. Verum hanc legem, doctri-
nam, virtutem, et exemplum Christi gratiam non ac-
ceperunt absolute necessaria ad opera salutaria, sed
solum ad ea facilius agenda.

Patet ex Augustino libro
de Gratia Christi cap. 41. Vbi exponens doctrinam Pela-
gii ait sed hoc adiutorium legem atque doctrinam etiam
prophetarum fuisse temporibus: adiutorium autem gra-
tiae quae propter gratiam nuncupatur, in Christo
esse arbitratum exemplo: quod nihilominus ad doc-
trinam pertinere perspicitur, quae nobis Evangelica
praedicatur, ut ide licet, tamquam via demum tra-
cta, quae ambulare debeamus, iatruibus liberian-
bitur, adiutorio nullo, attamen indigentes aspicimus
nobis ne deficiamus in via: quoniam et ipse via contem-
plat etiam, sola inveniri posse naturam, sed facilius via ad-
iuvat gratia.

Itaque Catholici non fuit admittere Pelagi
applicacionem: unde hic excepatur, ut praeter legem,
doctrinam, et exempla Christi, quae sunt gratia, ex-
terior admitteret gratiam internam. Ut ex eo ei non
periret admittit gratiam internam, non quidem pro
vanten voluntatem ad bonum, sed solum illustrante
mentem, ut haec ignoranciam peleret, et apperce-
ret legem, et doctrinam. Hic et quare haeresi Pelagiana
non statim de quo D. Augustinus lib. de haeresibus haerem
si 84. inquit: Pelagius a patribus increpatus, quod nihil
tribueret adiutorio. Sed ad eius mandata facienda,

22 consequenter concedit hactenus certum. Et inferunt: hac
per hoc divinitus nobis danti sciencia confiterentur
qua ignorancia pellitur: Charitatem autem danti
negant, qua pice virtute

Interdum tamen illi facio-
ni gratia duplici exornate obnoxaverunt. Pelagius
ut. Nam prius ardebat ea necessaria non esse
ad agendum bonum sed solum ad faciendum agendum: et
ad hoc ad danti hominibus, ut quia facere per li-
berum iubentur arbitrium, facilius possint implere
per gratiam, ut ait D. Augustinus citata hanc 8^a
secundo ea obtineri bonis operibus naturalibus: idcirco
non esse gratiam. Ita idem Augustinus libro de gratia
Christi cap. 31. dicens: quambet veniat gratia ipsi
Christianis secundo merita danti dicit. Docebant
alterius ea merita naturalia, seu humana, quibus
gratia ardebat danti, esse boni cupiditatem, fidem
et orationem. Ita D. Augustinus libro de gratia, et libero ar-
bitrio cap. 44.

Longum est recensere loca loca loca
contra Pelagii errores. Illi ex eo danti, inter praeci-
pua numerantur primum Chastagire, quod scilicet
habitus fuit Chastagire in Africa sub Arelis Cypri-
co anno 412, ab Episcopo hanc 7° in eo accusante Pauli-
no, prius hanc danti danti fuit Celestius, qui sub
dogma Pauli liberum praedicabat, quod Pelagius. Inter-
ea ipse Pelagius, qui hanc in Africa venerat, metum
damnationem, in Palaestina fugit. At Catholici non
dantur ad Palaestina Antiochiam. Inde anno 416, ha-
bita fuit Synodus Diospolitana, cuius Patres, hanc qui-
am doctor posuit tamen praedictos liberos, remanens, deluit
Pelagius fidei confessione subdolo et contexta verbi au-
dientis et ab illi absolute fuit.

Unde anno 416. Damna-
runt errores Pelagii, et Celestii a duabus Synodis, Chasta-
girensis scilicet, et Nicenensis et sententia damna-
tionis, cui litteris D. Augustini missa fuit ad Innocen-
tium I, et ab eodem confirmata. Postmodum Pelagius,
et Celestius hanc miserrunt litteras docti plenas,
qua via ad litteras Praeulii Hieronimo ad Antio-
chiam tradita fuerunt. Locum Innocentium recessi-
xi

xi. Ipse etiam Caleprij Roma venit, modig^e omnib^{us} 123
tentavit Pontifici imponere: fraude tamen detecta,
opera S. Augustini aliorumq^e Patrum Africanorum,
anno 449 damnabit Locimys Pelagium, et Caleprium,
qui Roma clam fuerat.

Eodem anno habita fuit Cha-
tagine synodus 213. Episcoporum, in qua editi sunt 4 ca-
nones, quibus res tota confecta est et haereticis omnino pro-
scriptis. tandem anno 453. Ephesina synodus actioni-
bus 4. et restitutis, et canonibus 4. et 5. condemnabit erro-
res, Pelagii et Calepti. Haereticum iam pene extinctum
superiore tentabit Iulianus Eclary incomp^ania
Episcoporum, qui tamen Pelagianorum ex parte decesserunt, gra-
tia agnoscebat necessitatē ad executionem boni operis.
Hac de causa rede pulvis certamen inuit ad S. Augusti-
num, sed ab eo victus in Sicilia fuit, ibiq^e Episcopo
factus lud. Magister obire dicitur eximius proceris
circa annum 453. Cap. 2 alii exxores.

Caput. 2.

Alii exxores.

Ep^{us} Haeretic pelagiana, veluti ep^{us} infecto obo prodidit
in foveam pulvis scilicet 4ta exxon haeretic semipelagi-
ana: ita dicta, quia eius rectatores respiciebant non
illos exxores Pelagianorum, alios tuebantur. Aliquis quid-
em semipelagianus dedit Africa, alios Italia Narbonensis.
Inter Africanos primus fuit Vitalis Chortasinen-
sis, qui ep^{us} timentis necessitatem gratiae non posse concilia-
re cum libertate docuit gratia necessitatē esse ad per-
ficienda opera salutaria, et perreversandum in accepta ius-
ticia, in quo a Pelagianis recedit, non tamen ad initium fidei,
nec actus meritorii, ad hoc enim annexum officere vix libe-
ri arbitrii. Docuit etiam cum Pelagianis, hominem hoc initio
fidei, aut actus meritorii ordo a vixib^{us} naturae lib^{er} ne-
cessi auxilia gratia supervenientia. Idcirco hunc revo-
cit Augustinus epistolam 107.

Ep^{us} Galij novelli Marilia
aliq^{ue} vicin^{us} loci semipelagianorum exxores amplexi
sunt: unde semipelagianis aderit nomen Marilien-
sis. Hi occasione lib^{ri} de correctione et gratia a S. Augu-
stino repositi, ex quo attributum advenit, haeretic deponae-
re

Ita se debuerunt opprimere in variis erroribus, media inven-
tes viam inter fidem, et Pelagianismum. Eorum autem ingra-
tus fuit Faustus Reticensis Episcopus, qui penitus ^{affert} differt
Vitalis distinctionem inter initium, et progressum bonae opera-
tionis, hunc docebat esse proprium hominibus rari, et indig-
gere gratia; illud vero esse hominibus infirmis, et gratia
non egere. Constat Ep. D. Prospero contra Collatorem
cap. 8. dicente: docet enim non posse hominem per se
metipsum consequere sanitatem, sed habere à sanctis-
ro deinde sanitatem.

Hunc errorem clam in Galia tra-
santem intellegit D. Augustinus ap. Liberij Prosperi,
et Hilarii, cumq. impugnabit Liberij de proditione
sanctorum, et de deo per exarantia in ultima senectute
scriptis. Hos aequales viderunt Moritenses, erroris
occursum, usq. ad usum efferati palati detrahebant D.
Augustino, cumq. haereticis postulabant. Post mortem tamen
Augustini, quae contigit anno 430, illos diversis scriptis
decebat D. Prosper, et tandem semipelagianum errorem
damnatum fuit in synodo Arelatensi 2. habita sub
Felice 4. Hanc synodum confirmavit Bonifacius 2. Feli-
cis successor. Et tandem tridentina synodus adoptavit eius
definitiones sec. 6 canonibus 2. et 3.

At quamvis in syno-
do Arelatensi damnati fuerint erroris Faustianus
semipelagianismus nec illius, nec alius nomina, nec li-
bri damnati sunt, teste Alex. Alepardo in Historia Ec-
clesiastica seculi 8. cap. 2. articulo 17. Erat quidem Fay-
sty magni nominis vir in Ecclesia Galicana; ipse ta-
men gloriatur teste eodem Natali, infusit vitiis pro-
prie sententiae aures, et viride inphrandi doctrinae Au-
gustini, et ad veritatem aberrare coegit. Cuius libris de gra-
tia, et humanae mentis arbitrio impugnavit D. Fulgentius
libri 7. de castis, qui dicuntur Fausti semipelagianis
in Natali citatis, et alios.

Quinto exarant in hac
natio Lutherus, et Calvinus haeretici seculi 16. Pel-
agius olim negans conciliare necessitatem gratiae cum
libero arbitrio hanc negant. E contra Monachi Adu-
metini, adversus quos D. Augustinus scripsit librum de
corruptione, et gratia, Trinitarius, alii veteres haeretici
li

liberū arbitriū hominī abemerunt, ut concederent gra 25
tiae necessitatem, et efficaciam. Horū erro exproxiat
pudicū regulis surtaxunt Lutherū, et Calvinū
de quibz rēdram agemus.

Lutherū, doctrinā D. Augu-
stini ordinis Augustinensij, et Ecclesie Catholice apostata alijs
omnibz docuit. H. per originale peccatū extitit esse libe-
rū hominij arbitriū, et hoc id esse mentis titulus sine re sal-
tem impetientibz ad volutem. Id arripuit in opere ad Leo-
nem 1. a. 36, ubi ait: liberū arbitriū post peccatū rex est de
soli titulo. Hoc damnatū fuit à Tridentina synodo sec. 6. can.
5. Docuit 2. liberū arbitriū non active, sed passive concurrere
ad bonē opus, et volat gratiā active concurrere. Patet ex
ipso in Pal. 7. dicente: error est liberū arbitriū habere
activitatem in bono opere. Hoc damnat saltem synodus
can. 4. Docuit 3. hominem indeclinabiliter agi, vel à concu-
piscencia in malū, vel à gratia in bonū ita ut hic non possit
vitare. Hoc arripuit in tractu de libero arbitrio.

1. hominij pot
l. p. rive s. p. tificatio, et hoc non impossibile esse sēdere dei precep-
ta. Unde Philip. Melancthon eius discipulus in epis. ad Flavianū
inquit: id mandat l. p. dei Aliq. penūde impossibilia jubet
et q. si precepit nobis transgredere cōcipiunt. Hoc damnat
can. 14. Docuit 5. hominem in omni opere quod ante s. p. tifica-
tione fit graviter peccare, et tanto exarior, quanto magis
vilitur se ad iusticiā disponere. Hoc damnat can. 7. Tandem
eo impietatis devenit, ut arripuerit, deū esse peccati autho-
rem, et in nobis operari mala, penūde ac barā; v. g. it enim
ait. 36 in asensionibz mala opera impij operantur deij. Hoc
damnat can. 6.

Thomas Calvinus Variodum in pīcardia ortus fuit
anno 1509. In Rovenij adue. Germaniā adit, ut in Lutherarij can-
fesset, ubi in Crugnyis eū audiret de Reliquie dixerentem,
fesset dixisse Baccano: videri à hoc juvene magnā pestem
viriā adiectione plurius Ecclesie nociturā. Id temptatur An-
talij Alexander tunc P. Hytonica Ecclesiastica cap. 2. art. 12.
Patiani veritatem convincit Calvinū errorem apud hytonicos
parim videri ē quibz reliq. spectant ad videri tractatū.

Docuit 6. Calvinus in hominem solū esse libertatem à coac-
tione, non vero libertatem à necessitate: ait enim lib. 2. contra
Al

26. Aliterd siquit: si coactionem opponamus libentis. libentis esse ar-
bitrii fatetur. 2° hominem motu gratia efficaci non habere
libertatem discernendi, sed necessario assentiri. Inquit
enim in cap. 6. Bonif. promittit Christi efficaciam esse
spiritus sancti gratiam, quae trahuntur, ut necessario credant.
Ipsi prout exstitit tota amitti potest, quod sibi ratiocinant
Epistola. Id daturat Trubertus rec. 6. can. 4. docuit 3° ho-
minem esse naturaliter inclinatum ad naturam. Sit enim lib.
institucionem cap. 3. connotum in legi divina revelationem
naturaliter exultat, nisi reflectatur.

4. docuit, legem divina
non posse in hac vita sensam etiam ad gratiam auxilio: ait
enim ibidem cap. 7. sit epistola controversia impossibile esse
in hac vita legem implementum. S. Lutherus recurrens flagellum
pariter aperuit, sed non solum persequere nostra peccata,
sed esse contra auctorem. Patet ex lib. 1. institucionum cap. 12
ubi ait: in ratione appetu ostendi sed vocari omniū exult
auctorem, quae sibi censore voluit ocio tunc etiam per-
misi contingere. docuit 6. sed nolle, ut a se homines vol-
vi fiant, adeo 2° solum creare reprobos, ut sint voracissimi et
contumeliosi, non ut a regnantibus salutem. docuit tandem
impossibilitatem expurare a peccato: motus indeliberator esse
peccata: nec non omnia opera infidelium. Cap. 3. ceteri ex-
cessus.

Cap. 3. Ceteri excessus.

Legis iuxta gratiam error apertus est a Michale Baiis. Baius
Malice natus anno 1513. Lovanii academiae 2° et professor, ac de-
inde cancellarius in doctrina, et probitate clarus, ac unus ex Theo-
logis a Philippo 2. Rege Catholico ad Concilium Tridentinum missis.
vixit quoddam quindies indupit de libens arbitrio, de operibus,
ac de aliis articulis, ut testatur Natalis Alexander tomo 9. Historiae
Ceclesiasticae cap. 2. art. 14. Cum horum opinionum causa orta fuisset
contencio inter quosdam Baii discipulos ex ordine Minorum, et alios
eiusdem sodalium, qui ceteros sententias tuebantur.

His quoque opinio-
nes ad octiduum capita, seu articulos redactas, detulerunt ad
rudent facultatem Lovaniensem: quae anno 1566. die 27. Junii eos
articulos improbavit. Prodit statim quodam contra, Parisiensium.
curator, et Baius cepit nova dogmata edigi libello vulgare
imitari. fecit solitudinem Comendoni, Apostolice sedis
legati, qui conatus est eum dimovere a nova sententia.

Adfuit portea Tridentina synodus, cui Joane Herelio, et J.
Cornelio Tansenio, portea Gandabensi Episcopo, eisdem acade-
mica theologi. At cum in Concilio tuo non dycederetur propositio-
nes spectantes ad materiae novarum opinionum, de fuit omissis
ab illis renovandi. Synodo tamen finita, cum in pluribus Basili-
bus dyfensa esset nova dogmata, et utaret exorire ex erro-
ribus pulularent, cum occasione episcopata fuit in belgio diri-
dia, et tumultus. Delata res fuit ad Pium 5. qui causa, plene cogni-
ta, anno 1568. calendis ^{Octobris} ~~Octobris~~ constitutione damnavit 27 Bas-
ienses propositiones: non tamen declaravit quanam euis. cetera con-
veniret, ceteris exemplis Concilii Constantiensis, contra errores
Wittemburg. contra Lutherum.

Vicente 5. 1569. non fuit
solemniter publicata eius constitutio, sed solum ipsius iura denuncia-
ta est maiori lenitate gratia academiae Leodicensis a Medi-
ciensi Archiepiscopo. Illo tamen iura fuisse, et non deficientibus
rectoribus damnatarum opinionum, et dyconis illarum causas
confirmatis est Pacificum diploma, solemniter promulgatum
Athenis a rege Rege 13. anno 1579. et missum ad Leodien-
sem Academia. At hac acceptum est et simul lata lex est, ut qui
eadem adscribi vellent illis obtemperant, iuramento, promitterent.
Sed etiam, ut exat vi ipsius sua dogmata, publice, sed summe
sincere tamen retractant.

Damnata eius opinio videtur po-
tuit incitata constitutione portens confirmata ab Urbano 8.
anno 1644. Capten bachi synodus conclusit M. Berti de Theologi-
is dyplum lib. 17. cap. 1. fuit inquit exorire Basii intermitate
pvince conditionis, et episcopationem humane nature incon-
ciant divinae divitiae, ac naturalem fuisse, et merito primi homi-
nis, et Angelorum nullatenus dicendum esse supernaturalia: conspi-
cencia, etiam in renatis relapsis, proprium esse peccatum: sicut puber-
ipsum notis, et delectis, quia homo patitur etiam iniquis: ad peccatum
non pertinere an sit voluntarium, et hominem damnari litera pe-
ccare in eo etiam quod facit necessario, propterea quod sola violentia
non autem necessitas repugnat libertatis hominis naturalis.
Caetera vide apud citatos Berti.

Inter Michaelis Baudici-
pulos. cunctis Jacobus Tansenius, Antelodamus, qui vocatur et M.
exanthen, non vero, penitentem. Tansenius dyplum fuit Con-
cilio Tansenis Lepidamensis apud Batavos, Chastolij parentibus na-
ty anno 1585. hic regit M. Berti humanioribus litteris operis de-
git

28^a Sit Utroque, philosophici, et Theologici Lobanica ubi doctoratus
laurea insignitus fuit anno 1617, et sacre litterarum professor est anno
1630. Deinde anno 1633. creatus fuit Episcopus Terneris, ibique expe-
na manu perfecit opus, quod inscriptum Augustinus ab eodem elu-
crebatus improbo studio iisui duxit antidotum. Anno 1638, dicitur
a subditis contracto ignibus ut portorem decet magna cura
adferre festinus ad extremam deductus esset, opus commendavit amicis,
ut id thesis vulgarent, subiecit tamen Ecclesiae iudicio, quo ob-
iit aliisq. doctis, et modis.

Classo bene a Taurino mente prodit
eius libellus opus Lobanensis. Urbani tamen de pacto praemisso
examine, illud damnant anno 1644, constitutione confirmante bulla
pro 5 et Gregorius 13. damnant 79 Bulla propositionum. Prohibens ta-
men est Taurinus libellus, inquit Benti, quod adveniens praecedencia
statuta de auxilij divina gratia non obtenta facultate penae
tae, multatq. continet. Bulla arrensionis a Pio 5 et Gregorio
13 procurat.

Internea Theologi a sacra facultate Bononiensi deputati
notantur 6. primum excerptos ex lib. Taurini, cap. 2. 7. Galicani pro
praecipulis exhibuerunt Innocentio 10. anno 1640, reclamantibus alijs
auctoritate numens, sanctionibus, epte Benti. Continuo inquit
fuit a Romano Pontifice specialiter conuocatis quae per beneuolentiam
tota incubuit exanimi prouisione, ita ut postea affirmaretur et leg-
auden. I. non potuisse desiderari maiorem diligentiam. Tandem
Innocentius 10. primum declarari in congregatione contra ipso habita-
re nullum velle praesudicium offensa theoposinenti, et Thomisti-
cae scolae. Edixit constitutione cum occasione per qua 5. sta-
morce Taurinus primum damnatus fuit dejecta inique sequen-
ti nota.

1^a. propositio: Aliqua dei praeccepta hominibus iustis volenti-
bus, et conantibus, recidunt praeccepta quae habent vires, sunt im-
porabilia. deest quoque illis gratia, qua poribilia fiunt. Hanc proposi-
cionem declarat summe Pontifex temerariam, impiam, blasphemam,
anathemate damnatam, et haereticam, et ut talem damnat. 2^a pro-
positio: intentionem gratiae in statu naturae lapsae nunquam requi-
tunt. Hanc declarat haereticam, et ut talem damnat. 3^a ad de-
uenerendum, vel venerendum in statu naturae lapsae non requiri-
tur libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione. Hanc
pariter declarat haereticam, et ut talem damnat.

4^a. Semipela-
giani admitterant, praesumentibus gratiae intentioni necessita-
tem

tem ad singulis accip, etiam ad initium fidei, et in hoc enant. hanc 2.
netici, quo sellens ed gratia talen esse, cui perit humana volun-
tas resistere, vel obtemperare. Hanc declarat falsa, et here-
tica, et ut talen damnat. 5.^a semipelagianus est dicere Chry-
stianis pro omnibus omnino hominibus mortuus esse, aut sangui-
nem fuisse. Declarat falsam temerariam, scandalosam, et intellec-
tus ex sensu, ut Chrysostomus pro salute divitum potest predestinatorum
mortuus sit, impius blasphemus, contumeliosus divinae pietati deno-
nans, et hereticus, et ut talen damnat.

Taurinensis naufragio
itaque opposere potuit ista et (inquit Berti) celebris facti, p. 2.
nig. distinctio. Ceperunt clamore re quos? respice prius ab
Innocentio damnatos, non tamen sententia Taurinensi; epp. fuisse dan-
natos in sensu Calvini, non sensu in sensu Taurinensi, qui sensus
quaerendus esset in amplexu Taurinensi volumine, non tamen in ipsi puca-
cillie moribus. Hoc impulit Alexandrus 7. ad confirmandum
Innocentii constitutionem anno 1656, ad etiam ad prosequendum
formula iuramenti mortandi ab omnibus Ecclesiasticis, quae
expressere continebat prius exceptas fuisse ex lib. Taurinensi et dan-
natas etc. in eam ab eodem authore intento. Hoc precepit
die 14. Februarii anno 1664.

Suborta adhuc praeiit diuina ci-
ca huiusmodi formula: ea tamen ut monet Berti, oportune con-
sequuntur Innocentius 12. die 6. Februarii anno 1694 confirmatione,
qua declarabit prius ex lib. Taurinensi exceptas a suis prodece-
ssoribus fuisse damnatos in sensu obis, quem ignorat potuit oca-
sa praesentent: in turbando ulterius neque invidioso nomine
Taurinensis traduceretur, nisi legitime constituerit ad docuisse
aliquos ex huius moribus, scilicet ex quibus supra relatis. Ad
calceum
Ad calceum non incongruum venit meminisse Paquali Guer-
nel. Huius Lutetia Parisiensis natus anno 1633, venturus anno 1657.
nauisedit congregacione praedicatorum orationis instituta
Cardinali Benetio. Anno 1676 edidit dissertationes ad opera.
Senio Magni: quod epp. statim Roma praescriptum fuit, et va-
lidissime confutatus a deservimus Wiro Chrysostomo hypo in lib.
de appellacionibus. Praedicationis decretum inquit Berti non qu-
ritant appellare. Quod inenarrabili audacia libellus Taurinensi
in portum, et diabolico odio plenus. Idem pertinacissime praescribit
congregacionis non monita, et tandem habitum acronime
praescribit, et hanc factus est.

36 Anō 1699 mediū Parisi. Quæneli opus consideracionis moralium
in nobis testamentū Galico idiomate. In eo renovantur Paul. et
Taurini damnata dogmata, ampliantq. erroribz ad prius 100
et p. portea a Clemente 11. in bulla Unigenitus aū 1713 me-
rito p. n. c. t. g. Ceterum aut Beati. nullat gratia nisi efficaci
Quænelius admittere, ac talem quā nihil impedire possit, et re-
torquere. liquet a. m. o. s. ad 21. Abq. tali gratia impossibilia
e. p. divina præcepta assentire minus 4. ac etia 38, et duabz
requentibz. Gratia minū hominibz dedita, ac naturalen do-
cet p. p. o. n. i. b. 34, 35, et 37. Atq. fidem et remissionem pecca-
torū nullat dari gratia docet p. p. o. n. i. b. 26, 27, et 28.
Mitto alia quæ pertinent ad charitatem, ecclesiā lectionem sacra-
m. scripturam, aliq. dogmata: ex alibz enim constat concor-
dia. Quæneli ad Paul. et Taurinis. Dixeratis 3. De necessitate
gratiæ ad operandū salutem in statu naturæ lapsæ.

Dixeratis 3.

De necessitate gratiæ ad operandū salutem in sta-
tu naturæ lapsæ.

Ad asserimus necessitatem gratiæ ad opera salutaria in statu na-
turæ lapsæ loquimur de gratia purata strictè, et p. d. o. n. o. gratiæ
to nobis a deo concedi in ordine ad salutem, cuius necessitatem re-
spiciunt Pelagianis a nobis impugnanti. Suppono tamen gratia la-
tinalen tantificanti et necessariā ad actus condignementū
non non esse universaliter necessariā ad omnes actus d. p. o. n. e.
ad salutem. Docet enim Tridentinū sec. 11 cap. 4. attributionem
repeant esse donū dei, et spiritus sancti in gultu, non aduc
quidem inhabitanti, sed tantū nobentibz, quo p. n. i. t. e. r. y. c. i. p. i. u. s.
iat sibi ad p. n. i. t. i. a. t. p. a. t. e. C. p. q. u. o. p. a. t. e. t. a. t. t. r. i. b. u. t. i. o. n. e. m. s. a. l. u. t. a. r. e. m. f. i. c. i.
posse sine gratia habituali: alibi quæstionem procedere de gra-
tia auxiliante. C. p. 1. Attractiones.

Cap. 1.

Attractiones.

Prima conclusio: in statu naturæ lapsæ auxiliū divina gra-
tia strictè sume simpliciter necessarium, et ad fidem, et ad p. d. i.
initium. Est de fide contra Pelagianos, et semipelagianos. P. n. o. 1.
Tauri 6. v. 29. Dicitur: hoc est opus dei ut credatis in eū, p. n. i. t. e.
niis illa. Et v. 37. n. u. n. o. q. u. o. d. d. a. t. u. n. i. b. i. l. a. t. e. n. a. d. u. e. v. e. n. i. e. t.
super quæ verba D. Augustinus de p. n. i. t. i. a. t. i. o. n. e. 11. cap. 8. arguit.
quid est ad me veniet, nisi credet in me. Deinde v. 14. ait Christus
dominus: n. u. n. o. p. o. t. e. t. v. e. n. i. e. a. d. u. e. n. i. s. i. p. o. t. e. n. t. u. i. m. i. s. i. t. m. e.
maximū eū: ex q. n. i. s. i. q. u. i. v. e. n. i. t. s. e. n. c. r. e. d. i. t. i. n. C. h. r. i. s. t. o. a. p. a.

ne trahitur: ergo fides, qua homo venit, et credit in Christum, est 34.
opus speciale Patris makeris: et opus divina gratiae: cred.

Confirmatur h. ex D. Paulo 1. ad Corinthios cap. 7. dicente: miseri-
cordiam consequitur a Deo ut rim fidei. Super qua sententia audit D.
Augustinus cap. 32 de praedestinatione dicit: non ait (apostolus) quia
fidei causa: fidei ergo datur quidem, sed data est etiam, ut esset fide-
li: ergo fidei Pauli fuit opus divinae misericordiae. 2. ibidem ego.
4. v. Tunc apostolus: quid te dixerunt? quid habes quod non accepisti
si: si autem accepisti quid gloriaris quia non accepisti. In qua D.
Augustinus loco citato ait: quo testimo nio etiam praedicatus,
ad similitudinem emarem putarem fidei, qua in Deum credimus, non esset
donum Dei, sed a vobis esse in vobis. 3. Idem Paulus epist. 2. ad Corin-

thios, cap. 3. v. Tunc: non quod sufficienter viny cogitare aliquid eo
(quod ad salutem conferat, inquit hic Duane) a vobis, quia ego
vobis: sed sufficiencia nostra ex Deo est. Hoc loco D. Augustinus cap.
2. in iude repellit semipelagianos, docentes fidei esse a Deo, fidei
tamen initium esse a libero arbitrio.

habetur aut 22. canone h. ait: si quis, sicut cunctis
tractat, initium fidei, prout quae creditur, affectu, quod in eum credi-
qui iustificat, inquit, et ad generationem, sicut dicitur, in pensamur,
non per gratiam donum, id est per inspirationem spiritus sancti.... sed
naturaliter vobis inere dicit apostolus: de quibus adversariis.
probatum. Tridentinum etiam eccl. can. 3. definitionem Chalceda-
ni confirmans ait: si quis dixerit, sine praesentia spiritus
sancti inspiratione, atque eius adiutorio, homines credere, pe-
ccare, dissidere, aut perire, posse sicut oportet, ut ei iustifica-
tionis gratia conferatur anathema sit: anathema.

Secunda conclusio: ex
sem gratiae auxilium simpliciter necessarium et homini a pro, i.e.
iusto, sine localis res ad quod opus valutare, seu positive con-
ducere ad vitam aeternam. Et contra eodem. Pro. v. ex alio testimonio
universaliter loquentibus de aini opere salutari. 2. ex apost.
ad Philemon, cap. 2. v. 13 dicente: Deus est qui operatur in vobis, velle,
et perficere pro bona voluntate. Et ex Jacobi 1. v. 17. omne datum
obtinum de Deo est descendens a Patre luminum: ergo. 3. dices
is vult, probare necessitatem gratiae superemere, hanc sententiam
habens hominem iustum utpote habentem habere superemere
qui vult de dono, adeo: gratia

Contra: peccator fidei habet
habet

32 ab ipso operemur, fidei, et spei: sed nihilominus ex est gratia
preveniente, ut panteat, et operantur. Namque et in
corruptis ex Theodorico. 2. Concilio. Sic, soliminitatis. 418.
damnavit septimum articulum Pelagii, scilicet: gratia dei atq. ad-
iutorum non ad singulos actus datur, sed delibens est arbitrio,
vel in sepe atq. doctrina: ~~ergo~~ homo ex est gratia, quae datur
ad singulos actus; sed hoc est tantum virtuale, non habens
virtutem: ex.

3. Concilium Africanum 2. can. 7. ait: si quis
per naturam rigorem bonum aliquid, quod ad salutem pervenit, ita
attende, cogitare, ut expedit, aut eligere, sive salutem, id est
evangelicam praedicationem, conservare posse confirmat, atq.
illuminatione, et inspiratione, spiritus sancti... Haereticis
salutem spiritum. Idem can. 7. ait: Divini et mentis cui et
recte cogitamus, et pedes nostras a falsitate, et injustitia conser-
vamus. Quocirca enim bona agimus, deus in nobis, atq. nobiscum, ut
operemur operatur. Ego quo sic nemo potest salutem tex ope-
rari sine concursu dei, illuminatione, et inspiratione, ut
constat ex Africanis Concilio; sed hoc est gratia actua-
lis: ~~ergo~~

Pro 2. conclusio: idem Africanum can. 6. ait:
si quis sine gratia dei cedentibus, volentibus, desiderantibus,
laborantibus, studentibus, vigilantibus, precantibus, qua-
rentibus, pulsantibus nobis misericordiam deitatis confiteamini
tibi: non autem ut cedamus, velimus, vel haec omnia sicut
oportet agere volumus, per infusionem, et inspirationem ven-
ti spiritus in nobis fieri confitemur::: requirit apostolus dicenti
quid habetis quod non accipitis? Ego quo sic, infusio et inspiratio
est auxilium gratiae stricte, et actualis: sed hoc infusio a Con-
cilio asseritur necessariam nobis, abestq. homini lapsus ad usum
et singulis actus salutis: ex.

3. conclusio homo soli natu-
rae viribus nihil facere potest, quod se positive disponat ad auxili-
um gratiae rigorem. Et contra remissionem. Pro 1. omni posi-
tive dispositio ad bona rigorem, sive gratia actualis, sive habita-
lis positive conducit ad salutem: sed homo soli naturae viribus
elicere non potest actum positive conducentem ad salutem, ut
constat ex super dictis: ex. 2. ex 2. Paulo ad Romanos. V. dicitur:
si autem gratia, id est non ex operibus: alioquin gratia id est non est
gratia: quia venia super merita. V. R. significat, gratia
actualis non concedi intuitu ullius operis naturae.

3: quia haec propositio: gratia recurrendi merito datur, dan. 33
nota fuit ut haeretica contra Pelagionem: sed esset vera stan-
te opposita Doctrina: ex. d. Cap. 2 arguta contraria.

Cap. 2.

Argumenta contraria.

Argue 1° contra 1^{am} exp. Actus Apostolorum to constat Conclitum
Centurionem oratione et elemosinay facty sine gratia obtinere
fidem in Christo: ergo gratia non est necessaria ad initium fidei. 2°
lit. 1° Regit cap. Thicatur: proposito condogito Danis. et Luca
3: proposito nat Danini: ergo con. proposito et a noby ad
recipiendā gratiā: sed non est proposito per uirg: ergo per uirg
natura: ergo quia ante priuā gratiā non est priuā gratia.

Ad 1um

neq. arg. directe oppositū canoni 25 Concilii Araugpconi Def-
nienty. fidem Conclitū fuisse diuina largitaty donū: quod sal-
uū esset, rēat obtinueret Conclitū merito naturali. Ad 2um
Dico consequēz uiribz gratia concedo: uiribz natura neq. con-
ciat. et probationem. In hys et similibz testibz obstantibz uir
ad opera salutaria nōponitur in noby auxiliū gratia ex. imp.
remy et. quod ex. citat. et ag. uti gratia praeseriente proprope
my non ad ultionem gratia. Constat solutio ex Concilio Arau-
gpono 2° can. 3 dicente: si qui in uocacione humana gratia
Sei dicit posse conformi: non autem ipā gratiā facere, ut inso-
letur a noby contradicit Iroica propheta. et Apostolo.

Argue 3.

2 Paulus ad Romanos Tit: uelle ag. et mihi, perfectē au-
tem bonū non inuenio: ergo desiderū salutis et a noby: et ego
oprecucio a Deo et gratia: ex. neq. Conciat. Apostoly solū
significat re uiribz gratia aliquid uelle, quod obtinere non
poterat sine ulterioxi gratia. Solebat quidem B. Paulus ope-
rari bonū facile expedire, et perfecte. perfectione excludente
omne contrariū motū concupiscencia. Deinde iuxta Calmet
hic Apostoly non aliud significat nisi posse hominem na-
turaliter forene imperfecta quādā desideria faciendi bonū,
sed illa esse pūty naturalia, ac contra Deo nullū meritiū habere;
non solū quia effecty, illa minime subrequatur: sed etia quia
neq. per spiritū Dei signatur, nec per ipsay gratiā firmantur.

Argue 4° Necessa gratia ad opera salutaria opamur hōmē
libertati: ergo hō aīy. non est in nostra potestate gratia uir-
na auxiliay: sed aliunde sine illa gratia non est libertas.

34 opera salutaria: exp. Neque enim, et d'go motum probationis:
et tamen in promissu concedi: non est, neque uoluntatem et concit.
volucis et concilio Sancti in decreto Idem exp. Idem dicunt: nec
tamen tanta necessitas gratia libere praesudicat arbitrio, ut illa
sit remota in promissu. Unde si homo non elicit opera salutaria
homo defectus non est tribuendis defectui gratia, sed defectui
voluntatis uolentis salutem operari.

Ista sententia doctrina
gratia non praesentat ex solo deivensu placito, non vero ex meritis
nostri naturalibus: hoc non: exp. Idem, Idem, Idem in de reprobatione
1°, Idem esse acceptorem personarum: Idem aliquid vult concedi gra-
tia: alii vero negat. 2° occasionem fieri a uoluntate, Idem. Patet: Idem
si non fit ex gratia non prodest. si autem ex gratia fit, iam habetur
gratia. 3° superuacanea et inutilis esse hortationem et exhorta-
tionem. Patet: Idem haec sunt naturales, et reat non offendant
auxilio superna: exp. non posuit fortiter actum supernum. 4° Idem
haec doctrina contra praebet, recordari, et recordari, et deprecari:
si enim opera sunt, sine auxilio gratiae supernae, quod accipere
non possumus, non possumus ad salutem.

Neque enim, et d'go proba-
tionem neque 1° requirit. Idem in ex concilio Sancti gratia
rempen sit in promissu nulli deest gratia praesentia, sed est
deus omnibus distribuit et d'gratia non deest placitum. Deinde ac-
ceptio personarum solus est, quando non distribuitur iuxta
legem iustitiae ea, quae ex iustitia debentur: deus autem illi
debet ex iustitia auxilia. Neque recusat requirit: Idem si oratio
fit sine gratia superna prodest ad obtinenda bona temporalia, et
auertenda mala: si vero fiat ex gratia praesentia prodest ad or-
equenda alia gratia: unde Idem Augustinus lib. de consensu, et
gratia cap. 2. ait: in oratione copiose inde accipimus quod in
habere.

Neque 2° in pra hortatione et exhortatione deus saepe
opponit inspirationem, et inspirationem interiore aures cordis, ut ho-
mines avertant, et orationem legi. Idem Idem Augustinus ibidem cap.
6. ait: Idem ut inspirat uoluntatem principum, et orationem,
deus in illis interius oculis inspiratione operatur et uelle. Neque
A. Notra doctrina minime praebet contra neque quicquam
penam: immo ab eodem excitatur diligentia, et inquitur per
diligentiam acuitur sed mouentur gratia non pendere in nobis,
et penam esse, ne subtrahatur nobis ultionem gratia, immo
exhibeamus indignum propter tantam penam: et inquitur
per

epi dicit monitum divini auxilii. quod iubatur infirmitas, et 35
inutilitas nostra.

Atque si homo lapsus potest sine auxilio gra-
tia supernae habere fidem: ergo. Pro aut: homo lapsus ratione
utrumque viribus naturae potest avertit in mysteria sufficienter pro-
posito: sed tunc habebit fidem. Pro maiori mysterio ita pro-
posito est manifeste credibile, et saltem naturaliter evidens: ergo.
Nec aut. et dico maxime probationem: aeterna naturaliter fi-
deli ad salutem, contra: supernam, salutem, et qui sit actus fidei, ne-
que maxime, et mixtum. Atque mysterium in illo, qui caret gratia
est aeternum naturaliter, et inducitur ad salutem, non supernam,
salutem, nec fidei Theologicae: ad hunc enim actum necessaria
est gratia, ut constat ex Tridentino sec. 6. can. 3. Damante di-
centi hominem sine convenienti spiritali sancti hypoxia-
ne, atque eius adiutorio posse credere, operari, diligere aut parari-
tere, cuius oportet, ut ei justificationis gratia conferatur.

Itaque
si talis aeternum esset fide salutari, et superna: ergo hoc potest haberi
sine gratia. Pro aut: talis aeternum haberet motum supernum, vi-
licet veritatem mysterii, ac revelationem ipsius: sed aeternum ha-
beret motum supernum et supernum: ergo. Non patet, quia actus, sunt
speciem a motu. Nec aut. Ad probationem, permixta motu ne-
que mixtum. Ad supernaturalitatem actus non sufficit motus super-
nus, sed requiritur etiam principium supernaturalis. Ratio est, quia
nulla, potentia, ex quoque, modo operatur, potest agere, supra
motum, proprium nisi iubeatur viribus supernis. Hinc inferes
Haec tunc utpote carentes habitu superno fidei, solafide humana,
et naturali excludit articulos, quos credunt, et confitentur non
sine fide superna.

Itaque 2. D. Augustinus in eppositione epistole ad
Romanos cap. 8. ait: quod credimus notum est: quod autem
bonum subrequitur operamur illis et, qui creduntibus donat
spiritum sanctum: ergo ex D. Augustino fide salutari est nostra:
ergo non est ex gratia superna. Respiciat. D. Augustinus in
cap. 8. facit retractant. ut exerceat, in propositum relictum quod
ad hoc haggia Chortagine scripserat, facit ex eodem lib.
1. retractant. cap. 23 dicente: quod dixi: quod ergo credimus
notum est et 6. profecto non dicemus si patrem, erat pro fide
inter Dei numerum reperiunt, quae dantur in eodem spiritu. Dam-
g. ergo notum est propter auxilium voluntatis, et utrumque. Tamen
datum est per spiritum fidei, et Charitatis. Cap. 3. alia argumen-
Cap.

Cap. 3. Alia argumenta.

Atque 6ta contra 2^{am} homo, iustus non eget gratia superaddita
aliā ad operandū salutariter: ergo. Prō a^utem homo iustus sine gra-
tia superaddita actuali habet vires sufficientes ad operationem sa-
lutarē: ergo. Prō a^utem homo, iustus habet gratiā habitualem,
et reliquos habitus operum. Nec depre-^{re}depre-^{re}depre-^{re} a^utem, et concia pro-
batione: gratia habitualis vanificatur, et ceteri habitus ipsius
epitulant ad operandū nec coherent concipi ceteris motis:
nec roborant voluntatem contra illos: alia iustus, semper ha-
beret pia cogitatione, et pia motus voluntatis. Hoc ergo solū
habet iustus a gratia actuali superaddita auxiliante: unde si hoc
erit, impeditur exit ad operandū salutariter defectu prin-
cipii epitantis: et roborantis, cuius homo dominus impeditur
et ad operationem humanam.

Obiicit inquit ex Concilio Fran-
ciscano 2° can. 2° dicente: quociens bona agimus Deo in nobis, atq^{ue}
notitiam ut operemur operatur. Ibi videt^{ur} iustus hic non op-
cipi, sed de omnibus loqui Concilium. Ibi iustus, siue peccato-
ribus. Et ratio huius necessitatis est, quia per peccatū origi-
nale, ita giciata et infirma facta est nostra voluntas, atq^{ue} ita
torquet circa bonū ut epitari debeat gratia praegeniente ut
vellit bonū conducere ad salutem, ut inquit Charny de
gratia Christi disputacione l. cap. 4 cap. 1. g. 1.

In cap. 6. Concilium
Milleritanū, vel potius Carthagineense can. 3° definit, gratiā
iustificantem non tantū valere ad remissionem peccatorum, sed
etiam in adiutorium ne comitantur: ergo ea rapit, iustus, ut
revertant mandata, vel non peccent: ergo et ut operentur sa-
lutariter. Nec concipit. Gratia habitualis habet rō a^utem
et ex ius ad auxilia, siue quibus impossibilis eret impletio re-
gi, et censensacio iuris gratiae: mediū huius auxilij volun-
tatem epitat, roborat, et ad iubat ad opus salutare, et vita-
cionem peccati. Hoc et non aliud significat 6° Concilium.
Donat enim Pelagium docentem hominem non posse
gratia actuali ad revocanda mandata, et gratia Baptismi
remittere peccata, sed non donec, ius ad auxilia gratiae.

In cap. 2° inq^{ue} iustus sufficit ad salutem operandū cogitatione, et affectu
naturalis. Prō a^utem inq^{ue} iustus per habitus operum habet suffi-
cientem, et effectum salutem operandū: sed deinde ca-
nit

visio, et affectus naturalis exigitur, et roborantur his voluntatem 37.
contra motus conceptus, et cognitionis naturalis, quoniam
sunt repugnantes, sed naturalis: exp. Nemo conciat, et per se natura
si probationem dicitur: nimen: exigitur et roborantur ad effectum natura-
lem sibi proportionato, contra: ad effectum repugnans, id est, sibi repugnans
nem neque nimen, et conciat. Motus naturalis, et auxilia naturalia
solum possunt exigitur ad actus naturales: repugnans vero ad repugnans.
Nota auxilia naturalia elevari non posse per habitus repugnans. Ra-
tio est, quia influxus auxiliorum gratia actualis, est vitalis: habitus ve-
ro sunt qualitates naturales, id est: sibi influxus est phisicus non
vitalis, perceptibilis, aut affectibilis.

Verum, et contra 3. iuxta actionem
Theologiam: facienti quod est in se, deus non denegat gratiam: sed
hoc verum non erit, si homo visibus naturalibus non potest esse ad gratiam
disponere: exp. Minor patet, quia homo faceret quantum in se est,
semper quantum potest, et tamen non crederetur gratiam. Circum-
stelligentia allati actionis videntur potius M. Berti, et alios. Inte-
rim neque nimen. Nam actionem non est intelligendum de homi-
ne operante visibus naturalibus. Hoc enim semper damnatum est a Cle-
me. Salicatus autem 1700: tamquam instaurata semper elationis quod
mutari tantum vocibus.

Salentina etiam spondit damnari hanc se-
lacionem proportionem: gratia secundum meritum non datur:
quae damnabilis non erit, si deus gratiam repugnans concederet
homini facienti quod est in se visibus naturalibus. Nam daret secun-
dum meritum nostrum, semper quod idem est factum visibus naturalibus. Se-
rip uno actionis est quod facienti quod est in se visibus gratia,
semper concipienti, et respondenti auxilio gratia praevenerit, deus
non denegat, sed concedit gratiam habitalem, vel gratiam actua-
lem alteramque propter inaequalem ad oblationem mandati
boni dei, et approbationem salutis.

In pro 2. actionem dicitur est, si quid-
libet homini bene operanti quantum potest visibus naturalibus deus cento
dare gratiam actualement, sed gratia, et ex liberalitate, ita ut bonum
sibi libere arbitrio, et iustitiam naturalium praecedat negativam, prout
ad gratiam remittendo eius obicem nempe peccatum: exp. Pro autem,
acroma in hoc sensu applicatum non habet semper elationis: exp. Pro
autem: non tribuit visibus naturalibus initium iustificationis: exp. Con-
sequencia patet, quia hic praecipue erat error semper elationis.
Nemo triples autem. Nam praeterea dictum in primis doctrina argu-
menti contradicit canonem 6. Concilii Anagninensi relatoris cap. 6

38 n. T. arrenit enim dei gratia conferri, et quidem cento, laborantibus
sine dei gratia, et ex solis viribus naturalibus.

Deinde canon 22 eiusdem
dat arrenit hominem de suo, ponere negativam dispositionem, cui infali-
biliter et nequa gratia: quia dispositio abduco est aliquid de eorum
ordinem ad salutem, quod non est mendacium nec peccatum. 3.º iuxta
illud in quoque ratione proest liberis arbitriis, et subrequitur gra-
tia interna nec non homo, sine gratia, poterit aliquid conducere
ad salutem modo dicto: quia omnia videntur favere semipelagianis.
Ad iuxta illud huius inter Catholicos, et semipelagianos
tota est de voce: an scilicet bona opera naturalia, quibus tan-
te hac doctrina cento obtineatur gratia debeant dici merita vel
non.

In 2.º Thomae q. 14 de veritate art. 11 ad 1.º dicitur ad Divi
non providentia pertine, ut cuilibet provideat de necessariis ad ratio-
tem, terminando ex parte eius non impedatur, nec in aliquo in-
phy, vel inter bruta animalia multas ducit rationis natu-
ralis sequatur in appetitu boni, et fuga mali, certissime est
tenendum quod si deus vel per internam inspirationem revela-
ret ea quae sunt ad credendum necessaria, per aliquam fidei mea-
diatorem ad Deum dirigere, sicut nunc ita tenet ad Conclut:
capitulum ex 2.º Thomae ad Dei providentia pertinet, ut deus non de-
neget gratia necessaria ad operandum salutari ex faciente
quod est in se viribus naturalibus. Consequencia patet: nam homo
ita in phy multas ante internam inspirationem solus habe-
ret naturalis, ei quod solus appeteret bonum et fugeret malum.
aliqui habent gratia ante primam gratia, quod implicat.

Nec
concedit 2.º Thomae in loco citato non excludit gratia operantem.
quibus enim de homine faciente quod in se est viribus naturalibus,
at non solus, sed motus a Dei gratia. Hoc est primum sententia
quod explicat in prima opus eius portemus. Nam 1.º 2.º q. 103 art. 6.
secundum ait: quod nihil homo potest facere nisi a deo moveatur,
secundum illud Thomae 1.º 2.º q. 103. ne me nihil potest facere. Et ideo ad
dicitur homo facere quod in se est dicitur hoc esse in potentate
hominis secundum quod est motus a deo. Hinc enim 2.º Thomae
solum est homini legem naturalem ex Dei gratia revocari, non
definita revelacionem, quae credere potest illa quodammodo ad salu-
tem necessaria sicut non defuit Conclut ad quem iniquus est 2.
Petri.

Nec obstat hominem ita in phy multas impedire
ere

ere: etenim Alexander 8. anno 1620 inter alias damnavit hanc 39.
ordine quintum movem: Pagani, Judei, Haeretici, aliq. huius
generis nullus ~~accipit~~ accipit, a rebus influxu adeo. Hinc recte
inferre illis esse voluntatem nudam et inermem sine amigra-
tia sufficienti. Unde quinq. homo obit Pagani accipit a deo ex
mentis, et influxu Christi gratia repensam, cui potest assentiri,
et ad ultionem disponi. Hoc gratiae auxilium consistit in repensam
illuminacione mentis, et in motione voluntatis ex excitante ad re-
vandam legem naturalem ipsius, proponente honestatem virtu-
tis, faditatem peccati, ac obit sufficienti, et equitatem dei remun-
eratoris meritorum ^{et} excellens virtutis. Discretio 1. de necessitate
gratiae ad cognitionem veri.

Discretio A

De necessitate gratiae ad cognitionem veri.

D. Thome 1. libro 1. rebus et actionibus cap. 1. inquit: ad miser-
iam iuste damnacionis pertinet ignorancia, et difficultas quod
patitur animi homo ab exordio naturae suae. Hoc alij testimonio
m. Berti lib. 1. cap. 1. ostendit miseriam hominis lapsi condicio-
nem in ordine ad cognoscendum verum. Contraxit homo ex pecca-
to vulnus ignoranciae, et expectatur luctus inter intellectum, et
verum. Ideo nequit disciplinam etiam naturalibus, talis ne per vacare
operam, quod potuisset originali pace frui: quo instatati ratio-
nis nobis regeret officium ac ministerium verum, ideo quoniam
an et quomodo necessaria sit gratia ad cognitionem veri.

Primum

scito 1. veritatis alij esse naturales, alij supernae veritatis nat-
urales illae sunt, quarum objectum est naturale, quod scilicet, vel
ex primis principijs per evidentem concia deduci potest per
cognosti ex rebus sensibilibus. Hinc si veritas in re natura-
lis sit sola tamen revelacione cognosci potest, ut rebus con-
dit futura contingencia et abscondita ut talia non dicenda
verum naturale veritatis repensam illae sunt, sunt quarum objectum
est supra naturam in se. Ut trinitas, Incarnacio, &c. vel nulla dicitur
in epistola ad mirajis naturarum, et transcendit omnia sen-
sibilia, ut futura contingencia &c. Scito 2. ex veritatibus natu-
ralibus alij esse speculativas, alij practicas. Illae consistunt
in sola objecti contemplacione. Ut totum est naturae parte. Haec
ordinatur ad practica sciencia. Istae vero dirigunt ad opera-
cionem, et ordinantur ad illa: ut pp. sunt colendi. Primum
agendum nobis est de necessitate gratiae ad cognoscendum verum
na

4to naturale sicut ad cognoscendum superius. Cap^o de necessitate
gratiae ad cognoscendum verum naturale.
Cap. 1°

de necessitate gratiae ad cognoscendum verum
naturale.

Prima conclusio: homo lapsus a solo dei generali concursu potest
cognoscere singulas veritates naturales, tunc speculative, quia practicas.
Et communis est ad contrarium tunc 5to 2° cap. 8. et alio, canon. 1°.
1° ad solo dei generali concursu potest unus percipere quantum ro-
lorem, et audire sonum; ergo et intellexit quiddam verum naturale,
scilicet canticum; quia intellexit ex re non et minus proportionate, ut ait
inquit rati objectum naturale, quod unus, et audire sonum; alius est et
determinat conditionem, quod alia potentia naturalis. Confirmatur
1° ex D. Thoma 1° 2° q. 93. art. 3. Dicente: omnia illa quae intellectualiter
existunt in primis principijs, per se nota, naturaliter hominibus
videre possunt. Necnon 1° 2° q. 109. a 2° in corpore: intellectus hu-
manus habet aliquod bonum, et aliter potest inextinguibile lumen quod
et de re sufficiente ad aliqua intelligibilia cognoscenda, ad cari-
licet inquantum videtur, per sensibilia, per analogiam; ergo inte-
lectus ex re est omnino proportionatus circa haec objecta, sed
haec sunt veritates naturales: ergo.

Confirmatur 2° quia creatu-
ra ad solo concursu dei potest operationes proprias de se et propor-
tionate, sed intellectus hominis, lapsus proportionata est cogni-
tio unius veritatis, naturalis: ergo. Dicet, per peccatum esse laesum
intellectus vulnere ignorantiae et indifferenter ad verum, et falsum;
ideoque cognitionem veram, quia ignorantia sanat, et determinat
intellectus ad verum non posse habere ad solo dei generali con-
cursu, et sine speciali gratia; ceterum autem potentia nec esse cau-
satis illo vulnere, nec indifferenter ad usum contrarios: idcirco
ex sufficiente concursu generali dei. Contra: ergo inte-
lectus hominis lapsus indiget gratia ad omnes, et quantum ve-
ritatem cognitionem: unum enim vera cognitio sanat ignorantiam,
et determinat intellectus ad cognoscendum verum; sed hoc est ab-
surdum: ergo.

Minor patet quia inde reperiretur lumen natu-
rale esse extinguitur per peccatum originale; cum nihil videre po-
ret sine speciali gratia, quod est absurdum. 2° voluntas hominis
non est minus, sed magis laesa per peccatum originale, quod eius
intellectus; et non est minus, sed magis indifferens ad bonum et ma-
lum.

ut, quā intellectus ad cognitionem venit, et falat: red nihil
aliud volumus in statu naturae lapsa tu solo dei generali
concursu potest clicere plures actus auctor naturalis: concu-
piscit. Unde patet: ideo volumus hoc potest ad solo dei generali
concursu quia ex sua naturali inclinatione propendit in bonū
honestū: red intellectus ex sua propendit in verū: ex.

Pro. 2. di

Ratione cognitio veritatis naturalis et cognitio dei ex creaturis
et effectibus naturalibus: red hoc obtinere potest ad solo dei gene-
rali concursu: ex. et qualis alia. Maior patet, quia ea cogni-
tio habet objectū maxime immateriale et sensibiliter ab-
solutū. Pro. 2. di. Invenitur ita potest naturaliter cognoscere ex cre-
aturis, ut non possit ab homine invincibiliter ignorari: red potest
ignorari invincibiliter illa veritas, cuius cognitio est species
li dei concursu: ex. Maior patet ex D. Paulo ad Romanos, 1. 2. a
dicente: invisibilia enim coram deo creatura mundi, per ea quae
facta sunt intellecta conspiciuntur. Accedit D. Thomas Dico
cens lib. 1. de fide cap. 1. dicens: non est mortalitatis, cui non hoc
ab eo naturaliter inest sit, ut deus esse perfectū habeat.

Pro. 3.

aliqua red veritas naturalis, quā intellectus non potest cognoscere
sine opatia, vel ad non potest cognoscere defectu potentiā phisica, vel mo-
ralis red veritas dei potest: ex. Pro. 3. di. Invenitur non defectu po-
tentiā phisicae: red deinde necessitate. Maior patet, quia veritas
advenit p. homo q. 9. a. 1. conclusione 1. Esti lumen rationis fuerit
obscure per peccatū originale tamen non fuit extinctū: immo
intellectus permansit vera potencia, adeoq. proportionata percipiē-
do cuilibet suo objectū naturali, non minus quā ceterae potencie
cuiuscūq. rei.

Pro. 4. di. nulla est veritas naturalis, ad cuius cognitionem
semper desit potencia naturalis hominis lapsa non habentis pe-
ccatū auxiliū: ex. Pro. 4. di. Quia et homo lapsus raptē obse-
rvabilem portionē animi inquietudinem, vel transiētem men-
tis obnubilacionem non possit, nisi valde difficultes linguis stat
impotencia moralis quopdā veritates assequi: nulla tamen
est quā rediunt in mentis tranquillitate, ac nebulis recedē-
tibus capere non possit: tunc enim caret omni impedimento, ad-
verte tamen hoc non esse intelligenda de quopdā homine: sunt e-
nim aliqui ita heretici, ut vix unquā possint minaxim verita-
tes assequi: red solū de homine rationabili mentis acie mea-
dico

42. Difficili, et studiij arduo, quod sufficit ad veritatem conclusionis.

2^a conclusio hanc loquor, non potest, sine gratia auxilio cognoscere omnes veritates naturales, collective sumptas. Et conuenit contra. Existant tamen tam oppositum, quod ad veritates speculativas. Pro 1^a potencia infirma et vulnerata, non potest totum id, quod potest sana, et integra: id cognoscere omnes veritates naturales et sumptas quod potest, intellectus hominis sanus, et integer: ergo. Dico, vultus ignoranciae ostendit peccatum originale solum esse in intellectu practico, non in speculativo. Ad id: hominem lapsum attingi, posse omnes veritates speculativas, sine auxilio gratiae. Contra: ex 2^a Thoma Acontra. 1^a 2^a cap. 52: inter spirituales pergit, culpa originalis potissima est deilitas rationis: sed deilitas rationis infirma reddit intellectum speculativum: ergo.

Pro 2^a: nullus homo lapsus omnes veritates naturales etiam speculativas agnovit, etiam celeberrimi philosophi circumstant circa principia naturae teste Aristotele. Quid et ipse Aristoteles praeter alia ostendit ad tenuitatem minime. Pluresque animarum magnae nationes aliquid de divinis, in alio, ex his lapsi sunt, sed hoc conuenit per solus lumen naturae non posse cognoscere omnes veritates naturales, collective sumptas: ergo. Vrgetur, quia sunt plura impedimenta insuperabilia talis cognitionis, scilicet hebetudo, reverentia, reuelatio parientis, domestica cura officia vitae carum aliquid innumerum. Hippocrates certe Medicinam difficultatem significavit aphorismo 1. vitae brevis, ars longa, cognitio periculosa, experientia laeviora, iudicium difficile. Cap 2. ex quibus conuenit.

Cap 2. Argumenta contraria.

Ausurget 1^a contraria: omnis nostra vera cognitio dependit a Patre benedictum: ergo est speciali gratia. Pro auxilio quia hoc certum est, quod 1^a 1^a Confirmatur: omne verum a quoque: deum et a spiritu sancto: ergo est eius donum: ergo est effectus specialis gratiae. Dico auxilio: tamquam auctore naturae, contra: tamquam auctore gratiae, nec auxilio, et contra. Omnis cognitio vera si naturalis sit dependit a Deo ut auctore naturae, si vero ab eodem procedit omnis actus hominis naturalis. Si vero illa sit superna dependit a Deo ut auctore supernae. Hoc solum volunt 1^a ad confirmationem dictionis meae: et a spiritibus sanctis, ut infundente naturale lumen, et novente ad intelligendum.

Dicitur, et loquendum verum vult ut inhabitante per gratiam necessarium. 43.
et incipit de dono Theologica accepto. solus est D. Thomas 1. 2. q. 166.
a. 1. ad 1. v.

Intra 1. de D. Augustino ep. 15. oratio et clarior gratia op.
specialis, et ep. 107. orationis actio et continentia sicut beneficii gra-
tuiti: et prudenter monemus, et petimus a deo auxilium ad cognos-
cenda veritatis disciplina naturalis, ep. 108. ostendo prudenter agimus
gratiam: ex hoc auxilium est gratia, et non solum concursus genera-
lis. Si respondes orationem, et remittes gratiam actionis pruden-
ter applicamus a nobis ad quod est beneficii et rationalis, et
et pertinet ad dei providentiam, generalem quando ratio contin-
get, et salubris: hac enim de causa petimus plura terrena, futura,
et alia pertinecia ad providentiam generalem, cognitio venit et
beneficiu a deo colatum nobis pertinet ad hanc providentiam
ideoque, ipse monemus, et non est gratia specialis: ex quo patet solu-
cio.

Intra 2. gratia de qua loquitur D. Augustinus loquitur et
gratia specialis, et non solum concursus, seu auxilium generale dei.
ex ep. 15. oratio ubi agit contra Pelagianum, et ostendit
gratia necessitatem: sed Pelagianus non negabant gratiam generalem,
nec auxilium generale, pertinet ad generalem providentiam, et
ordinem creationis, sed solum gratiam distinctam ab ordine creationis
et specialem. ex ep. 108. Hanc ibi ostendit D. Augustinus ex eo oratio-
ne, et gratiarum actione infertur necessitas specialis auxilii ad cognos-
cenda veritatis naturalis.

Respondetur: ex oratione, et gratiarum actione
non solum probatur beneficiu, et gratia late, vel ex parte: non vero
determinatur gratia distincte totaliter, nec specialis: ex oratione vero, quod di-
scitur de obtinenda re, superatque ordinem naturalem infertur neces-
sitas gratia specialis, et distincte, et in sufficientia concursus generalis. Res-
pondetur peccat, et operatione hominum conducentis ad ista attingenda sunt
re, et experientia: ideoque merito D. Augustinus ex oratione directa ad obtinen-
dum auxilium ad bonum operationem inferebat illud esse speciale, et distinctum.

Augustinus homo, per originale contraxit vulnus
ignorantiae, ut communiter docent PP. et, maxime D. Augustinus lib. 1.
retroactis in cap. 1. ex eo penitus natura lapsa non potest verum cognos-
cere: ergo ad hoc indiget speciali gratia, neque contrahit. Vulnus igno-
rantiae contrahit, per peccatum originale non est aliqua lesio facul-
tatis naturalis, seu potentiae cognitive: haec enim manet inte-
gra: sed solum privatio omnium habituum et peccati originis, principii cog-
nitionis distincti a potentia hac sola remanente: hac autem privatio
108

44 *non tollit ergo homo ad per concurren generali potest sententia in-
iudicis speciei acquirere, et verum cognoscere.*

*Idem: homo ita contraxit
et voluit ignorantia per peccatum originale, ut etiam contraxerit ac-
citatem naturam; sed cecum nihil videre potest ergo nihil videre, seu cog-
noscere potest intellectus humanus lapsi, nisi avertatur per Christum quo-
riat. Maior curat ep. D. Gregorius Magnus humilia b. in Evangelia,
ubi de ceco, quem Christus illuminavit. Lucas 18 ait: Cecus quippe
est genus humanum, quod a parente primo, a paradisi expulsi
pulsus, claustrum tenebrarum lucis ignorantiae damnationis, aeterna-
brax patitur. Dico nactum ita ut amiserit lumen fidei et scientiae
in fide, quod habebat ab omni in statu innocentiae, condito ut amiser-
rit lumen rationis naturalis neque. Inde est probata Christi, ut recu-
peret lumen fidei et agnoscat veritates supernas, ut sit lumen
rationis ad concurren generali: ut cognoscat veritates natura-
les.*

*Augustinus D. Paulus 2° ad Corinthios cap. 3. v. 14. ait: non quod sufficien-
ter timeamus cogitare aliquid a nobis, quare ex nobis; sed sufficientia
vestra ex Deo est: ergo sufficientia ad aumen rectae cogitationem
ex Deo est: ergo confirmatur: concilium Africanum citationem can-
D. ait: Divine munus est ad recte cogitandum. Nec non can-
D. ait: non habet de nobis nisi mendacium et peccatum: si quid autem
habet homo veritatis atque scripturae, ab illo forte est, quem debemus
retinere in hac heresia, ut ex eo quod quibus quibusdam innotu-
ti, non deficient in via: ergo omnis vera cogitatio est speciali-
ter a Deo, et Divine munus.*

*Dico consequenter: ad aumen vera
cogitationem conferentem ad salutem, ergo ad aliquem respo-
censat. D. Paulus 2° loquitur de cogitatione recta, et per recon-
ferentem ad salutem, ut constat ex contextu, apponit Concilium
Africanum can. 7, et docet D. Augustinus de dono perseveran-
cia cap. 13. ubi ait, quod atinet ad pietatem viat, et verum Deum
ad, non minus sufficiente cogitatione aliquid ex nobis, ad confir-
mationem ergo similiter consequenter: omnis vera cogitatio, si
recta sit, et per se conferat ad salutem, ergo si pura natura-
lis sit: neque. Haec enim etiam Deo concurren generaliter, illa
vero, ad aliquem saltem modo sit supernaturalis, et ad salutem
conferat et specialiter a Deo. De hoc loquitur Concilium ap-
11.*

*Augustinus 4°: vera cogitatio in homine lapsa rationis corpore non
est beneficium generale, at pertinet ad creationem, et conserv-*

45.
rationem: ergo et especiali quatuor. *Primo* autem: illis, iuxta
actionibus, et conuocationibus potuit dei negare alicui homini
lapso amari veram cognitionem: ergo. *Primo* autem: his, iuxta illos,
saluatiua sua providencia generali, potuit ita re naturali dy-
ponere, ut in homine, qui uenit aliquando cognoscit uerum
nisi cognitio eret falsa: ergo. *Primo* autem: si enim de facto ita dy-
ponit causas naturales, ut aliqui sint per se ueritatem, ceteri
stupiditatem: cum non ergo potest disponere ita, ut aliqui sensum
erraret, seu falleretur in cognoscendo.

In primis uero triples
autem, attenta precise potencia ordinata dei: nam homini ratio-
nis, compositi, et diuini, agentis, conaturalis est cognitio
dei, tunc etiam minutis, miraculis: ideoque. haec negari non po-
tuit de potencia ordinaria. Deinde uero autem, et concia probatio-
nis permissio antecedens. Dico, quae attento comuni naturae
curae conueniunt pluribus, et si alicui deus, non sunt ita
te quia, ut patet in uia, auditu. Ca. ergo sunt totae bene-
ficio penitus ad creationem, et conuocationem, tanquam
eandem appendix, et complementum. huiusmodi etiam est cognitio
naturalis uera: rursus talis etiam est cognitio naturalis honesta.
Cap. 3. alia argumenta.

Cap. 3.

Alia argumenta.

Arguitur 5. intellectus hominis lapsus in differens est ad cognoscen-
dum hanc ueritatem, quia alicuius ergo non potest a se ipso
determinari ad hanc, quia alicuius cognoscenda: ergo ad deter-
minari debet a gratia. Dico autem: quando nullus obiectus
proponitur, contra: quando aliquid proponitur uero autem,
et conciat. Quando nullus obiectus proponitur intellectui,
ad nullam cognitionem determinatur est, sed amicus in differens
ad cognoscenda, quae ipse proponantur. Quando uero aliquid
proponitur sufficienter, proponitur ab eodem determinatur ad cog-
nitionem: quod suspensum non potest, ad ipse sit potencia nece-
saria: ideoque illis sufficit generalis dei concursus, praeinde ac-
tionis causae ueritatem.

Arguitur 6. et si intellectus nostrum potuit
de concursu generali dei uera cognitione attingere ueritatem
positionem, ad cognoscendum tamen difficultate indiget speciali auxilio
dei: ergo. *Primo* autem: et si hanc lapsum ad dei generali concursu po-
tuit uincere tentationem legem, indiget tamen speciali gratia ad in-
cendit quod tentationem: ergo positum. *Primo* concia: ideo ad

Ad incendia gravem tentationem necessaria est specialis gratia ho-
mini lapsi quia eius voluntas per originale peccatum infirma
facta est, et contemnit vulnus malicie: id etiam intellectus contemnit
vulnus ignorancie: exp. Viget: non minus impedit ignoran-
cia cognitionem veri quam malicia victoriam tentationis: id hanc
signari non potest nisi de solo generali concursu, et in q.
speciali gratia: exp. semper si difficile sit cognosci non potest
sine speciali gratia.

Uterque et contra probationis. Difficultas
et voluntati victoria quare tentationis, quae intellectui cogni-
tio veritatis naturalis. Ratio est, quia voluntas habet in
pro homine aliam potentiam, a qua impeditur ad talem victo-
riam, scilicet appetitus sensitivus repellens adversus voluntatem
et nitentem pro habena ad selectabilia: nulla tamen est
potentia, quae nitatur avertens intellectum a cognitione veri
propositi ut veritas experientia est diffinita: quod victoriam ten-
tationis negat concupiscencia; concupiscencia autem, et
exactly tentationis tanta est ut voluntas adversus eam
operatur gratia speciali in natura lapsa; in natura prima magis
non esset ita attenuata: cognitioni autem veritatis, natu-
ralis non negat ulla potentia, nec appetitus hominis, ideoq.
ea gratia necessaria non est.

Intellectus: reprobatus gravi tenta-
tione homine avertit a studio et contemplatione veritatis
naturalis, ut experientia testatur: exp. tunc necessaria est
specialis gratia. Si per concupiscens: roborans voluntatem, ut ar-
penet tentationem, et avertat intellectum a studio, et contem-
platione veritatis, contra: roborans intellectum, ut obtineat cog-
nitionem iniquitatis veritatis, reprobans: Voluntas potest pa-
ri quare tentationes circa studium veritatis, sicut cetera opera
virtutis, ad quas pariter incendia indiget gratia speciali
iuxta dicta. Intellectui tamen habens debita perfectionem
sufficiunt propriae res, et concursus generalis dei ad cognosce-
ndam quorum veritatem naturalem, et incendia difficultatibus
comitantibus illis nullatenus tanta est, ut ab ea non possit
vinci.

Hic nota voluntatem per originale peccatum avertit
finem a fine ultimo, scilicet deo, ideoq. merito dicitur vulnerata
circa talem finem, et consequenter vulnerata intrinsece, et
in principio, quo ad operandum inobediens, cum inobediatur a fine
Intellectus tamen, ut speculativus, et cognoscitivus avertit
non

non est à primis principijs, quibus nobetur ad cognoscendum 47.
id est: nec vulneratij interiori: nec nec et vulneratij
in naturali lumine, nec interiori principijs. sed deus vult
nec ut et exteriora, quatenus scilicet, divinitas sunt re-
sup exteri, et interni, exhibita vita, et indigens pluribus
ad sui conservationem, quae omnia exteriora sunt inte-
lectui.

Ad idem 1. et contra 2. intellectus hominis lapsus habet lu-
men naturale, et verum, sufficiens ad cognoscendum omnes verita-
tes naturales, etiam collectivae suntque; sed potest esse speciali aspi-
ctu, et cum solo generali concursu id ad quod habet verum suffici-
entia: exp. App. namque sufficiens moralis neque physica
permittit maiorem, et diffinitivam. si habeat verum suffici-
entia physica, et moralis, contra: si solo physica, neque nunc
et conciat. Et intellectus hominis lapsus concedatur lumen
naturale proportionatum, et sufficiens physica ad cognoscen-
dam collectionem omnium veritatum naturalium, quantum est ex
parte ipsius potentia; attenti tamen circumstantiis, et diffi-
cultatibus, quae patitur, caret potentia moralis ad eam aspi-
tationem.

In ista natura humana in aliquo individuo aequi mo-
raliter quod est id ad quod habet physica potentia; sed per
non intellectus hominis lapsus habet potentia, et sufficiens
physica ad cognitionem omnium veritatum naturalium etiam
collectivae suntque: exp. Pro maiori: potentia physica non est
fuerit, et est in inclinatione naturali; sed naturalis
inclinationis, et potentia, quae fuerit non sit aequi potest mo-
raliter nunc effectus, et terminus: aliter fuerit et est: exp. Iux-
ta argumentum: nullus homo habet omnes illas cognitio-
nes, ad quod habet potentia physica: exp. fuerit illa habet?

App. namque: si habeat simul potentia Moralem contra, si
non habeat subditum: aequi potest vulten male quate-
nus adequate, neque rationem, et conciat. tunc sufficien-
cia et potentia physica cognoscendi soli naturae inibi omnes
veritates naturales suntque collectivae: et in quibus homine agimen-
ta habet moralem in potentia contra ex difficultatibus illa non
aequitur adequate, nec moraliter potest aequi cum terminis,
nempe omnium cognitionem: aequi tamen moraliter potest,
et de facto aequitur illud male quatenus: scilicet plura, vel
saltem aliquam veritatum cognitionem. Hoc ratio est et
poten

48.
2. potencia non it fuytra, et ut fiat ratio ad ~~esse~~ inclinatio-
ne. Ratio est quia inclinatio, potencia phisica non est ad operan-
dum omnes effectus, quos potest alius omnis potencia phisica facere
tunc violentia, sed solum ad operandum aliquod.

In pto 2. nulla est veritas naturalis, quam homo non possit etiam
moraliter cognoscere in solo generali consensu dei: ergo
potest omnes cognoscere. Concio patet, quia a singularibus
sufficiente enumeratione valet concio ad universalem.
v. q. hic 2. hic, et ille homo est rationalis: ergo omnis homo est
rationalis. Ergo consequens sequitur, et divisio contra, simul et collectio
nego concio ad modum regulae, et tunc colligitur eodem modo, ramatis, in
antecedenti, et consequenti: non vero sicut antecedenti, ita
tunc divisio, et inconsequenti collective. Tunc enim arguere-
tur a verum divisio ad collectivum. Hic ex antecedenti inferitur
hominem posse cognoscere omnes veritates sequitur, et divisio,
non vero simul et collective. Nec hoc antecedenti, multum
est calamus, quo potest non possit uti, non inferitur: ergo
potest uti omnibus simul.

In pto 3. homo ut iuxta Aristotelem
naturaliter scire desiderat habet appetitum, quod scire
omnes veritates naturales, simul: alius argueretur numeri-
tus eandem, quia simul scire appetit: ergo ergo scire potest. In pto
homo quatenus appetit nunquam mori: ergo hoc potest. Deinde
per viro antecedenti ergo, consequens: attenda sufficien-
cia phisica, contra: attenda potencia moralis, modo. In-
ficiencia enim phisica, quam habet intellectus impeditur
ne omnes veritates cognoscatur ante divinitate, sensum reve-
llione pariter, donec principium, alius, supra indicat, quae
in potencia moralis causat.

Argues 8. quibus creatura ut
solo dei generali consensu potest quatenus: actus proportion-
natus nec intuitu naturali, sed cognitio collectionis, duntaxat
veritatum naturalium et actus proportionatus intuitui, seu
luminati naturali nostri intellectus: pro tunc: intellectus
noster habet pro objecto proportionato omnes veritates
naturales, autem collective: ergo, et pro actu proportionato
to cognitionem collectionis. Pro autem: solum dicuntur
hic veritates naturales, illae, quae possunt comparari
principio principii, ~~per~~ vel ex rebus sensibilibus, in in-
tellectus noster habet pro objecto proportionato omne
quod potest ex rebus cognoscere, etiam collective
sim

intuitus: ex eo. Pro minor: habet pro objecto proportionale 29.
to eius sensibile, ad cognoscibile per species mixtas
a sensibilibus. Credo.

Dico maiorem: et proportio nam sit ad Philo-
sophiam, quod moraliter, contra: si solum Philo-
sophia neque manet, et dignitas
est contra minor, neque conciat. Ex quo ad reliqua. Cognito omnino
veritate naturalium, est Philo-
sophia proportionata sufficientia.
est luminis naturalis intellectus nostri. In natura tamen lapsa
est. Primordialiter impossibile ob impedimenta insuperabilia ab in-
tellectu. Requidem sensibiles ostendunt species omnium veritatum
naturalium: aliquid hec non essent veritates naturales ut patet
in rebus conditis. Cui autem objecta ostendunt species intellectus
impedire modo dicto ne egi habeat, egi cognoscat veritates
naturales.

In fine obvenit Chrysostomus dicens: non est possibile, ut
iustificemur, ut obveniat D. Augustinus in egi, ad fixum; non
sensum Philo-
sophia, aut Mathematica, alioquin, ad illud, etiam ad
hoc necessarium esse gratiam per Chrysostomum. 1. intellectus homi-
nis subari ab aliquibus cognitionibus naturalibus ad ellici-
endas aliquid: simul tamen defatigant veritas corporales eiden in-
venient, et non minus cetera extrinseca impedimenta ex-
cludencia possibilitatem naturalem. 2. sanctos. 3. Proinde volentes
maiores aut incumbere questionibus difficultibus: ipsi tamen
postulabant gratiam, non que intellectum roboraret ad cognitionem
veritatum naturalium, sed quae roboraret voluntatem ut expe-
leret morositatem nimiam abstractionem, distractionem, alia-
que impedimenta. Cap. 4. Necessitas gratiae ad cognoscendum verum
superius.

Cap. 4.
Necessitas gratiae ad cognoscendum verum super-
num.

Ex dictis superius dissertatione constat necessitas gratiae ad ac-
tuum fidei, et fidei initium contra Pelagianos, et semipelagianos. Et
Nunciatum namque. Necessitate gratiae ad cognoscendum
veritatem superius. Primum videtur ex veritatibus a Deo reve-
latis aliquid habere per se sub objecto fidei: aliquid solum, per acci-
dens. Cadunt per accidens sub objecto fidei veritates in creatu-
rales, quae continentur in sacris litteris: v. g. theoriae fuisse co-
elae, et habuisse causam: Jacob, et Can fuisse fratres, &c. Per cadunt
sub fidei objecto mysteria nostra fidei.

1. conclusio: homo reclusus
in gratia revelationis non potest cognoscere mysteria fi-
dei

50
Dei, quae cadunt penes sub eius objecto. Et communis et certa. Pro.
3° mysteria nostra fidei reclusa revelatione nec penes nec penes
aliud sunt ab homine cognoscibilia: ergo. Pro. arg. inprimis non
sunt ~~penes~~ cognoscibilia: nam nec sunt penes nota, nec objecta
sensibilia: sed deinde nec penes aliud: ergo. Pro. non multo ob-
iectu naturale continere potest objecta, et veritates supernaturales:
ergo. Confirmatur: quodvis fidei mysterium est veritas supernaturalis, sed
veritas supernaturalis exedit continentiam objecti naturalis, et natura-
lem capacitatem nostri intellectus: ergo non potest cognoscere
nobis in mediis sensibus: ergo. Pro. 2° homo solus potest natura-
liter cognoscere prima principia, objecta sensibilia, et veri-
tates, quae ex illis inferuntur. sed nihil horum habent mys-
teria fidei: ergo.

2^a conclusio: homo sine gratia superna et in-
solo naturali concursu Dei potest cognoscere assensu natu-
rali veritates inrenaturales, et in contentos in sacris scriptu-
ris. Pro. 1° tales veritates et in credi possunt assensu superno
fidei, in revelata sunt a Deo, posita etiam cognoscibilia, gra-
tia auxilio penes ac existentia hominis aliis. simile ver-
itates naturales: ergo. 2° huiusmodi veritates et in revela-
ta sunt, sunt etiam facta historice digna fide, non minus
quam alia facta ex historia nota: ergo potest agere illa natu-
raliter cognoscere.

3^a conclusio: mysteria fidei sapienter revelata,
et proportionata, potest homo sine auxilio superno gratia assensu
fidei humana. Ita theologi communiter cum D. Thoma et toto. Pro.
proximi ex haereticis credunt mysteria Trinitatis, et incarnationis
Christi, sed fide divina, in careant habere superna fidei, qui non
stat in peccato infidelitatis ex Tridentino: ergo fide humana.
Nunc sic: deus non confert haereticis auxilium supernum ad actus
fidei huiusmodi: ergo ab eo illo attenduntur mysteria. Pro. arg.
actus fidei humanae non conducit ad salutem aeternam, sed deus
solum confert auxilia superna ad actus conducentes ad salutem
aeternam: ergo. Confirmatur, ex Tridentino c. 6. can. 1. solus
ut homo credat pro ut oportet necessaria et gratia: sed haere-
ti non credunt pro ut oportet, ut eis conferatur gratia, iusti-
ficationis: ergo.

Hic nota ad assensum theologicum, quo scilicet as-
sensum veritati illate, ex principis communis per fidem requiri
propositionis, seu propositi debent gratia superna, scilicet
gratia fidei, quae scilicet intellectus talibus principis assensum
non

non tamen requirunt specialem gratiam ab illa distinctam, et pro
e influentem in talen auctu, scilicet et, quia huiusmodi auctu
est radicaliter, et proportionate superius, scilicet ratione
gratie, fidei, quod proportionat; non tamen est superius formaliter,
et constitutive, sed naturaliter. Dissentatio 5. de necessitate gra-
tiae ad actus voluntatis bonos.

Dissentatio 5.

De necessitate gratiae ad actus voluntatis bonos.

Ex dictis, Dissentatione 3. constat necessitate gratiae ad actus superius.
Nunc querimus, an homo lapsus sine gratia superius
auxilio eliciere possit opera moraliter bona: remanet homi-
ne lapsus esse possit opera naturalia bona. Lutherus, ut
ex dictis supra patet, arripit hominem lapsum naturaliter pecca-
re in omni opere. Thomas 4us docuerat, non omnino, sed solum
in peccatis opera esse peccata. Patet ex eius articulo 16° interdo-
ctorum sec. 17. Concilii Constantiensis anno 1418, scilicet: quod
bannellarunt opera indifferencia; sed haec sit divina immediata
humanaque potentia, quod sit, vel interiora, vel exteriora, quia si ho-
mo est interior, et agit quidquid, tunc agit recte, et non est inho-
stus, et agit quidquid, tunc agit iniquitatem. Cuiusmodi videtur
subscribere Baro, ut patet ex eius propositione 35: Quia quod
agit peccator, vel verbis peccati peccatum est. Cap. 8. Nostra doc-
trina.

Cap. 8.

Nostra doctrina.

Conclusio: potest homo lapsus, sive iustus, sive iniustus, sive fidelis,
sive infidelis, excrescere operationes moraliter bonas sine gratia auxi-
lio. Et communis inquit Heno. Pro 1° homo lapsus ad solo dei con-
cursum generali potest ferri in objectis moraliter bonis, remanet
vestitus, ex eo. Pro 2° homo lapsus ad solo dei generaliter
concursum ferri potest in bonis, e.g. arripit, iuxta modo dicta
Dissentatione 4. ex eo et in bonis bonis. Pro 3° concurrens
per originale non est extinctum lumen naturae intellectus, ita
nec liberum arbitrium voluntatis. Pro 4° si voluntas homi-
nis lapsi non posset ad generale dei concurrens ferri in bonis,
haec incapacitas oriretur, vel ab ipsa ratione lapsi, vel
a difficultatibus circumstantiis, sed reuera: ex eo.

Pro 1° pars:

scilicet homo post Adam, lapsus movet hominem, ita movet objectum
voluntatis, non minus quod verum sit objectum intellectus: ex eo. Pro 2°, et
occurrent difficultates, quando ferret concurrens, vel uspet ten-
ta

Ratio quare, vel recipit effectus contrarius; rase tamen nulla occurrat
difficultas, quia possit tollere voluntati potentia, nec facilitatem ad ho-
nestum. Iuxta enim difficultate impediatur filij ut honoret Patrem,
vel Patrem ut diligat filium?

Pro. 2.º conclusio: liberum hominem ex
bono non fuit extinctum per peccatum originale, sed solum at-
tenuatum, et infirmum; sed infirmus etiam se solo non potest aliis
operacionibus, potest aliquis: ergo etiam voluntas, et igitur liberum arbitri-
um non potest sine gratia adiutorio omnia opera moraliter bona,
maxime difficilia, potest aliquis. Confirmatur: si liberum arbitri-
um hominis proprii sibi relictum, et sine gratia adiutorio exerce-
re non posset, opus moraliter bonum, et honestum, esset oblique ex-
tinctum; sed hoc est contra contrarium. Exponitur: ergo, Pro. 2.º max.
De simplicitate intellectus, qui nullum verum, potest cognoscere via-
tem propria. 2.º tunc voluntas nihil potest circa bonum honestum,
quod est objectum proprium illius; sed potentia nihil potest circa
magis objectum extinctum est: ergo.

Pro. 3.º conclusio: ex cap. 1.º epistolae
corinthios, de obsequio. Respicitur infidelis remunerari numero-
ra, et felici morte, quia non conveniunt in iusto taxari edic-
to de occidendis amicis inopulenti Israelitarum; sed deus pro meritis
temporalibus, quales est mercedem solum remunerat opera naturalia
honestas, sicut superius superius: solum enim hoc modo remuneratur
mercedem: ergo quia Respicitur, etiam infidelis fuit honestus, et
naturalis: ergo non ex speciali gratia: aliter fuisset superius.
Confirmatur ex D. Augustino: qui lib. 9 de Civitate Dei cap. 14 do-
cet, deus dedere Romanis: infidelibus amplius impendit, ut rede-
retur merces bonis antibus eorum, id est virtutibus, quibus ad
tantam gloriam pervenire intebantur. Virtutes Romanorum
videtur ex parte huius verbi: mercedem res, sicut pro Republica con-
tulerunt, avaricia resistunt, consiliumque patriam con-
silio libero.

Sicque bona, et alia huiusmodi opera infidelium esse
bona ex objecto: esset tamen mala ex fine; vel quia referuntur
in finem mundanae gloriae, vel qualiter malum; vel quia non
referuntur in deum tanquam finem ultimum ex deo. Contra h.
deus nullo meritis remunerat, opera mala ex fine: sed remun-
eravit relecta opera: ergo non fuerunt mala ex fine. 2.º D.
Augustinus lib. de spiritu, et littera cap. 27. docet esse quaedam facta
infidelium a gratia Christi alienum, quae secundum iustitiam re-
quirit non modo vituperationem non possumus, sed etiam mercedem
re

recte: laudamus; sed recundū iusticia regulat laudare. 23.
non poramus opera mala ex fine: ergo.

Contra 3^a quia responsio
confundit opus, quod iura ceterum veniunt non sit ad mo-
raliter nato. Patet: quia bonitas moralis actus in huma-
no solū constituitur per ordinem et relationem ad bonū
longitū, et cōsonū rationi, quod ex se tendit in se ut au-
thorem naturae, et longitū: at bonitas supernaturalis, et
meritoria iura ceterum constituitur per ordinem, et rela-
tionem ad Deū, ut finem simpliciter ultimum, et authorem
supremū: sed in responsione hic ordo requiritur ad bonita-
tem, et longitatem naturalem: ergo inquitur:ordo actus
humani ad Deū finem ultimum simpliciter solū procedit ex
impulso charitatis: ergo impulsus charitatis veteranū
est, ut actus non sit probus ex fine; sed hoc non: ergo. Mi-
nor, patet, quia alij tū timor quereat, sed reliqui actus,
qui sunt a peccatore ante adeptat charitatem, et quāvis
essent probi: quod est contra Trideniū rec. 6. canonibus
7. et 8.

Pro 4^a ex 2^a Thoma, qui q. 24 de veritate a. 1^a quærit:
utrum liberū arbitriū possit imponi sine gratia? Respondet: ad
bonū, quod est regna naturae constat liberū arbitriū non
posse sine gratia, quia per huiusmodi bonū homo iura ce-
terum meretur: constat autem, quod sine gratia homo
mereri non potest. Illud autem bonū quod est naturae
humanae proportionatū potest homo per liberū arbitriū
explere: ergo. Cap. 2. Argumenta contraria.

Cap. 2° Argumenta contraria.

Primum 3° ad bonitatem naturalem actus necessaria est charitas: ergo
et gratia. Consequencia patet, quia sine opus procedit ex charitate
est respond. ad 3° ex gratia. Pro aut. ad bonitatem naturalem actus ne-
cessaria est quod referatur in Deū: sed à sola charitate potest ita referri:
ergo. Neg. aut. et dispositionem provocant: formaliter, et ex in-
tentione operantis, nego: implicite interpretative, et ex natura y-
rii operis: concedo naturam et nego nullo in re ipsa distinctionis.
Ceterum ad bonitatem supernam, et condigne meritoriam iura ceterum
non necessaria est quod actus referatur ad Deū per impulsū cha-
ritatis: a qua procedit: tamen ad bonitatem naturalem sufficit,
quod actus ex natura sua, et objecto ordinetur ad Deū, ut authorem,
regula, et fontem longitū, humando operari non ordinat ipso
ad

Ad aliquem finem prout, vel aliter in iacet. Hoc enim su-
fuit, ut actus referendus interpretative ad Deum, et ex tali ordi-
ne longitatem adquirat: ad hoc autem necessaria non est cha-
ritas.

Inter 1.º ex precepto charitatis tenemur saltem virtualiter
referre nostra opera in Deum, tanquam in finem ultimum: ergo non
sufficit ad beatitudinem moralem actus bonitas obiecti, et finis
maximi; sed requiritur, prout tenetur intentione finis ultimi: ergo.
Ita Contenson apud M. Smet. cum quo neque argo. Preceptum chari-
tatis est affirmativum: ideoque licet semper obliget, non tamen obli-
gat pro semper, sed pro determinatis temporibus, et occasionibus.
nec obligat, ut virtualiter referamus in Deum nostra opera. Hanc
ex longitate operatur si intendat bonum longitudo non ordinari
ipso ad prout finem, nec aliter illud iacere. V. g. suberigens
passum si iurat in longitatem misericordiae: tunc enim ac-
tus excedit longitudo ex relatione quae habet ad Deum auctorem,
et fontem longitudo.

Inter 2.º D. Paulus 1.º ad Corinthios, 10. v. 31.
ait: siue manducatis, siue bibitis, siue aliquid aliud facitis, in gloriam
Dei gloriam facite. Similiter ad Colossenses 3.º ergo ex precepto
Apostoli tenemur referre in Deum ut finem ultimum omnia nostra
actus. Confirmatur: actus qui non ordinatur ad Deum ut finem ulti-
mum sitit in creatura, ut finis ultimus, non est iudicatus: sed actus
ita sitit in creatura prout est: admittit enim Deo rationem
finis ultimi: ergo et actus, qui non ordinatur ad Deum tanquam fi-
nem ultimum.

Postea, apostoli verba continere non admodum san-
ctae docent Caribani, et alii non verum strictum preceptum, nisi
forte implicite referendi ad Deum ea opera: ad quod satis est in-
tendere finem longitudo, juxta dicta. Nihilominus D. Paulus ita
nos hortatur, ut opera nostra esse possint meritoria iuxta cetera
verba. Hinc inquit Calmet ad Colossenses 3.º v. 23. siue magis opus
nequit semper actualiter Deo placendi intentionem fore, et
oportet, ut hac intentione semper habitualiter sit in corde operans,
et vultus ea agere, quae obij salutem mereantur atque digna
sint sanctitate vocationis operis. Ex quo ad instantiam.

Ad confir-
mationem, impletio peccati veniale nec sitit in creatura
tanquam in finem ultimum: aliquid est labale; nec ad Deum
ordinatur. Unde neque manducare. Deinde ea dispositio: siue impli-
ci

citarene explicate ordinatur ad Deū modo dicto: permittit; 62.
si ordinatur implicite nego maiorem et cūctat. Fataliter
peccant profert creatura Deo, ideo? Tunc ultimum finem
statuit in creatura, cuius amore peccat, et a Deo fine ultimo
avertitur: qui tamen pauperi subuenit, prociue interduos
honestatem eleemosinam, non profert hanc honestatem Deo,
nec eius amicitia, nec ab ipso abestitur: unde non statuit
sibi finem ultimum in creatura.

Augus. 2°. Th. Paulus ad Romanos
cap. 14. v. ultimo ait: omne quod non est ex fide peccatum est: exp. ut
quod non sit peccatum debet vixi a fide: ergo et a gratia. Inprimis
fide hic significat fidem agendam, seu dicamur concien-
tiam, quo homo ep. h. et re recte operatur: agit enim Th. Pau-
lus de aliquibus cibis, quas ep. h. viderent prohibitas,
docetq. illos, peccare, quia operabantur contra bonam fidem. Deinde
in locis intelligitur de fide Theologica ad Th. Augustinum, lib.
1°. contra Iulianum cap. 3. vera non est ex fide, sumenda sunt ex
trans, pro eodem, ac et contra fidem: non vero negative, pro-
ne non procedente a fide, acut factu sine fide; alij vera est et
propria 2°. Paulus omnia opera infidelium sunt peccata, et virtu-
tes Philonum sunt vicia.

Intrag. quod negative non est ex fide pec-
catum est: exp. Pro. aij. nequit Deo placere: exp. Pro. aij. et Th.
Paulo ad Hebræos 11. dicente: sine fide impossibile est placere Deo.
exp. Neop. 1°. et 2°. aij. ratione operant; condō; ratione ope-
ri, ratiōis: in ordine ad vāā aternā condō; ad pccmū temporā-
le nego. Infidelis non potest Deo placere ratione sui, ideoq. eius
opera non placent ratione operant; Similiter opera naturalia ip-
sorum non placent Deo in ordine ad salutem aternā nec novena po-
runt Deo ad confesdū pccmū regentū. Ut ut, potest ex dictis
posuit movere Deū ut confesat pccmū temporale. Apostolus
loquitur de illa non de hac ratione, et complacencia, sed loquatur
de necessitate fidei ad iustificacionem.

Augus. 3°. in Infidelibus non sunt
vera virtutes: ergo nec opera moraliter bona. Pro. aij. cap. negat
Th. Augustinus, taliter rase, tal. lib. de nup. c. et concupiscencia. cap.
3. dicent: vera pccācia dicenda non est, nisi quia vere fidei an-
cipant: ergo. Neop. utrumq. aij. Ex veris virtutibus alia condue-
unt ad vāā aternā, alia sunt ad illā pccācia. Itaq. operant;
ore iungit virtutes. Nō ad inhabitat; non ut mediū inter vir-
tutes, et cūctū, tenere omnia amere cap. exercitia, quod dicitur
est

56. et in 2° Bati. monemus relato. D^o D. Auguſtini requiritur
salubris veng virtutis locutus est de perfectis; et in illis ad conse-
quenda salutem aternam.

Idem: D. Auguſtini non agnovit aliquos
tutis veng, nisi hos, perfectos, et humiles ad obtinenda vita aternam;
sed haec non sunt in infidelibus: ergo nec vera virtutes. P^{ro} hoc na-
m ex parte negant reliquas esse vera virtutes: ergo. P^{ro} hoc arg.
cap. 3. citato ait: si ergo ad consequenda vera beatitudinem, qua no-
bis immortalis fides vera, quae in Christo est, monuit, nihil pro-
sunt homini virtutes, nullo modo vera possunt esse virtutes: ergo.
Argumentum probat virtutes morales acquirere fidelium non esse
vera virtutes, sed ad salutem non conducere. R^{espondeo} D. Auguſ-
tini nomine virtutes intelligi virtutem perfectam, quae sola con-
ducit ad vitam aternam, vel ut inquit ipse, quae liberandi, et bea-
tificandi hominibus deest. Loquitur enim ut Theologus in
consideratione Theologica, non quae sola perfecta, seu perfecta
sunt vera virtutes: non vero ut Philosophus, qui etiam agnovit virtu-
tes morales naturales.

Auguſt. Annon potest esse quid bonum esse
intentione recta; sed haec non est sine fide: ergo. Maior et minor
constant ex D. Auguſtini in Palam 31. Dicente: bonum quod inten-
tio facit intentionem fidei dicitur: ergo. Minor mixta, et d^{icitur} arg.
probatur: dicitur ad finem supernum bonum; naturalem, neq.
solus est D. Thomas 2^a 2^a q. 10. a. 4. ad 2. Dicente: fidei dicitur
intentionem respectu finis ultimi supernaturalis, sed ratio natu-
ralis potest dirigere intentionem respectu alicuius boni concre-
tati, scilicet bonitatis naturalis objecti, et virtutis. Cap. 3. alia

Cap. 3.

Alia argumenta.

Auguſt. S. homo iustus indiget auxilio gratiae ut efficiat actus
naturaliter bonos, et honestos: ergo potius peccator, qui habet minus
vires: ergo. P^{ro} hoc arg. iustus indiget auxilio gratiae ad quod merito-
rum vita aterna; sed omnis actus honestus iusti meritorium est
vite aeternae: ergo. Minor arg. et mixta, probatur, vel ean-
dem d^{icitur} arg. omnis actus iusti ut talis bonus, aliter vero mixta, et con-
creta non omnis actus elicitur a iusto sunt meritoria vite
aeternae, sed soli actus superni, et liberi: haec autem sunt
actus iusti ut talis, et ideo significantur a quibus, actus ve-
ro naturales elicitur ab eodem, nec sunt iusti ut talis,
quia in eis non influunt iusticiae nec ab eadem condigne-
ficantur.

Auguſt.

Aug⁹ 6.º et quæ moraliter bona non sint meritoria 57.
vita ceterum. sunt de congruo meritoria aliter quædam: ergo
debent procedere ad gratiam: ergo. Pro aut^{em} divina bonitati
et munificentiæ, mercedem et bene operantem remunerant: ergo
et remunerare aliqua gratia opera moraliter bona: ergo. Neq^{ue}
1.º et 2.º arg^{uitur} 2.º arg^{uitur}: meritis, proportionato. contra: aliter neq^{ue} gra-
tia remunerativa non est meritis proportionata operibus
naturalibus: ideoq^{ue} deus ea non remunerat tali gratia. Remu-
nerat qui deus meritis temporalibus quod et illis proportiona-
tum: ideoq^{ue} text^{us} 8. Aug⁹ 1.º lib. 8 de civitate dei cap. 14 civitas,
temporalibus meritis remuneravit bona sanctorum opera.

Aug⁹ 7. Ioh^{ann} 19 ait Christus Danielem: nunc me nihil potestis facere;
sed hic significatur necessitas gratiæ Christi ad quodq^{ue} op^{eris} boni-
tatem: ergo. Pro viâ ex D. Augustino tract. 21 in Joannem ap^{er}-
tū locū dicentem: vive exprobandū, vive multū, sine illo fieri
non potest, sine quo nihil fieri potest. Rep^{er}itur: hoc et alia
similia scripturæ, Concilio, et 1.º 4.º t^{er}mino viâ non sunt inte-
ligenda generaliter de opere bono, sed totū est referendū re-
solvūcente ad viâ ceterū. Patet ex cōtra 6 Concilio
Arauricani 2.º signū d^{icitur} hominem peccatū sine op^{eris}
bonū aliquod, quod absolute sentiet vita ceterum, op^{eris}care,
ut exp^{er}dit, aut elligere, sive, hominico, fallūm p^{er}itū non in-
telligi vocem dei in Evangelio, nunc me nihil potestis face-
re.

Aug⁹ 8: in statu naturæ lapsæ volūntas hominū, id est concupis-
cenciæ, est magis inclinata ad bonū delectabile, quā ad longi-
tū: ergo sine gratia vixit: quæ operet, vel saltem aget
in et p^{er}ducat concupiscentiā ne potest re ad longitū deter-
minare. Atq^{ue} patet ex 2. Thoma 2.º 2.º q. 136. a. 3.º d. dicente:
in natura humana si esset integra, prevaleret inclinatio natu-
ralis, sed in natura corrupta prevaleret inclinatio concupis-
cenciæ, quæ in homine dominatur. Neq^{ue} cōtra. Concupis-
cenciā certe inclināt ad malū hominem lapsū ex magis fe-
quenter trahit ad peccatū quia tamen non tollit liber-
tatem, nec inclinacionem, quā homo naturæ suæ habet
ad longitū sed volūntas minuit, potest homo ad v^{er}o dei
generaliter concurrere, ut v^{er}ūq^{ue} naturæ ellice aliqua bo-
nū opera longitū.

In fine notat q^{uod} d^{icitur} Christus nunc me nihil potestis facere: per aspec-
tum
ten

58. *reū malat intelligit malat voluntatem, reū probat deinde
reū iuxta D. thomam et hieponi. 2. thomam aliquan-
do docentem omnia opera infidelium esse peccata. sed velle
esse peccata opera infidelium reduplicative et talia, reū
procedencia ex parte contrarii, fidei. haec certe mala sunt,
et si aliq. ex objecto essent bona. suberire pauperem, inquiri-
tatem pensare etc. bona aut ex objecto; mala tamen essent
si ea dirigant infideles in honorem idolorum. Contra
essent moraliter honesta si fiant ex maiore amore
misericordiae et caritatis. Differentia 6. de necessitate gra-
tiae ad implendam legem naturalem.*

Differentia 6.

*De necessitate gratiae ad implendam legem
naturalem.*

*Vidimus hominem legem posse inibi natura, et de generali con-
cursu elicere aliquod opus bonum: reū quasi in genere posse
bonum moraliter operari. Nunc quod facimus ad inquirendū
in ea quod opus actus moraliter bonum, in quibus apparet pe-
ccata diffinita. 1. Differentiam de necessitate gratiae ad implendam
legem naturalem: an scilicet, et quomodo homo lapsus ad id in-
digeat gratia? 2. quomodo gratia illi sit necessaria ad diuturnam
obsequium legis naturalis observantiam? 3. an eadem illi sit neces-
saria ad vincendum tentationes? Cap. 1. an homo lapsus possit sine
concursu gratiae implere totam legem naturalem.*

Cap. 1.

*An homo lapsus possit sine concursu gratiae imple-
re totam legem naturalem.*

*Scito h. precepta divina impleri non posse sine gratia actu-
ali suprema. Ratio est, quia illa preceptum actus suprema,
ut fides, spes, caritatem, penitentiam etc. ad quod ex dictis
differentia 3. impotens est homo sine auxilio gratiae per hanc
fidem. 2. legem naturalem potest duplici modo observare. Primo
quoad substantiam, si nempe fiat actus preceptum, vel omittatur
prohibitorum. 2. quoad modum et meritum: si nempe observetur
per actus conducentes ad salutem. Contrarium docuit Paulus
primus 6. illa doctorum diffinitio. Divina legis mandata dif-
finita impleri, altero modo quantum ad preceptum operum sub-
stantiam tantum, altero quantum ad certum quendam modum, scilicet
et secundum quem valeant operantem perducere ad regnum
caelorum (hoc est ad modum meritum) convenientia est, et ex
petenda.*

Scito 3. nullus ex hominibus posse sine auxilio gratiae implere legem naturalem quoad iudicium et meritum. Constat ex demonstratione 3. Hinc difficultas inquirere: tota est, an homo legem possit sine gratia concurrens totam legem naturalem ita observare, ut nunquam peccet fataliter? Dixi fataliter, quia certum est, quod est specialis gratia requiritur ad omnia venialia vitia. Scito 4. potentia alia aliud esse, phisica, alia moralis: potentia phisica habet ille, quia habet omnia principia necessaria pro acquisitione ad actum. Potentia moralis habet, qui praestat principia necessaria ad actum, habet facilitatem ad illud, vel saltem non patitur difficultate solentem omnes prudentes per totum actum.

1. conclusio: homo legem potest potentia phisica observare totam legem naturalem etiam diutius tempore sine gratia adiutorio. Ita ut contra primum non peccet, saltem fataliter. Propter principia phisica necessaria ad observationem legis naturalis extincta non sunt post peccatum. Ad amissionem facilitatis et attenuata sunt: sed homo in seipso potuerit potentia phisica ita servare legem naturalem, ut et homo legem observaret, quia aliter per Adam peccatum extinctum fuisset liberum arbitrium. 2. homo legem deinde quatenus peccat quocumque violat legem naturalem; sed sine potentia phisica ad actum esse non potest peccatum, sicut nec libertas ad illud: ergo.

2. conclusio: non potest homo legem potentia naturali servare totum tempore totam legem naturalem sine gratia adiutorio. Est communis ad S. Thome 1. 2. q. 107. a. 4. et amplius iudicant contra Henricum, Charron, et alios plures. Propter hoc totum ad Romanos factum: nullo alio legem in membris meis reprobantem legem mentis meae: id est legem naturalem et captivantem me sub lege peccati, quae est in membris meis. Id est sub motibus concupiscentiae. Hinc exclamatur: infelix ego homo! Qui me liberabit de corpore mortis huius? Respondet: gratia. Si per Christum Tertio: ergo homo legem ita inclinat ad peccatum, ut sine gratia per Christum moraliter non possit implere preceptum non concupiscentiae: ergo.

Pro 2. q.

concilij: et 1. ex Cartaginensi 2. in epistola synodica de Inocentio ubi 11. testatur Pelagianum fuisse damnatum, quia arguebant

6a. hominem per suum potestatem posse implere Dei legem, sive naturaliter in corde, sive in litteris: ergo ex
1° non lex, sive scripta, nec naturalis impleri potest sine gratia. 2°
ex Millesiano cum 4° definire: item placuit, ut quicumque
dixerit, idem nobis gratia justificationis dari, ut quod facere
per libentem iubentem arbitrium, facilius possumus implere
per gratiam, tamquam etiam gratia non daretur, non quidem
facile, sed tamen possemus etiam sine illa divina implere non
data, anathema sit: ergo.

Pro 3. ex D. Augustino, qui ex professo
probat nostram doctrinam in operibus, quae scriptae adseruntur per
gratiam. 1° eius lib. de spiritu et littera totus scriptus est,
ut ostendatur legem sensum non posse sine gratia: cap. 10 di-
citur: proptercedat nullo modo sine infirmitate, ad implenda
ea, quae lex iubet nisi divina gratia subveniat. 2° lib. 2° de
peccatorum meritis cap. 5 ait: proptercedat omnipotens potestas
implere non possumus nisi ad iubentem a leg. 3. lib. de no-
tura et gratia cap. 2 refellit Pelagianum apertum: si per na-
turam, iusticia: ergo Christus, gratia nostrum est. Et cap. 4°
si per naturam naturalis per libentem arbitrium etiam cognoscitur,
quomodo vivere debeat, et ad bene vivendum, ut ait tibi: ergo
Christus gratia nostrum est.

Dico, pp. et Concilia non loqui de ro-
ta lege naturalis, sed de implenda totius legis, prout comple-
tetur naturaliter, et divina, ad quam assuebat Pelagius sufficere
libentem arbitrium sine gratia adiutorem. Contra 1° PP. Concilium Car-
thaginense fuit constitutum ex suspensio cap. Damianus Pelagium
quia assuebat libentem arbitrium esse sufficientem implendum le-
gem divinam, quod naturalis: ergo. 2° PP. non reformant impoten-
tiam obnoxiam legem naturaliter ad supernam divinitatem pro-
ceptionis, sed ad infirmitatem hominis, tentationis diaboli, et
concupiscentiam naturae corporis: ergo potissimum loquuntur de lege ra-
tionali. Consequenter patet, quia ei potissimum obstant rebellis
appetitus, et alia impedimenta.

Unde patet 1° ex aliorum testimonio,
2. ex D. Augustino, qui lib. de perfectione iusticiae cap. 2, postquam
dixit, ut vitare possit peccatum, a natura viciata avertitur, per Chry-
sti gratiam, ait: in tantum enim ratio non est, in quantum id quod
faciendum est, aut caritate non videt, aut infirmitate non implet,
sed caro, et concupiscentia, et spiritus adversarius, et spiritus adversarius car-

non, ut non ea quae vult homo faciat: ergo. Contra 3. pp. 6.
nunquam concedunt Pelagius sine gratia Christi sensum
posse legem naturalem quod substantia: sed hoc concedere de-
bueret, si verum sit; solvitur; probare etiam impletionem non pro-
dere ad salutem: ergo. Minor, patet, quia doctrina vera non
est impugnanda cum falsa, sed ab ea separanda.

Pro 4. minus
potest natura infirma et debilis quae sola et integra; sed rea-
batur solus naturae viribus, et sine auxilio gratiae totam legem
naturalem esset summa quod posset natura integra: ergo. Mi-
nor, patet: quid enim minus posset ea natura? Si nullus
unquam sine gratia, per Christum sensum totam legem natura-
lem: sed aliquis id praecipit, fieret moraliter possibile: ergo.

Cap. 2.

Argumenta contraria.

Aug. up. 8. homo loquax solus naturae viribus, et sine gratia Chri-
sti, sensum potest omnia precepta legis naturalis collective sum-
ma: ergo. Pro 1. arg. precepta naturalia summa collective non
superveniunt vires naturae; sed homo sine gratia Christi revo-
care potest id quod vires naturae non superveniunt: ergo. Minor, patet:
nam haec gratia solus est necessaria ad id quod ea reparat. Pro.
maior: illa precepta etiam collective summa naturalia sunt;
non minus quod summa distabunt; sed quod naturale est
non supervenit vires naturae: ergo. Et 2. arg. phisica, vel poten-
cia phisica, conditio moraliter, vel potentia moralis, nequaquam
et conditio, et distat maiorem probationem: phisica, conditio: mora-
lis, rubrica naturae integra, conditio: lapsa, et corrupta, necoma-
litas, et minus in rebus distabunt.

Precepta naturalia.

etiam collective summa non superveniunt vires phisicae naturae ut
constat ex prima conclusione. Denique nec superveniunt vires
moralis naturae saepe, et integrae. Ratio est, quia cum natura
in hoc statu dominaretur appetitui, posset ab ipso difficultate, al-
ter exori, implexe omnia precepta. Superveniunt tamen vires
moralis naturae lapsae. Ratio est quia revellit appetitui, defe-
ctus specialis probationis, vehementioris tentationis, demoni-
um, et inconstantia voluntatis, et quare collectivum
nunc preceptorum, vires distat redunt, et ex parte omnem
multum non collocant distat impletionem omnium
preceptorum: unde ad eam necessaria est Christi gratia natu-
ra adhibere, et roburare.

62. *Inq. 1^a h. homo ceteris gratia Christi obligaretur ad impen-
dend totam legem naturalem; sed non potest obligari admo-
raliter impossibile: exp. Pro minor. lex debet esse rationa-
bilis et utilis; sed nec utile nec rationabile est obligare ad
moraliter impossibile: exp. *Respo. 1^a Dico utrumq.* *miten.*
lex positiva, scilicet humana, ceteris: lex naturalis vero
miten. et conciat. Legislator humanus iubet, aut pro-
hibet re ipsa rem indifferenter ex se, et incedit ten ad le-
gem; id est: solus potest obligare, ad moraliter possibile, ita
epistola, bono conciat; et lex naturalis prohibet ea, quae
sunt intrinsece mala, rem ex re propria vincencia naturae
rationali ut tali; et praecipit ea, quae sunt omnino pariter
et intrinsece mala: unde obligat strictius, adeoque: tante
quasi difficultate, etiam vitae periculo.*

Respo. 2^a Dico utrumq.
miten. impossibile in generalibus instantibus, concio: solus in omni-
bus electivis vero miten. et conciat. Observatio totius legis
naturalis per totam vitam per longum tempus moraliter impos-
sibile est homini legi sine auxilio gratiae Christi; at observa-
tio in instanti A, B, C, distributive cum tempore non est mora-
liter impossibile. Homo lapsus in quorundam determinatis instan-
tibus solus obligatur prope et in actu recurrendo ad revocandum
in eo legem: id est: nunquam obligatur in actu recurrendo ad mo-
raliter impossibile.

*Inq. 2^a h. homo nulla lege obligari potest,
ut iniquitas alicuius factus potius numerus panem; sed
phirice possibile est, et solus moraliter impossibile: exp. homo
nulla lege potest obligari ad moraliter impossibile. Dico
miten. et phirice possibile homini ut tali, velut si at ex
electione neq. in se et ut cora fiat, concio miten. et re-
ex conciat homo habet potentiam phiricam, ut libere, et ex pro-
pria electione impleat totam legem naturalem: at solus habet
potentiam phiricam ut jaceat, et factus conciat numerus pa-
nem: non vero ut illud ex propria electione conciat: neq.
cit enim quomodo, faciantur alicui ad numerum panem;
ideoque: nequit ad hoc obligari: potest vero ad illud.*

Respo. 2^a
impletio totius legis naturalis est quid constitutive naturae, et ad na-
turale constitutive non est necessaria gratia per Christum ad hanc
sit suprema, et principium actus suprema: exp. Major patet, quia
pro

praecepta naturalia solut, maxime autem actus naturalis. Sed maxime, potest ex natura rei, unde: impletio moraliter potest homini legi, necesse mori et concia. Cuius, phisice, et ex natura rei tota lex naturalis impleti potest per actus naturalis, quo modo impleti potest ab homine sano et puro; at homine legi non est moraliter potest illis talis impletio, sed necessarium est, et ratio de utilitate, reque iuranti gratia Christi, quae ne oia sit, ellicere debet actus, non talem legem observantem.

Aug. B. D. Paulus ad Romanos

Lib. 14 aut: gentes quae legem non habent, naturaliter (id est iuris naturalis) cogit legi, sunt facient: ex quo homo legi, quavis gentibus, moraliter potest sine gratia Christi impleta tota legem naturalem, de qua concia. Apostoli textus non est intelligendus de omnibus praeceptis legis naturalis, sed solum de aliquibus, et quidem tantum de difficilibus. Haec reque observantur a gentibus per solos vires naturae: quando scilicet non advenit gravi difficultate, contra impletionem obstantes.

In quo: Sententiam 30: v. 14. datur: mandatum hoc, quod ego praecepisti tibi. Odie non est supra te, sed gratia non est necessaria ad illud quod supra non est: eno. Reptum, hic significari potest non observantia divina mandata, non quidem sine gratia, sed in illa: qua supposita, praecepta adhuc naturalia non sunt supra nos. Hic D. Chrysostomus de gratia, et libero arbitrio cap. 16 aut: certum est non mandata consuevi si volumus, sed quia praeceptum voluntas a Domino, ab illo peccatum est, ut tantum cellimus, quantum sufficit, ut volumus faciamus.

Aug. 4. D. Thomas Chrysostomus homilia 5. in epistolam ad Romanos loquens de gentibus ait: admiratio dieri sunt, quod neglecta illis opus fuit, et omnia quae legi exant praeceptum. ex quo iuxta Chrysostomum aliqui gentes tota legem naturalem observant. Insuper unde probant de consuetudine carnis re: Haec gratia Christi? Oppositum caput est ex phisice s. d. d. d. ab Alexandro 8. Deinde dicitur atque: gentes, collectivae sunt, permissae: rebus distributivae, necesse autem et concia. Sensus Chrysostomi est varia praecepta legis naturalis impleta fuisse a tota infidelium collectione: non quidem omnia a singulis, sed aliqua ab his, alia ab alijs.

In quo: Sensus infidelis, servavit tota legem naturalem. eno. Pto aug: v. dicit Dominus Isaia 44. v. ultimus: partem meam et et omnia voluntatem meam complerem. eno. Insuper, quomodo, consuevit advenire Cuius carnis gratia per Christum?

3^a quid respondet, et quid probatur. Respondetur. Quia imple-
turque auctor Dei voluntatem, quia observant tota legem natura-
lem, cui enim esset idololatra, et alienigena acceptus in sa-
cro, non implevit primum, nec septimum praeceptum decalogi. Solum
ergo dicitur Dei voluntatem implere, quia solus exoptavit
concedit libertatem Iherusalim, et unxit hyarum Iherosolimam
et templum, prout ut Deus volebat. Ideo portabatur vasa altaris
domini: qui dico: Iherusalem edificaberis, et templum fundaberis.

Hic
nota necessitatem moralem solum esse necessitatem, secundum quid, con-
simpliciter et absolute; nec tollere plenam, et absolutam libertatem, requi-
sitam ad letale: sed solum facultatem, et prudentem per rationem: adeo-
que, timore censura posse a se aut penitus, hominem in aliquo
instanti, peccare necessario, necessitate materiali. Haec necessitas ma-
ximae ex maiore difficultate pro illo in tota vita ad satisfactionem regni
tandi alij, sive ex vi compulsionis; sive ex sola iniquitate, mobi-
litate, et fragilitate voluntatis ad rationem peccati antecedenti-
bus instantibus. Cap. 3. de necessitate gratiae habitualis ad servandam
legem naturalem.

Cap. 3.
De necessitate gratiae habitualis ad servandam
legem naturalem.

Constat ex dictis gratia auxiliante superius de necessitate esse
ad implendam legem naturalem, ut sine illa physice impossibile sit
valere tamen impossibile. Quia gratia physice impleto. Nunc quaerimus,
an pariter sit ad hoc necessaria gratia habitualis significans autem,
ut. Conclusio: ad diuturnam implerem totius legis naturae, ita
et necessaria gratia habitualis, ut sine illa id non possit imple-
re homo hominis. Et ratio canonica. 2^a 2^a Thoma 2^a 2^a q. 107. a. 8. 1^a 2^a
1^a 2^a Thoma hoc citato dicente: in statu naturae corruptae id est
homo gratia habituali manente animus ad hoc quod omnis opo-
ratur obviat: ex 2^a.

2^a Thoma 2^a 2^a q. 107. a. 8. dicitur: peccatum peccavit Iheru-
salem, propterea instabilis facta est: ubi homini destituito gratia
sanctificante occurrunt instantibus, et facilis ad transgressionem le-
gis: ergo et difficultas standi peccatum: ex 2^a. Confirmatur ex 2^a.
Gregorius homilia 11 in Ezechielum dicentem: peccatum quod per
penitentiam non deletur, non pondere habet ad aliud peccatum.
Nec non ex duobus operibus imperfectis in Mathaeo cap. 23. in 11^a
homilia 37 dicente: iudaei facti quod vasa illius dicitur
quod tunc estis appellati: sic peccatum, divina gratia auxilio per-

pendio agit quod non vult, sed quod diabolus vult, sed hac mo. 65.
bat sine gratia habituali sanctificante animam esse moraliter
imparabilem diuturna implecionem totius legis naturalis: enep. 20.

nullos qui iustis non sit legibus obviare tota legem naturalem:
enep. ad hoc mater arguitur gratia actualis est moraliter nece-
saria gratia habituali sanctificans. Ad. homo carens gratia
habituali moraliter non potest vitare omnia fatalia contra
legem naturalem: enep. Pro. arg. ut homo vitet talia peccata
debet habere voluntatem ita firmam in deo, ut nunquam ab illo
separetur, nec rapari vellet; sed hoc habere non potest,
qui caret gratia habituali sanctificante, ad sit habitualiter assen-
sus ab ipso deo, per peccatum fatale: enep.

5. facilius est, vel saltem
non difficilius hominem iustis vitare omnia fatalia, quam homi-
nem gratia contentem habituali vitare omnia fatalia contra
legem naturalem; sed iustis, ad tota gratia habituali, et sine pec-
cati sui privilegio, et protectione, non potest moraliter vitare
omnia fatalia: enep. Minor patet: alioquin sine speciali privilegio
haberet finalem perseverantiam in gratia, quod falsum est. 6. obser-
vatio totius legis naturalis est signum charitatis, et gratiae sancti-
ficantis: enep. rohi et moraliter possibile homini habere totam
gratiam. Pro. arg. si quis in se infert charitatem ex legis observatio-
ne: enep. Arg. patet ex veris. Corpus Domini solum habet
quod habet mandata mea et tenet ea, ille et qui diligit me.

6. observatio legis naturalis, si procedat ex gratia actuali, cau-
sat gratiam habitalem, iustificantem: enep. ea non praecedunt.
Arg. patet 6. in ea et merito Theologum, et superius. Quia Ista
postquam praecipua est legis observatio, dicitur per se si dicit hominem:
si tenent peccata vestra, ut cognoscant, quamvis de albatum ea. Si
quod consequitur: ut peccata observetur ex naturalis, condito: ut ob-
servetur diuturno tempore, nec conciat. Volucio constat ex probatio-
nibus.

7. et arg. ut impleantur omnia praecepta naturalia
sufficiunt plura auxilia superna gratiae: enep. necessaria non est, gratia
sanctificans. Pro. arg. ut unicum praeceptum impleatur sufficit unum
ad auxilium: enep. et plura, ut observentur arg. Dico arg. qd
quantum est ex parte auxiliorum, condito: quantum est ex parte
hominis, nec arg. et dico similiter consequitur probationem.
Cuiusmodi in habent plura auxilia ad plures actus legem imple-
re.

Et. leg. ac unum ad unum. Alioq. quantum et ex parte appetituum parti-
tor sufficiunt. At ex parte nominis legi. et carnis gratia ha-
bitudine aliter res se habet: hic enim ex assensione a Deo. habi-
tuali adhesionem ad malum, inconstancia, et mobilitate voluntatis
maxima patitur difficultatem, ut diu legem obtemperet; quod non pati-
tur, ut impleat aliquando: ideoq. etiam ad hoc necessaria non est gra-
tia sanctificans; est necessaria ad illud.

Ubiq. 3° stante nostra dec-
tina homo diu permansit in statu peccati mortali; et ex re-
sione peccati; hoc non ex eo. Minor potest, quia nec penitentes
facilem tale peccatum nec confitentur de illo inquirunt. Pro-
natio: talis diuturna penitencia affert et tunc periculum, imo
et mortalem voluntariam necessitatem peccandi contra legem
naturalem. Nec minime ex allata doctrina D. Gregorii, et alio-
rum. Nec obstat aliquid. confitentur: ideo enim non in-
quirunt, quia incertum est ut ait Heno, quantum temporis requi-
ratur, ut censetur esse maximum periculum non peccati. Ha-
bent tamen iniqua diu quia, per diuturnum tempus non est
penitencia peccati.

Ubiq. 4° sine speciali revelatione nemo
sine potest se esse in statu gratiae, ut constat ex Theodoro, sed
hoc potest in nostra sententia: ex eo. Pro minor homo sine spe-
ciali revelatione et perdat accurata conscientia. Speculatio
sine potest, se per diuturnum tempus sine gratia transgredere
legem obtemperare; sed in hac hypothesis cognoscet certo se esse
in statu gratiae: ut enim sine illa non esse possibilem diuturnam
in legem obtemperantia: enod. Nec minime et nomen mobilitatis.
Nemo sine potest sine speciali revelatione se ita perma-
nentem legem renouare: adeoq. nec esse in statu gratiae ut patet
ex apostolo 1° ad Corinthios 14° dicente: nihil enim cogitatis,
sed non in hoc iustificatis. Cap. 1. De necessitate gratiae ad in-
cedas tentationes.

Cap. 4

De necessitate gratiae ad incedas tentationes
facto 1. tentationem esse provocationem ad peccatum oritur a De-
mone, Mundo, et carne. Alia est lex, quae scilicet peccati; cir-
cumstantiis tentati, leviter alliat ad peccatum. Alia gratia, quae
nempe vehementer impellit ad peccatum. Facto 2. tentationem
tripliciter posse vinci: scilicet victoria salutari, et victoria
victoria peccaminosa, et damna. Victoria salutari, et victoria
victoria salutari, ad vincens per actum nostrum

tonia victoria danielis, cum peccato peccato superanaguric 67.
tonia sterili quando vincitur per actum naturalem hanc tu
vel indifferenter.

Certum est 1° gratia Christi omnino necessaria
esse ad vincenda tentationes, sive gravem sive leviem victoria
salvarem, et salutarem. Patet: in eo dicto, digesta ad e 3. contra
Pelagianum, et semipelagianos: gratia Christi est omnino necessaria
ad quolibet actum salutarem, et meritum vite eterne. Certum
est 2° gratia Christi non esse necessaria ad victoriam danielis, leviem,
et peccaminosam tentationem. Patet: in talis victoria est actus
peccaminosus, atque ~~non~~ necnequitia, nec a se confectus
gratia. Hinc solus est quaestio de victoria sterili ad salutem.

1^a conclusio: homo lapsus solus naturae viribus et sine gratia
Christi potest phisica, vel potentia phisica vincere quamvis
tentationem. Est certa. Patet: si homo ita constitutus vincatur
tentatione peccabit, sed nemo peccat in illis, quod phisice vi-
tare non potest. 2^a conclusio: homo lapsus cum solo generali
concursu Dei etiam moraliter potest vincere aliquam tentatio-
nem leviem. Est ratio communis. Pro. v. qui aliquid potest propriis vi-
ribus, id potest etiam quando occurrunt levia impedimenta, sed
homo lapsus, propriis viribus, et generali Dei concursu, etiam mora-
liter potest ellicere aliquod opus naturale bonum: ergo id pote-
rit quando occurrunt levia impedimenta: sed tentationes levi-
sunt levi impedimenta, sicut exasa graves: ergo.

2° et 3° solari: non soli furges durant, et laborant, qui Christi, sed
et bonis veritatibus et vita regunt, sed etiam quicumque alimur, qua
per se in via iusticia (haec et aliquid iusticia) expendi po-
t. Decet. 3°: aut tentatione illi, sine gratia propriis adiutoris,
negitare hominem, posse, sic ut in ea non inducatur, aut ab
ea non superetur: ergo homo sine gratia adiutoris vincere
potest aliquam tentationem, sed non exasam iuxta dicenda: ergo
levem.

3^a conclusio: homo lapsus sine gratia per Christum nullam
tentationem gravem moraliter potest vincere, etiam victoria
sterili. Est communis, ergo. verum est, non esse moraliter possibi-
lem homini lapsus victoriam naturalem hanc gratia gravi tenta-
tionem, sed debere esse superantem, et salutarem. Pro. v. victoria
gravi tentationis tribuitur in scripturis auxilio gratia: ergo.
Pro. arg. Paulino 1° dicitur: in te eripiam a tentatore. Paul.
no.

68. mo 118. impulsi exierunt ad ut cadere, et dominus suscepit
nos: ergo.

2.º ep. Concilio Siquilano cap. 18. ubi dicitur hic antichristus
Pelagius: victoria nostra non est ex Dei adiutorio, sed ex libero arbitrio. Ibidem inter Ontologica doctrina caput episcopus a Pelagio
N. 11. ut fateatur, quando contra tentationes, concupiscentiasq;
illicitas dimicamus, non ex propria voluntate, sed ex Dei adiuto-
rio morari victoria, non enim aliter verum est quod aposto-
lus ait: non volentes, neq; currentes, sed miserantes est Dei. Confir-
matur ex Concilio Cartaginensi 2.º in epistola synodica ad In-
nocentium 1.º dicente: ex racileq; Pelagianorum disputacionibus ne-
cessario requiritur ut nea crare debeamus, ne incurremus in tentatione: ergo ad vincendum quatenus tentationes nece-
saria est oratio: ergo.

3.º ep. definitionibus Pontificum: Innocentius 1.º in epistola ad Concilium Car-
taginense ait: non magis precibus gratia in nos impetrata
descendat, nequaquam terrena largi, et mundani corporis vincere
conarum eunorum, ut pangs non ad regitendum, non libent arbitrio
autem, sed solum Dei facere possit auxilium: ergo sine Dei auxilio, et
seruolay inas liberi arbitri impang, minus ad regitendum regacio-
ni. Confirmatur: Celestius in epistola ad Episcopos Galie N. 6. ait: ne-
mo etiam partim magis gratia reuerat, idcirco et ad operam-
day diavoli insidiet et vincendum canis concupiscentiasq; tibi per
quodidiam adiutorium Dei perseverancia bone conversa-
tionis accipere: ergo.

4.º ep. Augustinus de bono perseverancia cap. 7. dicente: quia
infatur in tentationem non dicitur a Christo. Non est hoc duci
no in inib; liberi arbitri qualis nunc sunt: fuerat in homi-
ne antequam caderat... post caid autem hominis, non nisi
ad gratiam suam Dei voluit pertinere, ut homo accedat ad Deum;
neq; nisi ad gratiam suam voluit pertinere, ut homo non recedat
ab eo. Ex quo videtur: Ep. Augustinus non dicitur a Deo est non in-
ci ad tentationem: accedere ad Deum est, salutem operari:
ergo utrumq; pertinet ad eandem gratiam post lapsum hominis;
sed secundum pertinet ad gratiam Christi: ergo. 1.º. conversio patet: non
quod credat Augustinus loqui in eodem contextu de diverso ge-
nere gratie.

5.º ratione: iniquitate operari tentationem non est naturale, sed
propter naturale hominis recte operari: ergo ad hoc eget gratia.
Propter: propter naturale est hominis operari contra inclinacio-
nem proclivem, sed hoc requiritur, ut operetur recte iniquitate
920

gravis tentatione: ergo. Maior patet, quia naturale est regere 60.
talem inclinationem. Pro mit urgente gravi tentatione
maior inclinatio ad turpem: ergo. Atque patet, quod in casu gra-
vi tentationis inclinatio ad bonum minor est inclinatione ad
turpem: alio tentationem non esset gravi.

Cap. 5.

Argumenta contraria.

Augus. 1. contra 2. dicitur: Patet absolute oportere necessarium
esse gratiam ad vincendum tentationes, quia dicitur inter gratias, et
leges: sed per nos ad vincendum gratia moraliter necessaria est gra-
tia Christi: ergo et ad vincendum leges. Respondeo, P. P. et si universali-
ter, et absolute loquatur non est intelligendo, de levis tenta-
tionibus, sed solum de gravibus. Ratio est, quia cum non tentatio-
nes leges, sed graves, sint famulatus analogati, hoc significat no-
namentationem absolute prolatam iuxta philosophicam axioma.
Deinde P. P. communiter loquitur de victoria salutari, quae
nomen victoriae propria digna est: unde D. Augustinus lib.
21 de civitate Dei cap. 16 ait: tunc victoria dicitur deputanda, cum
ad Dei amorem invenitur.

In hoc: in oratione Dominica simpliciter petimus non in-
ducere in tentationem: ergo proponimus nullam posse viam sine
gratia Christi. Nego conclusam. In oratione Dominica petimus
id, quo eorum: adeoque ad vincendum tentationes graves petimus
simpliciter, et absolute, gratiam per Christum: hoc enim est mor-
raliter necessaria: ad vincendum vero alio non petimus simpli-
citer gratiam, sed solum ut ego vincam victoria salutari, et
meritoria, ad quem vincendi modum est omnino necessaria.

Augus. 2. et contra 3. nulla tentatio gravius est nisi mortis:
sed hunc potest homo moraliter vincere sine gratia per Christum,
et operando contra illud ex motivo honoris: ergo. Proinde homo
legem moraliter potest sine gratia Christi amplecti in gratiam
ex amore salutis patriae, ut nonnulli veteres Romani, vel in
defensionem alicuius civitatis, ut haecetis pro defensione ari-
celorum fidei quos credit: ergo. Nego mixtam etiam probationem
nonnulli se de coventum morti ex motivo iustitiae proinde obtem-
perant, et perstentia: hi volunt tentationem alia foris
tentatione, adeoque peccaminosa, et sine Dei auxilio. De hiis videtur
Poeta: vixit amor Patriae laudumque impensa cupido.

Alii in defensionem verae fidei qua proficiuntur, et ex chari-
tate in Deum: hi ut patet, nec cavebant Christi gratia, nec charita-
te. De his videtur D. Augustinus lib. 8 operis imperfecti contra Fa-
lia

70. hinc cap. 83. fortitudinem gentilitas nudata apud dog. fortitudi-
nem Christianorum De Charitate facit. Alio tamen ex hoc ergo et
latu illi motus, ut ob patriam salutem defensionem gentilitas qua
credebant athenis naturalibus: huius auxilium habuerunt. Illud
videlicet, quod D. Augustinus lib. 1. de patientia appellat gratia non
filiis, et hereticis, sed ex hereticorum, quia gratia ipse prodest
ut minus sumantur propter peccata, non vero ut aequantur
salutem, sed non eliciant merita condigna ista ceteris.

Itaque homo lapsus moraliter potest ex motivo perverso et te-
rreno vincere quamvis tentationem et difficultatem, ut si per
experiencia: ergo etiam ex motivo honestatis naturalis iudicij.
Propter: non habet maiorem immutabilitatem se motum tra-
pe aut tenentis. Quia motum honestatis; sed illud potest etiam
in actu secundo movere contra gravem tentationem, eamque
vincere: ex eo et hoc. Neque tamen et naturam ingentem de ho-
mine lapsus. Motivum tenentis et trape sensu percipitur: honesta-
tis iudicij ratio intellectu. Deinde natura lapsus magis propen-
det in malum, quia in bonum. Hinc motiva terrena, et etiam au-
ria, magis non efficiunt, quia honestas iudicij, idcirco illa requi-
runt contra ingentemque difficultatem, e.g. inclinat; honesta-
tatem tamen iudicij requirunt moraliter non possunt sine
gratia, quando minus morali difficultate adit.

Aug. 3. i. homo lapsus moraliter non potest vincere gra-
vem tentationem sine gratia, non peccaret illi absumptis, hoc
non: ergo. Maior potest, quia non est peccatum sine libertate, nec
libertas in impotencia vincendi tentationem. Illud manent. Et
enim ait D. Paulus 2. ad Corinthios 10. c. 13. fidelis autem deus est
qui non patietur vos tentari supra id quod potestis: adeoque, quocumque
inquit exarum tentatio obest de gratia, quia illa vincere possunt.
Deinde etiam si ante deperit gratia, adhuc efficit potentia plurima in-
vincendi tentationem, quod sufficit ad libertatem. Nec obstat mo-
rally impossibilitas: hec enim non tollit libertatem ad actum, sed solum
prudenciam per ipsam, quia diversa sunt.

Aug. 4. i. exarum tentatio non immutat preceptum naturale,
nec illud transgreditur: ergo ex urgente preceptum adve-
niat naturale: ergo ad eius implecionem sufficit etiam natura
liber ingratia. Dispositio 2. ingratia conquire: iudicij naturae
ratio est integra, quae habet homo in bonum intentionis
candor: iudicij attenuata, et devilitata quod habet homo lapsus, re-
co concia. Cui in huiusmodi lapsus ex tunc non sit liberum arbi-
trium: ad iudicij naturae devilitata sunt, et attenuata, adeoque non
liber

habent ead moralis potentia quod habent in statu ante P.
operari.

Argo 2°: homo in statu purae naturae moraliter potest resistere
naturae inibys vincere quamvis quatenus tentacionem: eius id
potest in statu naturae lapsae. Pro contra: quia in statu peccata
naturae penitus exest: nullis appetitibus resistit aduersus rationem
ac in statu naturae lapsae: est tunc exest defectus naturalis: nunc
vero penitus. Argo 2° dicitur: ad specialem dono Sed auctoritatem naturae: contra:
quod ille nego autem et contra: tunc homini non concederetur gra-
tia Christi: quod ad tali statu non conueniret. Ut tamen moraliter
potest vincere quatenus tentacionem egeret specialem aduersus sui
auctoritatem naturae. Hoc adhibetur: reficit illi in tali statu: non
tamen reficit homini lapsus: quia inuis in se infirmus: et attenu-
ta sunt per peccatum originale.

Argo 6°: ut homo lapsus operetur ex motu bono etiam contra
quatenus tentacionem inrequiritur per Christum gratia: ergo.
Pro autem: Difficultas bonae operandi orta ex quatenus tentacione po-
test moraliter tunc per vires naturales voluntatis: ergo. Pro autem:
Difficultas bonae operandi: orta ex tentacione non est maior quam
difficultas cognoscendi aliquas veritates naturales: sed difficultas
cognoscendi quamvis veritatem naturalem nec potest per vires
naturales intellectus: ergo pariter. Nego duplex dicitur: et contra
probatum. Nam ex dictis: Difficultas A. cap. 3. in ~~invenitur~~ lapsa
difficultas est voluntati: victoria gratiae tentacionis quod intellectu
cognitio cuiusvis veritatis naturalis.

Argo 7°: innocentia gratia Christi ad incedendum quatenus tentacionis non
committitur ex allatis locis concisionum: et P. alij: similibus: ergo. Pro
autem: P. in allatis scriptis: alij: similibus loquuntur de victoria soluta-
ri: ergo ex illis solus infirmus necessitas gratia ad victoriam salutarem:
non vero ad peccata victoriam. Nego: et Argo 2° dicitur: non a peccatis
ex aliis moralibus prohibentibus: ergo: cognoscere nego. P. contra P.
quod solus agnoscere moralibus prohibentibus homini lapsus victoriam gra-
tia ex Sei ad peccata: non quia ex libero arbitrio: huius autem vocibus
alij: similibus utitur a P. nunc neque significare victoriam solu-
tarem.

Argo 2°: iuxta P. diversa sunt vincere tentacionem: et non sub-
ambere tentacioni: sed solus potuit deesse in eo: quod vincere ten-
tacionem est illi resistere per actum salutarem: contra subambere
est illi resistere per actum naturalem bonum: ergo potest moraliter
ten homo non adueni in tentacionem: quia elicit actum salutarem.
Carg

72. exp. Nego naturam, et mixtam in ad ut ait Innocentius l. 7 in exp. ad con-
suetudinem. necesse est, ut qui auxiliante natura, eodem mo-
do non auxiliante vincatur. Atque et vincere tentationem, et non
vincere tentationem, cum illi non sumus, etiam moraliter sunt et
ob eandem gratiam vincuntur.

In 3. P. contra Pelagium loquitur absolute asserunt hominem
nihil posse sine gratia nisi mendacium, et peccatum. Sed nihil aui-
um non excludunt naturalem possibilitatem utique naturalis hominis.
ergo nec victoria naturalis gratia tentationis. Pro concilio: ideo mi-
nor est veritas, quia P. asserunt illas impotenciam sine gratia non
sunt intelligendi omnino absolute, sed sicut in ordine ad salutem
eternam; sed eodem modo intelligenda sunt P. asserunt ergo impoten-
ciam vincendi tentationis. sed non opponit dupliciter exp.

Nego contra, et mixtam probationem. P. duo hic asserunt con-
tra Pelagium. 1. et gratia mixta necessaria esse ad salutem
operandam. 2. necessaria esse ad vincendam tentationem. Ad 1. as-
serunt intelligendi sunt absolute, ita ut sellit gratia esse necessa-
ria ad omnem victoriam gratia tentationis, et negant id quod esse
moraliter possibilem veram victoriam, quod ex tali gratia non po-
tenter. 2. quia et absolute eodem sensu. Quia in aliis as-
serunt gratia esse necessaria ad omne opus salutem, sicut ta-
probarent esse necessaria ad victoriam salutem tentationis.
Id autem distincte probare patet ex D. Augustino de dono perse-
verantiae cap. 7. dicente: post con hominem, non nisi ad gratiam
sua datus voluit pertinere ut homo accedat ad eum, neque nisi
ad gratiam suam voluit pertinere, ut non necessitat ab eo.

Ad autem P. docent 1. saepe exponere loquuntur de opere salu-
tari, unde non est necessaria eorum explicatio. Aliquando tamen
tenentur communibus asserunt necessitatem gratiae ad opus, longi-
tudinem et impotenciam hominis, sine illa. 2. quia: homo nihil habet
de suo, nisi mendacium, et peccatum, quae sunt contra naturam
creata ex D. Augustino tra. 3. in Iohannem. Tunc item intelligen-
di sunt de operibus requiritibus salutem eternam ita ut ad
sellit hominem sine gratia posse opera, quae ad salutem a-
lute, eterna non vero quae ad illam conferunt. Ratio huius est
quia aliter negarent homini potenciam naturalem ad opus
naturale longum, et materiae regeretur quod libere arbitrium
sine gratia Dei ad salutem hominis ad peccandum volet, quae
est 2. T. Baii propositio.

Ad 2. T. Baii propositio. Naturae naturalis non requiritur ad victoriam gratia
ten

temptationum: et per hoc gratia actualis. *Allego. contra. Nam hoc 23*
et non illa requiritur à S. P. et Concilio, ex quibus sumenda est
vera doctrina de gratia. In fine nota 1. tentationes mediocres,
quae nempe plures pro leviter non solum vehementer impellunt
ad letale inci. posse moraliter sine gratia per Christum. Ratio
est quia tunc bonum longitudo est, saltem proponitur voluntati,
et delectabile; adeoque ipse condicionalis est, ut illud amplectatur.
Tunc tentationes leves, nec mediocres, potest moraliter superari
per longum tempus sine gratia per Christum. Ratio est quia talem
moraliter potentiam tollit hominis infirmitas, mobilitas, et incony-
tancia. Titubatio 7. de necessitate gratiae ad Dei dilectionem.

Diversitas 7.

De necessitate gratiae ad Dei dilectionem.

Certum est gratia esse omnino necessaria ad amorem Dei ut au-
thoribus sapientibus, vel ut authoribus gratiae, et gloriae. Sed enim talis dilec-
tio sic supernaturalis, quae debet à principio superari, quia ad eam
sufficiunt vires naturae. Quoniam exp: an homo sine auxilio gra-
tiae possit amare Deum, ut authorem naturae: et quare illud ita
amare possit in statu naturae lapsae. Cap. nostra doctrina.

Cap. 1.

Nostra doctrina.

Sub 1.º dupliciter potest amare Deum etiam ut authorem naturae. 1.º
amore amicitiae, et benevolentiae, quo nempe amamus Deum, ut in
se bonum. 2.º amore concupiscentiae, quo videlicet amamus ut bonum
nobis. Sub 2.º amorem amicitiae aliter esse, perfectum, aliter imper-
fectum. Amore perfectus amicitiae, qui est dilectio summi, et optima-
rii, ille est, quo homo non solum diligit Deum, ut in se rectum
bonum, sed etiam absolute, et efficaciter vult ipse in omnibus placere,
nihil? admittere contrarium eius amicitiae, bene et obedientia
homo imperitibus erit illi, cum salva essentia amoris ami-
citiae, desit aliqua ex relativi perfectionibus.

Sub 3.º amorem amicitiae perfectum, aliter esse affectivum,
aliter effectivum. Amore affectivus est ille amor perfectus voluntari-
us quo Deum modo supra dicto diligimus. Amore effectivus, qui
potius est effectus, seu operatio huius amoris, est vera et ac-
tualis operatio omnis Deo placens, et super omnia duplici-
tatis. Sed certum est necessitas esse gratiae ad amorem effec-
tivum, etiam terminatum ad Deum ut authorem naturae. Sic enim
importat implicationem totius legis naturalis, ad quam necessaria
est gratia. Propterea enim solus est de amore affectivo.
6.º conclusio: homo lapsus, solus naturae vires, et sine auxi-
lio

14 hō quāto potest diligere ~~sed~~ ut authorē naturā amore
concupiscētia. Et cetera. Prō 1.º voluntas etiā sua ang. hō quā-
to potest id ad quod sumus habet inclinātionem, sed habet etiam
inclinātionem ad amandū amore concupiscētia ~~sed~~ ut au-
thorē naturā: ex. Prō. 2.º Dicitur ut author naturā et
author amicitia bonitatis naturalis; sed habet etiam inclina-
tionem ut talitudo amet talem authorē: ex. 2.º voluntas
sine auxilio quāto potest actū facilius; sed ita amore ~~sed~~
ut author naturā est actū facilius non minus quā si hō a-
more Patris: ex.

2.^a conclusio. hōis lapsum inibz naturā potest super omnia
diligere ~~sed~~ ut authorē naturā amore amicitia perfectio.
Ita scilicet intendi. in distinctione 28. alibi plene. Prō 1.º per dan-
tē propositionem 36. Patet scilicet amor naturalis.
(scilicet ~~sed~~) qui ex naturā inibz exigitur ex sola Phila-
sophia elocutionem praeiudiciorum humana. in injuria concupiscētia
et defenditur a nonnullis Doctoribus: ex. Ecclesia supponit
contra Baiū. esse posse amorem ~~sed~~ actū ex solis inibz
naturā. Hic esse talem amorem, sed concupiscētia non
amicitia. Contra: Baius non negabat amorem naturalem
concupiscētia, sed solū amicitia: ex. Ecclesia supponit
contra illud amorem amicitia naturalem Dei.

Prō 2.º voluntas soly naturā inibz potest amare illud quod
similiter intellectu practice iudicat esse amandū; sed intelle-
ctus hominis lapsum soly naturā inibz practice iudicare potest
~~sed~~ esse summe amandū: ex. Aliter patet, quia aliquid voluntas
non esset libera. Prō 3.º intellectu soly naturā inibz cognos-
cit ~~sed~~ esse summe bonū; sed practice iudicare potest summe
bonū esse summe diligendū. Aliter patet. ita practice iudicare po-
test bonū esse amandū: ex. et summe bonū esse summe amandū.

Prō 3.º inperfecto amore amicitia: ex. ~~sed~~ nulla est di-
ficultas, quae ab homine lapsum patet inibi naturā: ex.
Prō 4.º si aliqua esset difficultas ab eo inimitabilis, vel re haberet
ex parte objecti, vel ex parte intellectus, vel ex parte voluntatis.
~~sed~~ ex nulla: ex. Ratio constat, quia non est rationabile aliud
caput difficultatis. Prō 5.º quodam objectū inordinatū naturali
nullū est objectū magis convenienti voluntati quā Deo ut author
naturā; sed ex objecto magis convenienti voluntati non potest
omni difficultas ad eum amorem: ex. Nam patet, quia Deo ut
author naturā et summe bonū est, et voluntatem creant, con-
servat, gubernat, perficit &c.

Prō

Pro. quoad intellectus: intellectus proprius visibus cognoscit deum &c.
ut nunc bonum, adeo: ut nunc amandum: alij non cognoscunt
ut deus; sed ex cognitione dei ut nunc boni, et nunc amandi.
Ipsi nunc non potest difficultas ad ipsius nunc amandum expro. Pro.
quoad ipsius voluntatem: voluntas habet inclinationem natura-
lem ad bonum, ut bonum: expro habet naturam inclinationem ad
amandum magis bonum: expro longe naturam ad amandum in-
unum bonum; sed in natura naturali inclinatione esse non potest
difficultas naturalis: expro. Confirmatur: voluntas nulla habet di-
ficultatem ut dilectat seipsum, expro ut nec ut dilectat sui auctorem;
expro. Cap. 2. antiqua contraria.

Cap. 2.

Argumenta contraria.

Anquet 1°. D. Augustinus epistola 10. quia est ad Ciceronem aut.
liberum arbitrium ad diligendum deum, minus peccati granditate
penditur: sed expro gratia ad illud actum ad quem penditur
minus libertatem: expro. Augustinus ex libro 2. Augustinus solus velle
post per peccatum amittere liberum arbitrium ad diligendum
deum dicit et conuenit quoad affectum quod certum est: sed expro
homo lapsus sine gratia per Christum moraliter non potest
seruare totam legem naturalem; non tamen cor amittere libe-
rum arbitrium ad diligendum deum autem amicitia perfecta,
qui affectibus sit. Iste quidem Augustinus, non de peccato,
toli autem dilexit Hebrudum, quod nunc nunc praeferebat ut ex-
tatur fore lib. 1. conferentia cap. 4.

Incap. talis dilectio est voluntas bona; sed ad bonam voluntatem
impotens est homo lapsus soli naturae visibus: expro. Iste patet,
quia bona voluntatem habemus a deo, ut docet D. Augustinus
lib. 2. de peccatorum meritis cap. 18. Neque omnia ad deum proba-
cionem: voluntatem bonam theologicam rememorationem nunc
atque cetero: polit moraliter neque. D. Augustinus ibi
nomine bona voluntatis intelligit voluntatem non rationem
nunc atque quia certe est a deo, ut auctore nunc expro. adeo.
a gratia. At voluntas solus moraliter bona est a libero ar-
bitrio, et deo ut auctore naturae. Ideo lib. 4. contra Iulianum
cap. 3. ait: autem deus, quo penerunt ad deum, non est nisi a deo.

Anquet 2°. perfectus amor dei nunc omnia includit volunta-
tem efficacem, nunc ad peccandi, altem letitiam, sed homo
lapsus soli naturae visibus habere non potest huiusmodi volun-
tatem: expro. Pro nunc: homo lapsus propriis visibus, et sine gra-
tia

76. *tia non potest, si vitare omnia letalia, sed quid non potest vitare peccatum non potest habere voluntatem efficacem illud vitandi: ergo. Imprimis, neque utraque mixta. Cui enim homo lapsus non potest sine gratia vitare omnia letalia, quod diffinitur: potest tamen propriis viribus habere voluntatem efficacem illa vitandi, quae non est ita difficultas.*

Respondeo. Licet homo neque mixtum, et igitur naturam probationis: collective vitandi; diuine neque naturae, et mixtum in remedium. Licet homo lapsus non potest sine gratia potentiam morali diu, aut peccata vitare omnia letalia collective, ita ut nunquam peccet, potest tamen etiam moraliter vitare omnia diuine: nullum enim letale in particulari est, quod moraliter non potest vitare. Hoc sufficit ut possit concipere voluntatem efficacem nunquam peccandi letaliter.

Imprimis, et si homo possit peccata omnia venialia diuine, quia vitare nequit omnia collective habere non potest voluntatem efficacem nunquam peccandi venialiter: sed idem sine gratia vitare nequit omnia letalia collective: ergo nec habere voluntatem efficacem ea vitandi: ergo. Imprimis, sed sine dono perseverantiae quod est speciale privilegium vitare nequit omnia letalia collective: ergo nec habere voluntatem efficacem vitandi? Respondetur. Ut homo habeat voluntatem affectivam efficacem nunquam peccandi venialiter non requiritur, quod possit vitare omnia collective: sed sufficit quod possit vitare diuine omnia, seu quodvis in particulari occurrere.

Imprimis 2. talis amor includit voluntatem efficacem vincere tentationem exarcentem; sed haec voluntas haberi non potest sine gratia, aliaque sine gratia posset vitare exarcentem, ergo. Maior potest: quia includit voluntatem efficacem in nullo evadente peccandi letaliter, adeoque nec incurrendam exarcentem tentationem. Respondeo, inquit, ad tentationem exarcentem non posse sine gratia voluntatem efficacem ad vincendum. Ratio est, quia talis voluntas debet esse affective efficax pro tempore sua durationis: adeoque in tali caso includeret victoriam actualem exarcentis tentationis moraliter impossibilem sine gratia. Ea tamen non dicitur contingere potest, sine gratia, et ad talis viribus naturae haberi voluntas, seu affectus efficax ad vincendum. Ratio est, quia non est equalitas difficultatis. Unde igitur mixtum quando accipit tentatio, condo; antea, neque.

Imprimis 3. Electio naturalis si appet omnia esse non potest, actus

natura infirma, et corrupta: ergo. Pro aut: dilectio dei super
omnia est actus perfectissimus hominis: sed actus perfecti-
ssimus non potest convenire naturae infirmæ et corruptæ: ergo.
Mox patet quia hæc non est actus potentia actus. Sed aut, et
ergo maiorem probationem: id est rationem, et excellentiam, contra:
sed distinctio neque maiorem, et distincta est contra minorem, neque con-
tra. Certe dilectio, de qua in presenti est ratio non ceteris actibus
naturalibus hominis, sive legi sive non: at non ergo distinctio:
omnis facile est diligere bonum difficile non est rursus diligere
suum bonum: unde nulla est ratio cur hæc dilectio superet vires
naturales hominis legi.

Ad arg. 4°: amor perfectus dei super omnia remanet con-
iunctus cum remissione peccatorum: sed hæc balent requirit per
actum elicatum soli naturæ inobediens: ergo. Pro non: talis amor
est plenitudo legi: sed plenitudo legi remanet coniuncta
cum remissione peccatorum: ergo. Maior patet ex christo ad roma-
nos 13. v. 10 dicente: plenitudo ergo legi est dilectio. Pro mai-
or ex 32 promissa dei damnata: scilicet charitas illa, quæ est de-
lectio legi non remanet coniuncta cum remissione peccato-
rum: ergo ea remanet coniuncta cum remissione peccatorum:
ergo.

Sed maior, amor perfectus super omnia, contra naturam, remanet
soli ut authoris naturæ, neque maiorem, et contra, et ergo similiter
maiores probationes. Charitas super omnia, cum perfectus amor dei
super omnia qui super omnia sit, remanet coniunctus cum remissio-
ne peccatorum. Oppositum docebat Paulus, et damnatur in relata promissa.
At amor soli dei ut authoris naturæ, quamvis in sua linea
perfectus sit, et in se naturalis, non est plenitudo legi, nec ergo con-
iunctus cum remissione peccatorum. Cum enim hæc fiat per gratiam
habitualem super omnia, non conceditur homini intuitu autem in natu-
rali, sed solum intuitu superni.

Ad arg. 5°: 3. Thome 1. 2. q. 102. a. 3. ait: Dicendum est quod homo in
sua natura integre non indigebat dono gratiæ super addito
naturalibus bonis cum diligendo deum naturaliter super omnia,
licet indigeret auxilio dei ad hoc cum moribus: sed in statu natu-
ra corrupta indiget homo etiam ad hoc auxilio gratiæ naturalis
manantis: ergo homo legi indiget gratia manante cum diligendo
deum deum naturaliter. Respondeo ex 3. Thome ibi non loqui
de amore affectivo, sed de dilectione effectiva, et quidem divini-
am quæ certe requiritur gratia. Sed ut ait 1. 3. ibidem ad voluntatem
hominis sit veluti corrupta, et bonum privatum inclinatum, facile
de

78. Deflectit a bono in creatis ad creatis, inquit Dilige Deum, atque illi
necessaria est gratia, ne a tali amore naturali Dei deflectat. Ex
quo potest colligi. Dissertatio 8. Reliqua de necessitate gratiae. Cap.
1. de necessitate gratiae ad iracundiam venialium.

Dissertatio 8.
Reliqua de necessitate gratiae.

Cap. 1.

De necessitate gratiae ad iracundiam venialium.

Insuper si quis gratia necessarius sit ad iracundiam omnium venialium.
D. Conclusio: homo lapsus etiam in peccatum sic non potest moraliter ad
ordinarium auxilium gratiae, et sine speciali privilegio vitare omnia
venialia collective, potest vero potentia Phisica. Prima pars est de
fide contra Pelagium definita in Concilio Milevitano canonibus
7. et 8. et in Tridentino sess. 6. can. 13. definita: si quis dixerit
hominem remissis iustificatio: posse in tota vita peccata omnia
etiam venialia vitare sine speciali privilegio, quomodo dicitur
de Beata Virgine tenet Ecclesia anathema sit. Idem constat
ex scriptura, ppe. praecipue 1. Thim. 1. ubi dicitur: si dixerimus
quod peccatum non habemus, ipsi non seducimur.

Pro ratione: gratia iustificans nec per se ipsa nec per auxilia
ordinaria, et ubi constitutaliter debita, tollit rebellionem appeti-
tus, nec lumen ligat: sed non ligato appetitu remissio moraliter
impossibile est vitare omnia venialia, sententia ista. exp. Ma-
pabet, quia iuxta Tridentinum in suis manet rebellis appetitus
ad concupiscentiam. Pro. inordinante ea rebellionem inungunt peccata
et motus contrarii rationi: sed moraliter impossibile est omni-
bus resistere, nam dum ratio tentat aliud incere aliter inuagitur,
nec ratio potest remper perfecte vigilare: exp.

Pro 2. pars quod tenent aliqui contra alios: homini imputatur
ad culpam quod committit omnia venialia: sed imputari non potest
si non haberet potentiam Phisicam vitandi: exp. Alter potest quia
ex D. Augustino lib. 3. de libero arbitrio cap. 18. ubi dicitur peccat in eo
quod vitare nequit. Dicitur hominem peccare ex eo, quod potest
vitare singula peccata, vel omnia distributive. Contra: exp. non
peccat ex eo quod non vitat omnia collective: ergo nec ex eo
quod aliqua committit. Probatur non vitare omnia necessario
est aliqua committere: sed non peccat ex eo, quod non vitat omnia:
exp. Dicitur: homo nulla vi potest obligare aut nullum vitare
sed solum habet necessitatem Phisicam vitandi, ut sit aliter: exp.

Insuper: votum vitandi omnia venialia collective obligat hominem
non habentem speciale privilegium: sed votum de re moraliter

impossibilis non obligat: exp. Rationales vocis, ipsa ali-
quis esse valeret: quia cum res de qua obligat sit moraliter
impossibilis, et plurimum possibilis, et aliunde votum voluit multiplicet
rem autem cedentes pro divina, ratione, et rationem veritatis:
in quo casu non habet et locum minus. Illud non: quia votum est
lex, quod homo sibi imponit, homo autem non potest se obligare
cui nec aliud ad rem moraliter impossibile. Nec obligat Deus
posse obligare ad illud: sed Deus potest dare inopem inire ad quod
sit moraliter impossibile: homo autem nec sibi nec alii potest
illud dare.

Quare q^l quibz concedit ut privilegium et immunitas ab omni
seculi. Regis i^l de iura. Et de fide et tulerino in penci
tato. Regis i^l de iura. Et contra Galatim et Cacherim de
tendentes hoc privilegium ad d^l Lauren Bogos. P^lo. q^l d^l chrys
tine l^l de natura et gratia cap. 36 dicente: hoc Caelo Virgine
apta. si omnes illos sanctos et sanctas ad huc viventes comprehen
da potemus et internoscere. ibid^l essent sine peccato. quid
p^lo. reponitur putamus? Una voce d^l d^l amarunt: n^l de xeniis
quia saccato non habemus p^lo. n^l reducimus.

Quare 3° unde oritur moralis inpotencia standi omnia
velialia? Respo. ad origi. abentibilibes ambibi inclinacore
ad male, defectu boni firmitatis in bono, et frequentibz occasi-
bus laeendi. Quare 4° an homo ad ordinarij gratia auxilij possit
vivere omnia venialia ditione. Respo. affirmo saltem de penie
deliverat. Pro non est. Videlij vivere quod ex veniale, soltem
plene deliverat, qd respere gravi tentacore vehementer inipe-
tenti ad letale; sed qd homo sine gratia Christi non possit, potest
tamen moraliter in illa tali tentacore respere sine periculo.
Cap. 2. de necessitate gratia ad perseverantiam.

Cao 2^a

De necessitate orationis ad perseverandum.

Quapropter hic et quod gratia indiget iustis ut possit libere
persecutoria in accepta iusticia. Concludo: quod ad ordinarij
gratia amplius quod scilicet iniquitas denegantur iustis, potest
potencia phisica persecutoria in gratia habitali esse ad inveni-
tibus: et non potest potencia moralis, vnde speciali amplius. Pto
1° p. ex turbulentino rec. 6 cap. 1° dicente: ut in omni causa illa vo-
ce d. p. p. ubi mathematica prohibita uti debet: Si in accepta homi-
ni iustificato ad obsequium esse impossibilia. Similiter Innocen-
cius 1° damnat 1°. Tamen inveniunt: aliqua Si in accepta
hominibus iustis volentibus, et conantibus reuocare prosecutio
q. 10

80° quia habere utrumque impossibile est illis quos gratia
qua possibilia sunt: ergo iustus habet potentiam physicam con-
candi precepta: ergo et perseverandi.

Pro 2° pars 1^a est tridentina reposita capone h. 2^a ad
definitam: si quis dixerit iustificationem vel sine speciali dei
auxilio in accepta iusticia perseverare posse, vel ad eam non
parere anathema sit: ubi doctores communiter per speciale
auxilium intelligunt auxilium distinctum ab ordinariis reme-
diis: ergo. Pro 2° Hugo de quibus lib. de dono perseverantiae
cap. 17 ubi de eius perseverantia esse dei donum non probat id
ex eo quod perseverantibus auxilia communia conceduntur
sed ex eo quod dicitur debet dominum praesentem electorum las-
sa: ergo supponit hic intervenire speciale dei auxilium:
ergo. 3°

3° perseverare in accepta iusticia: ubi ad hoc non
effectus providentiae specialis in ordine gratiae: ergo ad hoc
requiritur speciale dei auxilium: ergo. Contra patet, quia
effectus specialis requirit speciale principium, sicut co-
mune commune. Pro aux. Effectus providentiae generalis in
ordine gratiae est communis electis, et reprobis: sed perseverare
in accepta iusticia non est effectus communis sed specialis, et pro-
prius electorum: ergo. Non patet, quia providentia generalis
est communis utriusque: alius enim est specialis, et non generalis.

Ad gratiam sanctificantem ad ordinariis auxilium non, sicut
ad moraliter hominem in bono, sed donum perseverantiae
hominem in bono ita firmat: ergo gratia sanctificantem ad ordina-
riis auxilium nec se nec importat donum perseverantiae: ergo.
Pro non homo habens gratiam sanctificantem, et auxilium ordinaria
dum et moraliter mutabilis et instabilis in bono in malum, sed
hoc non esset si talis gratia moraliter firmaret in bono: ergo.
Non calcat in hoc experientia multorum, qui a statu gra-
tiae lapsi sunt, et in eternum damnati. confirmatur perse-
verantibus aliquid conceditur unde perseverant: sed hoc gra-
tia specialis est: ergo. Non patet, quia ita perseverare et dis-
cerni a non perseverantibus tribui non potest eadem co-
munitati.

Ad quod si moralis potentia perseverandi in accepta iusticia
est in sola gratia sanctificante, et auxilium commune super-
ius: ergo. Pro aux. donum perseverantiae tribuitur: dicitur illi
distinctum: ergo. Pro aux. tale donum stare non potest in auxi-
lio speciali moraliter firmante hominem in bono: ergo.
Pro

Pro aut; quia arguam non potest quod sit aut in quo, ut 81.
tali auxilio. Nego autem arg. dupliu. primum homine
in bono in quo consistit finalis perseverancia, in adultis. Sin
iuventibus et a necessitate eo magis exigit, ad interim efficaciter
ad extremum specialibus quibus deus ab electis removet occasionem
et periculum peccandi liberaliter, et tandem mortem ad gra-
tiam convertit.

Impanibily, et alij, qui immature monentur, consilium tale
auxilium in speciali providencia dei disponant; eodem mortem
pro tempore, quo sunt in statu gratia sanctificanti, et non pla-
niter illis diuini iuvare, ne forte ab inconstancia voluntatis,
tentationibus, timoribus, et peccandi occasionibus inducantur in
letale, iuxta illud sapientia 1. 3. 11. regem et ne moliant muta-
re intellectum eius aut ne facio deciperet animum illius. Et c.
11. placita enim erat deo anima illius: propter hoc propexa-
it educere illud de medio iniquitatum

Arguitur si homo iustificatus non esset auxilio speciali ut aequatur
gloria: ergo. Pro aut; homo iustificatus habet iux ad media, quibus
aequatur gloria: ergo. Pro aut; habet iux ad gloriam; sed qui habet
iux ad gloriam habet etiam ad media, quibus ipsa aequatur: ergo.
Nego duplex autem, et duplex naturam probationis: quae diuina et in-
tra gratia, contra: et habet iux ut maneat in statu gratiae nego
mortem, et duplex naturam: si habet iux manendi in statu gratiae,
contra; aliter nego mortem, et contra. Et si iuxta habet iux ad
gloriam si decedat, in gratia non tamen habet iux ut tentationibus
vincat, et in gratia perseveret; adeoque hoc pertinet ad gratiam
specialem.

Arguitur si potest contingere quod inter iustificationem, et mortem
solum occurrant, praecerta scilicet et obviare praecipue tentationibus, sed tunc
non erit necessaria gratia specialis ad perseverantiam, finaliter: ergo
non remanet necessaria: ergo. Nego mortem. Aliud est expellere pra-
ecerta, aliud finaliter perseverare. Primum addit signa, primum
conjunctionem mortis ad gratiam iustificante, rem mortem accide-
re tempore statui gratia. Hoc remanet speciale dei beneficium,
ad potest non alio tempore accidere.

Intra: non plenumque advenit, tunc iuxta ex causis naturalibus
sed quod animum ex causis naturalibus exornant, specialiter dei be-
neficium: ergo. Duplex naturam, fortuito nego: ex speciali ordina-
tione dei disponant, mortem tal tempore, praedictis, antea maneat
duplex hoc remanet in morte, nego contra. Sicut deus speciali providen-
cia praedispovit, et electis D. Petrus v. p. ad gloriam, ita speciali ordina-
tione

82. bene debeat eius mortem pro eo tempore quo ipse esset adeoq.
speciali beneficio.

Ad hunc 4. ut ipse rediret in gratia finali sufficiunt auxi-
lia ordinaria: ergo. Pro aux: ipse ita perseverare est finis
ita in gratia: sed ad hoc sufficiunt auxilia ordinaria: ergo. Pro.
nisi ut ipse conservet ita in gratia: ratio est: cum adimple-
re ultimum preceptum: sed ad hoc sufficiunt auxilia ordinaria:
ergo. Pro nisi preceptum ultimum non est difficile ceteris: sed ad
implenda cetera particularia precepta sufficiunt etiam moraliter
auxilia ordinaria: ergo.

Adeo aux: et mixta probationum potentia morali. Ad moti-
onem dicitur mater: sub ratione precepti maxime: neque sub ratio-
ne ultimi contra maxime et dicitur contra maxime neque contra. Ad
aliud dicitur maxime: secundum se contra quoad implecionem ipsius
sub ratione ultimi neque mater et contra. Ubi dicitur preceptum
secundum se non est difficile ceteris: similiter ad implecionem
sub maxima ratione maxime precepti. Et dicitur tamen ut ultimum
et ad implecionem elydem ut talis mater substantia ad implecionem
ipsum dicitur confirmacionem ipsius cum morte extra ergo. Sed ordinat-
ione et speciali providencia circa electum: adeo et speciale
gratia.

Ad hunc 5. si perseverancia habetur ex speciali bono dei
omni qui ipse se finem ita perseverant in gratia continentia
firmati in gratia: hoc non ergo. Pro nisi: bonum speciale in quo
consistit perseverancia, ipse totus est confirmatus in gratia: ergo.
Pro aux: illud bonum est firmare in bono: sed hoc est confirmat-
ione in gratia: ergo. Neque mater et aux probationum. Ad aliud
dicitur maxime: per continuam dei misericordiam neque per divers-
ia auxilia extrinseca et extrinseca contra maxime et contra
contra mixta neque contra.

Ut bene docet Henr. aliter firmat in bono confirmacio in gra-
tia et aliter bonum perseverancia. Confirmacio in gratia con-
sistit in continua dei misericordia qua eo ferme modo ratione
firmat in bono, quo beato in patria. Bonum vero perseveran-
cia consistit in diversis auxiliis, ut intrinsecis, ut extrinsecis,
et ipse firmat in bono. Ad gratiam gratia efficaci concedit ad
particularem actum. Sicut ergo habens gratiam efficacem non
dicitur confirmatus in gratia aliter respectu actus ad quem con-
ceditur: ita nec habens bonum perseverancia dici potest simpli-
ter confirmatus in gratia, nisi materie adit continua dei mis-
ericordia.

finis

Hinc ut docet idem Hens. Exputatione, etq. 2 de gratia. a. 4 83.
conclusionem 2. perseverantia thali. communi omnibus electis non
aufert illis potentiam moralem peccandi: sed solum facit ut electi
perseverent in gratia usque ad finem vite, adeoque decedat peccatum.
Confirmatio vero in gratia adimit potentiam moralem peccan-
di, vel moraliter tantum, ut creditur de Terentia, et de Joane
Baptista sanctificati in utero Matris, ac etiam de apostolis. potest di-
ci. Patet etiam et adveniens spiritus sancti: vel tam moraliter
quod venialiter quod minime inter fures creaturas soli.
Sed parum concernit. Divergentia de necessitate gratia in sta-
tu innocentie. Cap. 1. An et quomodo homo innocens, equeat gratia.
Divergentia?

1. De necessitate gratia in statu innocentie.

Cap. 1.

An et quomodo homo innocens, equeat gratia?

Prima conclusio: homo innocens solum naturae viribus, sine gratia
adiutorio potuit elicere actum moraliter bonum. Est communis
pro hoc 2. Thomas 1. 2. q. 107. a. 2. dicente: in statu naturae integrae
quantum ad sufficientiam operative virtutis poterat homo per sua
naturalia velle et operari bonum, sua natura proportionatus
quale est bonum virtutis ad quod: ergo 2. ex opposito: homo
solum propriis viribus elicere potest aliqua opera naturae ho-
nesta, ergo potius homo innocens.

2a conclusio: homo innocens solum naturae viribus potuit diu
et constantiter servare omnia precepta legis naturalis, et vincere
omnes tentationes contrarias tali observationi. Est etiam communis.
Pro hoc 1. in statu innocentie deberet revelari carnis adversarius oppo-
situs: ergo deberet difficultas, et impedimentum observandi diu legem
naturalem, et vincendi tentationes contra illam: ergo necessitas
gratia ad impediendum illum. Licet 2. Augustinus de dono perse-
verantiae cap. 7 dicente: quoniam infertur in tentationem non
dixit a deo. Non et hoc omnino in viribus liberi arbitrii,
quales tunc sunt. fuerat in homine ante quam calaret: ergo
in homine antequam calaret erat obvianda, et moralis po-
tentia implendi tota legem naturalem. ergo.

3a conclusio: homo innocens adquiserat gratia divina ad per-
severantiam in statu innocentie. Pro hoc ex Genesio 2. 2. dicente: Natura humana etiam si in illa integritate,
in qua erat condita permaneret, nullo modo a peccato creato-
re suo non adjuvante servaret: ergo ut perseveraret equebat
dei adiutorio. Confirmatur ex 2. Augustino lib. de corpore, et

Et quia ap. 11 dicitur: quia non talis natura facta erat ut
sine Divino adiutorio posset permanere si vellet: ergo quamvis
vellet non posset permanere in statu innocentiae sine Dei
adiutorio.

P^{ro} 2: angelus liatorum indigebant Dei gratia ad perse-
verandum: ergo etiam homo innocens. Contra patet, quia volun-
tates et libertates angelorum non est servitus, sed non liber voluntate
hominum. P^{ro} autem ex D. Aurelio lib. de cura Diaboli cap. 2 dicen-
te: constat ex eo, quod ille angelus, qui cecidit in veniente, sic
ideo perseveravit quia perseverantia habuit, ita ideo habuit
perseverantiam, quia accepit, et ideo accepit, quia Deus dedit:
ergo habuit perseverantiam ex dono Dei: ergo.

P^{ro} 3: etiam homo innocens sine gratia haberet viam sufficien-
tem ad observanda precepta naturalia, eo non habuit ad ob-
servanda superna: sed non observantia necessaria erat
ad perseverandum in statu innocentiae: ergo. Non patet, quia
re et potius potest dici transgrediens preceptum Divinum, quam re-
servare debuit ex obedientia Deo ut positivum superius,
qua de causa probat gratia. P^{ro} non: potentia naturalis, et
si rana, et interna non potest elicere actum supernum nisi e-
levetur per gratiam: sed actus superni necessarii sunt ad obser-
vanda precepta superna: ergo. Non patet, quia actus superni
sunt supra opera actus ita potentia naturalis et talis.

Augustinus contra 2: iuxta Augustinum relatum N. Quia
innocens, Deus non adiuvante, nullo modo se ipsa servaret:
ergo sine Dei adiutorio non potuit et se ipsa servare: ergo nec
observare legem. Dico consequens quod precepta naturalia
necesse: Divina condicio conciat. Natura humana, sine Dei auxilio,
non potuit observare Divina precepta, ut diximus conclu-
sio 3: adeoque probat gratia ut posset illa servare, et perseverare
in statu innocentiae: potuit tamen sine gratia, servare
legem naturalem etiam contra quavis transgressionem. Ob perfecti-
onem naturae, cuiusque virtutem naturalem, quod non necesse
D. Augustinus ut constat ex N. 2

Augustinus 2: homo iuxta naturam naturae lapsae non poterat
sine Dei gratia, potentia naturali, die et constantem servare
totam legem naturalem: ergo nec videtur posset homo innocens. P^{ro}
concordia: Natura originaliter contulisset plus homini innocenti
quam conferat gratia justificans homini iustificato: sed nec
non conferat huius potentia moralem divinam observandi totam legem
naturalem: ergo nec illa illi. ergo. Nec concordia, et maxime proba-
tio

conq. Nuptia originaliter mater gratia sanctificantem, in por-
tabat imperfectionem habituales, et permanentem, quae sub-
stiebat appetitui resistit rationi: hanc non importat gratia sym-
plificans: alioq. non tollit rebellionem, quia illa tolerabat, nec im-
pedimentum operationum bonarum, et difficultatem inde exoritur.

Cap. 2°

Gratia hominum innocentium

1^a conclusio: gratia hominum innocentium non erat gratia efficax
seu auxiliis, quo possetur actus ad quem constituitur. Pro: gratia
efficax et gratia medicinalis per Christum, sed homo innocens non es-
bat gratia medicinalis, ergo. Pro: non erat per Christum Dominum Lucas.
v. 31 dicens: non erant qui sani sunt Medico, sed qui male habent,
sed homo innocens sanus erat: ergo. Confirmatur ex D. Augustino lib.
de correptione et gratia cap. 21 dicens: ille (scilicet homo sanus)
non opus habebat illo adiutorio, quod implorant infirmi. Dicitur: in libro
alii legem in membris nostris agnoscunt in legem mentis nostrae
auxilium quod huius implorant, et auxiliuntur quo non gratia efficax.

2^a conclusio: gratia hominum innocentium, id est erat gratia suffi-
cienter seu adiutoria sine quo non possetur homo operari super-
naturaliter. Infatur ex procedenti. Ita Item. Pro: 1° ex D. Augu-
stino lib. de correptione, et gratia cap. 11 dicens: tale erat adiutorium
(hominum innocentium) quod degereret aut vellet et in quo permone-
ret si vellet, quoniam quo fieret ut vellet, sed huiusmodi adiutorium
solidum est gratia sufficienter seu adiutoria, sine quo non: ergo.

Pro 2°. Non fuit alia gratia Angeli rationis, ac hominum innocen-
tium, sed gratia Angeli rationis non fuit adiutorium quo, sed sine quo
non: non fuit gratia efficax, sed sufficienter: ergo pariter gratia homi-
num innocentium. Non patet, quia non est ratio ascendendi, descendendi,
alterius eorum gratiae: Pro: non fuit alia gratia Angelorum qui
retinebant, et eorum qui lapsi sunt, sed gratia illorum qui lapsi sunt
non fuit efficax ut patet, sed id est, sufficienter: ergo. Pro: non, quod alii
magis steterint non est tribuendum maiori aut minori gratiae,
sed libero arbitrio: ergo. Item patet ex D. Augustino lib. de correptione
et gratia cap. 80 dicens: steterunt autem (Angeli) per ipsius libentem
arbitrium in sua veritate steterunt.

Pro: 3°. homini sano suffiebat adiutorium sine quo non, seu gra-
tia sufficienter: ergo ex hoc et illi concessa. Contra patet, quia deus
nihil operatur frustra. Pro: non homo sanus ad gratia sufficienter
haberet, scilicet, et potestatem ponere quodammodo ad salutem,
sed aliunde nulla difficultatem pateretur ad illas: ergo voluntas

86° ad tali gratia haberet perfectissimam equilibrium circa bonum et
malum, honestum et inhonestum: ergo. Nam patet, quia tali gratia
est perfecte sufficiens. Pro maiori ratio perfecta demonstratur
appetitivae, ergo ab hoc non alligebatur ad inhonestum: ergo nullam
habebat difficultatem operandi honeste: ergo.

Atque 1° homo innocens sine gratia efficax, et adiutorio quo
nunquam operaretur bene: ergo. Pro autem eius liberum arbitrium
ad solo adiutorio sine quo non, seu gratia sufficienti non valeret
recte operari: ergo. Pro autem ex D. Augustino lib. 8. de civitate dei
dicente: quid valeat liberum arbitrium non adiutus, in ipso etiam de
monstratum est, sed Adamus habuit adiutorium sine quoniam, et
solum defuit illi adiutorium quo: ergo.

Postea epistola, venosa D. Augustini non adiutus non significat
ne deficiente adiutorio sed solum non utique adiutorio sibi concessio.
Velut sit adiutor requiritur, et quid habeat adiutorium, et quid illo
utatur. Hoc si non utatur non erit adiutus quamvis habeat ad-
iutorium. Adamus ergo cadens demeruit, quid valeat libe-
rum arbitrium non adiutus: non quia eo caruerit, sed quia uti voluit
adiutorio sine quo non potest consentire. Patet exemplo. Si Petrus in pa-
vise vacillat, cessat sub brachio, et cadat, ideo dicit quid valeat in-
firmus non adiutus: non quia caruerit adiutorio, sed quia eo uti non
voluit.

Atque 2° deus operaretur velle, et perficere in homine in-
nocente, sed non operaretur, per solum adiutorium sine quo non
sed per adiutorium quo: ergo. Illud patet, quia adiutorium sine quo
non solum dat posse scire, et perficere: ergo, per illud solum operatur
deus posse, non vero velle, et perficere. Pro maiori: D. Augustinus lib.
8. de civitate dei ad Romanos cap. 12. applicat homini innocenti, et inte-
gro verba apostoli ad Philipenses 2. v. 13. deus est enim qui ope-
ratur in vobis, velle, et perficere, omnia bona voluntate: ergo.

Postea ex Henrico disputacione 2. q. 1. ad 3. D. Augustinus applicare ex-
latum D. Pauli bonum homini innocenti, et integro: cui tamen non
tenet, et sentit non esse quod deus faciat gratia immediate faciat, ut
homo innocens velit, et perficiat quod salutem: nam ut conflat
ex D. Augustino relato 11. 2. adiutorium conceptum homini innocen-
ti tale erat, in quo permixtum erat si vellet: non quo fieret ut vellet:
sed solum quod id faciat immediate, quatenus subiecta gratia sufficienti
daret illi posse, si vellet, seu potentia omnino necessariam
ad ut vellet operari salutem: ergo. Quo patet solutio.

Atque 3° angelus electi habuerunt instantiam istam non adiutorium
quo

quo, rem gratia efficacem: ergo et bonus innocens: ergo. Propter
angelis electis habuerunt in statu vice, vel ratione gratia vel
amplius adiutorio, quod ceteri, sed ceteri habuerunt gratia su-
ficienstem: ergo illi efficacem. Nam constat ex D. Augustino lib. 12 de
ciuitate Dei cap. 1 de uisib. angelis, dicente: aut mirabili accepimus
amoris diuini gratia, quod illi, qui in eadem perstituerunt; aut si
utique boni aequaliter creati sunt, istis mala uoluntate cadentibus,
illi amplius adiuti ad eam beatitudinis plenitudinem, unde remanere
coram centissimis fient, perueniunt

Uero, aut. et mentem probacionis in loco adlatum, ex D. Augu-
stino omnijs diuersis applicationibus, recte ex hinc quod Augustinus
postea tractare, quod in loco citato docuerat circa inaequa-
litatem gratia angelorum. Ratio est, quia in lib. de ciuitate Dei
et gratia cap. 10. narratibus morum, aut mirabili gratia, quod
alii angelis receperunt, alii ceciderunt, sed totum fabens parum dubitans,
ut constat ex eiusdem uerbi alibi, ubi. si quidem rationem gra-
tia, aut amplius adiutorio habuerunt electi, quod reprobis, illi tri-
buendo esset potius diuinitas, quod scilicet staret alii uero
cederent, habentibus utique. Idem ad adiutorio inaequum non, sed
eamdem gratia ipsi conferentem posse supernaturaliter ge-
nerari.

Differentia 10.

De sufficientia gratia.

Gratia sufficienti, rursus potest generaliter, et specificiter
finita conuenire est idem, ac gratia effectiva: illa scilicet, quae
probet vires sufficientes ad operandum, siue operatio requatur,
siue non. Specificiter finita illa est, quae licet conferat vires
ad operandum, non tamen sortitur operationem. Hoc modo finita
contraponitur gratia efficaci, quae scilicet semper, et infalibilitate
sortitur suum effectum. Efficacia ergo de gratia sufficienti, finita hoc modo,
quae dici potest gratia pure sufficienti.

Cap. 1.

Veritas gratia sufficienti in natura propria.

Gratia sufficienti alia est, proximae, alia remote sufficienti. Proxi-
me sufficienti est illa, quae se sola probet vires sufficientes ad actum
ultimo intentum a Deo: u. g. ad conuersionem peccatorum. Remote
sufficienti illa est, quae non probet vires sufficientes ad actum ulti-
mo intentum; probet tamen sufficientes ad alium actum, quo pos-
to Deus probet sufficientes ad actum ultimo intentum. Si ergo
probet vires sufficientes ad operationem, quae posita Deus conferat
vires sufficientes ad conuersionem, erit remote sufficienti ad hanc.

Conclusio: de facto est in natura propria, gratia mere sufficienti,
quae

Itaque scilicet defectu consensu liberi arbitrii, per naturam effectum ut
hinc intento a Deo. Et contra subtenit, et Calvini, qui voluerunt
esse omnem gratiam non solum esse efficacem, sed etiam necessitante:
nec non contra Baud, et Tarpentiu, quod postulantur Certe bene
disputatione, et quod est. 2^a a. 1^a Arrenit lib. 3. de gratia Christi cap. 3.
gratia sufficientem esse non tunc quiddam simpliciter gratia. Pro.
3° item Tarpentiu primum dicitur ut haeretica 2^a scilicet: interio
ri gratia in natura lapsa nunquam restituatur; ergo in na-
tura lapsa aliquando restituatur interiori gratia; ergo cum
haec non erit efficax; ergo cum non sufficiens.

Pro 2° ep. scriptura: Probatum est. 7°. Adicitur: quia vocati
et renati sunt. Actus 7. v. 53. D. Stephanus repulsi sunt per Tiberiu, as-
bat; nec semper spiritus sanctus restituatur. D. Paulus 2° ad Corin-
thios 6. v. 11. supra etiam oportet ut in vacuo gratia dei
restituatur; sed haec et alia similia scripturae loca manifesta
convincent de facto, et in natura lapsa esse gratiam mere sufficientem;
ergo. Non patet, quia gratia efficii nullis restitit nullisq; est
in vacuo restitit, alius non erit efficax.

Pro 3° ep. D. Augustinus cap. lib. 1 ad simplicianum 7. Lat.
noluit Crax, et non accersit, cursumq; nisi vocacione contem-
ta repulsi fuerit. Paulo ante dixerat: nemo credit non vocati;
sed non omnes credit vocati; lib de peccatorum remissio cap. 3. 1.
habet peccator concupiscit in qua pugnat, concupiscit, adhibente
Deo superaret, non in vacuo gratia eius receperit lib. 83
quodammodo quod est. 68. nam illi qui voluerunt venire debent
alibi tribuere. sed rati, quoniam ut veniant vocati erat in
eorum libera voluntate; ergo.

Ad 3° si non erit gratia mere sufficientis in natura lapsa,
vel nulla gratia concederetur homini lapsa, vel omnis erit
efficax; sed verum non potest; ergo. Minor quoad prima, patet;
nam si nulla gratia concederetur homini lapsa, hic erit
impossibile removere praeccepta saltem ratione, et operari salu-
tationem; alioquin non posset puniri a Deo. Pro quoad 2° ymimo:
si omnis gratia erit efficax, tamen homines agerent illud, quod
quod expectantur per gratiam; sed hoc est contra scripturam
Concilia et 1° ep. 2: carent gratia efficaciam acta superant
praecceptum non peccaret illud amittendo; hoc non; ergo. Pro non:
carent gratia efficaciam necessitaretur ad omniorem actus praeccepti;
ergo. Atque patet, quia nullus habet gratiam, cum nulla est quae
non sit efficax.

Dicit, in coram hominem carena gratia ex sua culpa, quia
nam

namque peccavit in Adam, alioq. ipse ergo voluntarius defec-
 ad gratiam, impotencia elicendi actus et omnia non inde or-
 ta, non minus quia ipse peccatus originale, et consequenter
 talis omnia esse peccatum. Contra: etiam ad peccatum origina-
 le, fuit nat. libertas originalis, seu in Adam tanquam in capite;
 ad peccatum tamen personale et actuale necessaria est libertas ac-
 tualis, et personalis, sed hanc non habet homo ceteris quibus
 afficitur, ut ipse dixit, tunc quia: ergo non habet libertate
 ad peccatum personale, ergo.

Ita patet 1. ex 2. Thoma in secunda distinctione 5. q. et a. 2.
 dicere: unde ad culpam personalem requiritur voluntas personalis.
 ad culpam vero naturalem rempe ad peccatum originale non requiritur
 nisi voluntas innaturalis illa 2. quia oppositum demonstratur et ab illo.
 unde signum h. potest: in statu naturae lapsae ad peccatum
 mortale et demeritum sufficit illa libertas, quia voluntarius acti-
 bente fuit in sua causa, peccato originali et voluntati Adam pe-
 ccatum. Si quia alioq. deus posset impetore hominis peccato, quod
 committeret, si diceret, visceret ex illa illud puerile. Patet quia hoc
 non minus voluntaria erunt in Adamo, quod peccata quae offendi-
 tur committi sine vera libertate adest finis.

Cap. 2.

Arguta Contraria.

Augustinus 1. ad Rom. 6. v. 14. ait: Christus Dominus: nemo potest
 venire ad me, nisi pater, qui mittit me traxerit eum: quoniam locutus
 est Augustinus de predestinatione et intellectu de traxione efficiendi
 ergo quia deus non trahit, traxione, rem gratia efficiendi non
 potest venire ad deum, ergo non habet gratiam sufficientem. Contra
 patet, quia haec gratia potest venire. Deinde consequenter absolute
 neque contra: consequenter et a suppositione quod deus videtur non
 trahere, unde 1. et neque 2. contra: quia habet gratiam sufficien-
 tem habet veram et abstractam potentiam operandi voluntatem, a
 deo non peccaret non operando. Consequenter tamen et ex hypo-
 these quod deus videtur non operari non potest, quod est
 contra nos.

Arguit 2. Gratia sufficienti esset illa, cui homo posset consentire
 vel dissentire vellet, sed in statu naturae lapsae non est talis gratia:
 ergo. Proinde: quod homo consentiret gratia non est volens, neq.
 currenti, sed si inveniunt. Teste Apostolo ad Romanos 9. v. 16. Admi-
 ra tali gratia consensu etiam esset volens: ergo. Ita patet, non con-
 sensus esset quod homo vellet consentire. Confirmatur: quod vo-
 lens consentiret se ipse diceret ab illo, qui non consenti-
 ret

90. ut: sed hoc contra eundem Apostolum. 1^a ad Corinthios. Quod
dicentem: qui enim redimuntur? Quid autem habet quod
non accepit? ergo.

Ad id nunc et dictum nunc probationem: non est volens
proprie vixit; unde: quatenus dicitur gratia necesse manere et dictum
est contra muneri necesse concia. P. Paulus voluit solum concia
solutorum non esse actum hominum operumque vixit proprie non
tamen regit a se actum hominum ad ipsam gratiam. Imo docet
eum esse opus non solum gratia sed hominum et ad ipsam gratiam. Patet
ex variis prius. 1^a ad Corinthios 4. v. 16. gratia autem Dei tunc id
quod datur et gratia eius in me vana non putet sed abundantia
illis omnibus laudabit. non ergo autem sed gratia deus est
Ad confirmationem dictionem: si volens proprie vixit
concederet, contra si volens ex gratia, ut in se esset ne
operumque et nunc.

Augustinus 2° P. Augustinus de dono perseverantiae cap. 14.
de Trinitate et videtur ait: quod ut crederet non erat ex
dato, etiam si decrederent et derogatum ergo ex d. Augustinus
quibus non datur credere. nec datur unde credant: ergo quibus
non datur gratia sufficiens nec datur sufficiens illi 2° concia.
P. Augustinus solum solum non datur gratia est ceterum ad creden-
dum illi quibus non datur credere: nec enim gratia est ad ipso
nec quo. sed unde credant. Non tamen negat illi dare
gratia sufficientem: quae solum est ad ipsam gratiam sed quo non
sunt id unde possunt credere.

Augustinus 2° gratia vero sufficiens plus nocet dominique
illi modum: ergo non est talis gratia in ratione. Pro autem:
si homo caret talis gratia non peccaret existens opus rationis
nec preceptum: si vero illi habeat peccaret: sed peccaret ex hoc ho-
minem: ergo confirmatur: ideo admittetur talis gratia, quia aliter
homo lapsus obligaretur ad impossibile: sed ratio est nulla
ergo. Pro nunc ratio bonorum obligatur ad etiam de omnia venialia;
sed hoc est impossibile iuxta supra dicta: ergo. Argumentum argueretur
demonstrat est ab Alexandro 1° in 6^a parte: gratia sufficiens sta-
tuebat utroque non tam utilis, quia peccata est, sicut proinde non
to potius petere a gratia sufficienti libera nos de peccatis.

Pro resolutione scito, gratia vera, sufficientem ex parte datur etiam
etc. dicere proinde certum gratia sufficiens, operumque hominum vixit,
et potestatem operumque salutariter: ex parte tamen, et ex parte hominum
datur carere operumque hominum, ut a voluntate hominum non vero
a gratia. Haec carencia nocet homini, ad opus habere, ut patet;

gratia vero malest. ut conferat virtutem potentiam, et alliciat quatuor
est ex se ad totam operationem. Ad corruptionem de minus, ita
cunctis omnino venialiter dicitur esse moraliter possibilem. Deven-
tione omnino omnino venialiter solum esse impossibilem moraliter
tam et recondit quod hominibus, speciale privilegio. Phisica
tamen esse possibilem. Operatio tamen salutaria esset phisica impos-
sibile hominibus de se omnino quatuor sufficienti, ut hoc conferat
potentiam phisicam. Ex quo patet solutio.

Adversus 5. et 6. dicitur nihil supra operatur, sed supra caret
quatuor sufficientem hominibus lapsus: ergo. Proinde ita quatuor
quod habet effectum, sed supra est quatuor sufficienti, quam nunquam
habet effectum, sed potentia quam nunquam ordinatum effectum:
ergo. Nec mirum, et dicitur maiorem probationem: magis enim, et ge-
nerale non ultimo intentum contra maiorem, et dicitur minus: sicut
hic habeat contra, aliter nego. Gratia sufficienti semper habet effec-
tum proprium, et generalem, ad quem deus illa tribuit, qui est pra-
tere hominibus sufficienti ad recte operandum. Et ut nihil aliud ex
parte dei requiratur, ut homo possit operari salutarem: sup-
plicatur tamen ex parte hominibus potentia et voluntas ipsi consentire:
ideoque non habet effectum conversionis ultimo intentum a deo.

Adversus 6. quatuor sufficienti est duppliciter, scilicet quatuor sufficienti possibili-
tatem adiuva a peccatore: sed in maiorem lapsus non est tale ad adiuvan-
dum ut congruat ex D. Augustino illud respiciat: ergo. Hoc namque gra-
tia sufficienti dat hominibus posse simpliciter, et absolute in ordine ad
operationem salutarem: ita ut homo, qui nec haberet quatuor
efficacem nec sufficientem, esset absolute impotens salutarem et
rari. Huiusmodi adiutorium non adiuventur Pelagianum, ut congruat
ex dictis de eadem materia.

Propter hoc: an quatuor sufficienti deus etiam ad agendum, an solum ad
posse agendum? Respondeo ad utrumque. Ratio est ex ratione de probatione 2. q.
2. art. 2. quia sius precepta vobis imposita, ad quatuor implecendum
conceditur quatuor sufficienti, non solum obliquat ad posse, sed etiam ad ar-
gere, similiter quatuor sufficienti non solum conditur ad posse, sed etiam
ad agendum: ita ut nihil desit voluntati, quod per modum actus primum com-
plet ad agendum requiratur.

Cap. 3.

Quibus concedatur quatuor sufficienti.

Conceditur 1. ad hominibus innocentibus, et eadem charitate ratione colata fuit
re quatuor sufficientem, ut assequeretur salutem catam. 2. Sed
non tamen concedere hominibus lapsis auxilia sufficientia ad salutem.
Ratio est, quia homo lapsus ratione peccati originalis, nequitur super
ine

92. in eo et deinde pane non venio creditor gratia. Iste deus angelus
quod confert gratia sufficientemque: potest negare deus in
punita. Hinc sapientia 11: qui non imitari. si perierit natione.
quod tu facis. Et Augustinus de dono perseverantiae cap. 1. Iam non
simus in gratia. .... et multos liberat deus de tali deinde pendione.
Etiam de neminem liberaret non esset iniquus.

Ij supposito quod non est an deus concedat gratia sufficientem
omnibus hominibus. Quia tamen ex hominibus alii sunt iusti alii
iniqui et peccatores, agimus modo de iustis, acini deinceps de ceteris
conclutro. iusti omnes precepto urgente datur a deo gratia
sufficiens ad illud servandum. Et de hoc. Pro 1. significat. Io dicitur
ut tamen non incipiat dissensum et hereticum. 1. Tamen non moratur
licet: aliqua dei precepta hominibus iustis volentibus et constantibus
servanda presentem quod habent vires sunt inposita. deest quoque
gratia. quod sunt inposita: ergo urgente precepto nunquid deest
iustis gratia. quod ponit illud observare: ergo.

Pro 1. 1. ad Corintheos 10. 13. 2. Paulus allegans iustos
ait: fideles autem deus ex qui non patiamur vos tentari signat
id quod potest. sed facit etiam in tentatione providentem, ut possit
superare. Superque verba 1. Augustinus lib. de peccatoribus. cap.
1. ait: ne timeas, non desit in tentacionibus ille impem non
diti: sed si urgente precepto deus non concederet iusto gratia
vere sufficientem deest illi in tentacione et patenter illud
tentum signat id quod potest: ergo.

2. ex talemque recurre. 1. canone 18. asserente: si quis dixe-
rit dei precepta hominibus etiam iustificato, et sub gratia daptum
to esse ad observandum impossibilia, anathema sit. Rationem hu-
ius definitionis reddit sancta synodus cap. 11. huius sensus sumptus
1. Augustinus: deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet, et pa-
cere quod potest, et petere quod non potest, et adjuvat ut possit: ergo.

Itaque 1. dicitur. 1. Petrus requirit Christus caruit gratia suffi-
cienti, ut posset illud non negare: sed ante talem negationem
erat iustus: ergo. Pro 1. 1. Petrus. ep. 1. Chrysostomus homilia 83. in illa
thema de 1. Petrus dicente: etiam bene animatus fuerat, divinis tamen
substracto auxilio stare non potuit: ergo si substractum fuit auxi-
lium sufficiens ut stare posset: ergo. Imprimis dicit 1. Petrus, ante ne-
gationem Christi a iusticia decubisse peccato interius morum
corum. Patet ex eodem Chrysostomus homilia 12. in Thome dican-
te de 1. Petrus: cum in amplexum prolaceretur, et Christus con-
tradicerent sua admoneretur blasphemari. Hinc negationem
deinde dicitur: deest illi gratia proposita suffi-

cies

ciens, permittit: namque sufficiens neque mori. Peccatu D. Peri⁹³
solutu probat illi defuisse gratia efficacem, permittit tamen illi de-
fuisse gratia propinque sufficientem sed qua propinque potest re-
sistere tentationi, et Christo non negare. dicimus illi non defuisse
gratia vere, etiam remote sufficientem ad illud. Ratio est, quia habet
erat gratia orationis, et humilitatis, qua bene utitur obsequio
gratia propinque sufficientem ad resistendum tentationi. Hoc patet
indicat D. Augustinus lib. de consensu, et gratia cap. 9. h. v. v. v.
Dixerat et ipse (D. Perus) in abundantia sua, omnia mea pro
te posui: sibi parando tributum, quod se puerat, postea a Domi-
no tanquendo.

Augustinus 2. D. Augustinus lib. de natura et gratia cap. 5. dicit: si
deus orantes dicit: et re vera inferat tentationem sed libera
non amabo. si abest possibile, ut quid exant. Ergo vel ipsi debet
non orare vel carere gratia sufficienti, rem possibilem ad
vincendum tentationem illam contra. D. Augustinus hic redan-
quit Petagius, qui docebat hominem sine gratia de iustitia, et
per viam libere arbitri posse se sine peccato. Hoc falsum esse
conuenit ex magis fideliter examini et potenter a deo reuera
tentationis, quae oratio non erat necessaria si verus liber arbitri
sufficeret.

Augustinus 3. si deus daret gratia sufficientem omnibus iustis
in reprobis in accepto, etiam daret illa iustis reprobis: hoc non.
Expo. Propter: si hoc ita esset etiam concederet illis gratia vere
sufficientem ad perseverandum in accepta iusticia, ad ad hoc bona
autem: hoc non. Expo. Neque utramque miser. Omnibus iustis, tam
predestinatis, quod reprobis concedit deus gratia vere sufficientem
ad perseverandum in accepta iusticia: deus omnes habent vera,
et phisica potentia perseverandi: reprobis tamen desunt specia-
lia auxilia, sine quibus non possunt non solum perseverare, iuxta
dicta Dissertatione 8. cap. 2.

Cap. 4. De fidelibus peccatoribus.

Ex peccatoribus etiam fidelibus alii sunt obdurati corde, et ex-
cecati mente, de quibus Ieremias 12 dicitur: excecavit oculos eorum,
et induravit cor eorum. Alii sunt peccatores communes, nec ex-
cecati, nec obdurati. De utroque queritur an deus ipse iustat
gratia vere sufficientem ut a peccato reuertantur, et conuer-
tantur. Calvinus lib. hypocrisis cap. 18 dicit deus pos-
sive obdurare, et excecasse peccatores, iustis imponere neces-
sitatem peccandi: quod est malitia in parte rei. Ippolitus docuerat

¶ 1. Insuperioribus qd ubi ait: non inducat deus impendit
de malicia, sed non impendit de misericordia.

¶ 2. In omnibus fidelibus peccatoribus non obdurat datur
pro loco et tempore gratia vere sufficienti, qua possit cavere
peccata, et a quo magis recipere. Ita omnes Catholici. Pro
¶ 3. Gregorius 33. Bart. Dominus: ubi montem infelix venit con-
vertentem a via sua, et vocat: ergo deus vera et sincera vult ra-
tione omnes peccatores, vult non obdurat: ergo illi contenti
sufficientia ad illud. 2. ex modo dicendi nulli obdurato
negat deus omnem gratiam sufficientem: ergo nec non obdura-
to.

¶ 2. In etiam peccatoribus obdurat datur pro tempore et
loco gratia vere sufficienti, qua possit peccata cavere, et recipere
a coniugio. Et enim in iuramentis contra Anglicanos Bantham
et canones. Pro 1. deus iuvant peccatores etiam obdurat, cu per-
nitentia: ergo possunt ea agere, sed non non possunt sine gratia:
ergo. Iste arguit ex pluribus locis. Vixit. Vixit. Traia
¶ 4. v. 6. dicitur: convertimini, sicut in pro futuro necessitate
Gregorius 33. v. 11. post sermo supra relata. Adm. Dominus.
convertimini, convertimini ab his vestris peccatis. Matthei
etiam v. 11. venite ad me omnes qui laboratis, et onerati estis:
ergo.

¶ Pro 2. ex 1. Augustinus in Psalmum 66. dicente: nunquid con-
verti corrigendi, et mutandi: ita male a bona non est loci
non est tempus. Nonne vixit odie pt? Nonne vixit modus pt?
sed hoc fieri non potest sine gratia, vere sufficienti: ergo si-
milis aliter rapt. Confirmatur ex eisdem: Augustinus in di-
cuntibus 1. Propono, qui reprobos 1. ad obsecrationes Valen-
tiani, ac veniam deus conseruat, vult adimere, neque
quod boni potentia de pollicetur, sed si deus negaret obdurat
omnem gratiam sufficientem, eisdem adimeret vult coram
cor. pollicetur potentia boni salutari: ergo.

¶ Insuper 1. contra 2. Ecclesiasticum 7. dicitur: considero opera
dei, quod nemo possit corrigere, quem deus deprecor: ergo ob-
durat, seu deprecor a deo non conceditur gratia sufficienti.
¶ Neque contra. Ex loco allato confirmatur necesse gratia ad a-
mendationem istam, non tamen conuenit, sed ita de deo
hominem ut illi negetur omnem gratiam sufficientem, sed
aliquando comparat, et quatenus scilicet nec conseruat gra-
tiam efficacem, neque. maxime sufficientem ad conversionem, quod
alij concedit, non tamen absolute, et adequate, ita ut potest
potest

non, et loco non concedat gratia proprie sufficientem ad. 75.
orationem, per quam obtineri possit gratia in corde efficax
ad conversionem.

In 1° obdurati non possunt oratione impetrare gratia
proprie sufficientem ad conversionem: ergo. P^{ro} arg. 2. Ma-
rtonius cap. 9 dicitur de Antiocho: orabat autem hic phlegon
dominus: a quo non erat misericordia: et scilicet phlegon
Antiochus non potuit oratione impetrare gratia proprie
sufficientem ad conversionem: ergo nec ceteri obdurati. Nego
arg. et d^{ico} consequari probationem: defectu divina orationis,
contra: aliter nego. Antiochus oravit doli de peccato commisso
propter infirmitatem temporalem, et impotentia quam puerbatur;
alioq^{ue} iudicavit et p^{ro}pta oravit. si vero conceperet delicta pec-
cati ex motu rursus, principis ex amore dei offensivis
oratio exaudita fuisset a deo.

In 2° P^{ro} arg. 2° de Tuley obdurati dicitur: propterea crede-
re quia iterum dixit Isaac: specavit oculos suos, et non curavit cor
suum, ut non viderent oculi, et intelligant cordi, et ratio ex: ex
illius poterant credere: ergo creabant gratia sufficienti. Vnde argu-
m^{en}tum d^{ico} velle dare gratia ut converterentur: illi quos obduravit
excecavit: re d^{ico} obduravit, excecavit Tuley, ut crederet ex tepe: ergo.
Nec patet, quia ut constat ex Augustino zelato illi 1° d^{ico} obdurat
non impediendo misericordiam, seu gratia.

D^{ico} consequari, in potentia consequenti, contra: antecellenti et
ex subtractione omni gratia nego cōtra. Tuley habebat gra-
tia absolute sed remota sufficientem ad credendum, alioq^{ue} et potentia
antecellenti: non sō consequenti, et ex r^{ati}one maxie solenta-
ty patet ex Augustino tractatu 93 in Thome dicitur: quare autem non
poterant (credere) in etia quoniam cito r^{ati}o quia volebant malis
quippe eorum voluntatem mandit d^{ico}, et per Prophetam p^{ro}pheta
ut: et expe^{ri}entia nego n^{on}tem de gratia sufficiente. d^{ico} ut constat ex B.
Augustino non excecavit impediendo malicia, sed subtrahendo gratia, ut
licet ad efficacem, ad etia proprie sufficientem hoc modo r^{ati}o ex quo
arbitr^{ari} videtur est contra cuius misericordiam ut est vocat quomodo ut est in
gratia, ut vocantem non repprat.

Objectionibus doctrinae r^{ati}o duplicem esse, alia absolute alia recurre
quid. 1° arguit in negatione omni omni gratia hac propria sunt domato-
r^{um} quia propterea cadent potentia antecellenti ad cōtra. 2° arguit in subtra-
ctione gratia specialis quia peccatorum non nobis efficaciter, aut etia, proprie
sufficientem ad conversionem. Itac non tollit gratia rem, valtem remota suffi-
cientem ad conversionem, nec potentia vera, ut homo recipiat: alioq^{ue}
d^{ico} non ontaretur est ad p^{ro}nitentia.

96. *Auguſt. l. iij. aliquando omnino uia rationis propter peccata: ex p. p. gratia ſufficienti. Correſpondentia patet quia licet p. uacuo nra p.ena et quia illa non concedit ſed iſtendit peccato ut p.uit aſſentia ius. et morte rubricata. et conſequenter aeterna damnatione. Et tamen peccatorum nec admiſit uita nec uia rationis uel op. nec copulationem gratia et auxiliorum nunquam eis ponit rubricatione omni gratia. ſed aliquando illi concedit. ut ponit obediſſe p. ſeo conuerſionem p.icipienti et uolenti. et uia eiusdem ſalutem. ~~et~~ ſic p. uolitione ſalutis p.ſpanat omnibus p.orbibus media ad illa neceſſaria juxta dicenda*

Auguſt. 3. d. Auguſtini lib. de correptione. et gratia cap. 4. p. quia offerunt angelis rationi et Adamo innocenti datur etiam adiutorium ad p.ſeuerandum. quo ſi cecidiſſet ſine ſua culpa cecidiſſent addit inferi. nunc autem quibus deest tale adiutorium p.ena peccati est. Et quo ſic adiutorium quo. ſi angelis et Adamo cecidiſſet ſine ſua culpa cecidiſſent. non et gratia efficac. ſed ſolus ſufficient. ſed juxta Auguſtini nunc tale adiutorium deest ali- quibus in p.ena peccati: ex p. et gratia ſufficienti. Nam patet quia nec angeli qui ceciderunt. nec Adamo habuerunt gratia effi- cacem. alij non cecidiſſent. Illud est doctina Auguſtini.

Reſpondet tunc illud adiutorium eſſe gratia actuale. non ſub ratione gratia ſufficientis aut efficacis. ſed ſub ratione auxilij mouentis magnam facilitatem ad cauendum lapſum. Hoc auxilium colatum fuit angelis. et Adamo: qui p.ſeuerantes. et potentia. et faci- litatem habebant uitandi peccati. Si autem eo cecidiſſet ceci- diſſet ſine culpa. quia non habebant aliam gratia inferiorem. quia ſcilicet haberent potentia. et non facilitatem. Nunc autem in natura lapſa et alia gratia inferior. quia conſert ſola poten- tia uitandi peccati. non tamen facilitatem. id eſt. quibus gratia facilitatem conferens deest. in p.ena peccati deest.

Reſpondet 2. gratia colata angelis et Adamo innocenti est adiutorium ſine quo non aut gratia ſufficientem. et quidem non remote. ſed p.ſeque ad operandum ſalutem. et uitandum peccati: et conforatam facilitatem ad id. ſi hoc gratia deſi- neret angelis. et Adamo cecidiſſent ſine culpa ad id illi non eſſet alia gratia remota ſufficienti ut in homi lapſo. Hinc uero juxta dicta. nunquam negatiua gratia ſaltem remota ſufficienti. negatiua uero reſpe gratia ſufficienti p.ſeque in p.ena peccati: quod ſolus uult Auguſtini ex quo patet ſolucio

Cap. 5.

De p.ſeuerantia.

Centum est deus moritur ad ſalutem p.orbibus. quibus
te

te Bassi. Quare, quæstio ergo et quidencia dnt rit de casu? 98
Conclusio; annuhy. paribz, siue inutens Materno, siue extra-
deciditibz, siue Bassimo, ut dnt quantum et ex parte ma-
jora parant, medio ad salutem, et sic ex pp. malicia, aut alia
causa, pcedit. Et rati. conuys. contra Brunnierem Pie-
mon. Bassi, et alios. 1.

Præf. Dey voluntati aut, sincere vult omnes homines
salvos fieri, nulla deinde: ergo, et vult salvos, fieri parvulo;
ergo illi, præparavit quantum et ex parte sua omnia medic
necessaria et sufficientia ad salutem. Atque patet ex D. Paulo
1. ad thessalens. 5. c. 4. & 2. ad Cor. dicente, qui vult omnes homines
salvos fieri, et ad cognitionem veritatis venire. locis patet. h.
ex D. Chrysostomo lib. 4. contra Iulianum cap. 8. itaque perinde
velut locum S. Pauli: nunquid parvuli homines non sunt
ut non possint venire ad id quod Deus et omnes homines. Quod Dey non po-
test appellare, quod est, et in se, quod non parvulus
ex parte voluntatis in se est, in se necessaria et sufficientia
ad illud.

2.º et confirmatur etiam in eo quod ad media sunt parvuli
non moriuntur ex defectu diuinae providentiae, sed causa
ita remanent, quia Deus ac carum et misericors universaliter
permittit agere, non mori: ergo Deus exprophetant. Res autem
id non movetur ex defectu voluntatis et voluntatis: Christus tunc
nec ex defectu providentiae in Deo. Res autem: Christus tunc pro illis
parat et, et facit obitu incerta pariter, ut tunc propter
adhuc. Ministros et famulos procepit, ut benediceret Bapti-
smum suum, filios: ergo. Res patet: quia Christus parat et pro an-
nibus, qui in ista vita moriuntur. 3.º quia pro eo tunc digne
miseret ad salvandum captivos, quoniam et ex se illi mori-
untur, et si non tunc incidere in finem, et fugaretur relictio:
ergo pariter.

Interrog: D. Anagnostis lib de dona pascuenciu cap. 12 de pan-
bulis sine Pasquino declaratur sic. plenius. An in festis et
feriis et poratibus iuribus et Pasquino pascuis deam deo in
non nolente non datur. ex eo qd D. Anagnostis dicit aliquando
non solum pascuis de fene Pasquino. exponit illi applicari
mediis omnino necessariis ad solvendum sed. si id quantum est op-
portuna sua majoraret etiam vellet illi applicari. ergo. Dico con-
sequens: de fene voluntate autem magis consequentia ratio incho.

Per salutem ostendebat, generali, et in cunctis vultu
re, omnes huiusmodi valores, hinc, id est, omnibus quantum est ex pro
videt, et in cunctis media necessaria ad salutem. Mortuus.

¶ Impedire causas concurrentes ad mortem perinde pueniunt, sed
ad sit famam, et mortis generalis causa causam potest
illis penitus e causis causis, et ordinem naturalem. Cum enim
hic causis in mortem pueniunt illis penitus, et ad hoc
tempus sine Baptismo, quod potest, sed non vult recte tenem
impedire. Hoc solus deest ipsi voluntas, consequens, et effectus ut
puero in re applicetur remedia per magistra.

Intra 1°: quando ex impedimento, quod humana industria non
potest tolli pueniunt deest abq^o Baptismo. Deus positive vult perire
conferre Baptismo: ergo nec antecedeniter vult illud conferre:
ergo nec magistra. Propter: Deus positive vult causas perire
remque mortem abq^o Baptismo: ergo. Si ergo autem: voluntate, mi-
nima, et anti, neq^o recundaria, et consequens, unde autem, conego
causas. Deus voluntate autem vult pueniunt saluare, abq^o et
recipere Baptismo: voluntate tamen consequens, et recunda-
ria vult ead^o ante Baptismo iudicis, quatenus scilicet impedire
non vult causis causam naturalem inferentem mortem.

Intra 2° si Deus sincere vult Baptismo pueniunt pueniunt, impe-
dit eum mortem ante Baptismo, ut potest: ergo. Propter autem non
conferretur incensae velle beneficium alicui conferre ille, qui po-
test, non tollit impedimenta alicuius: ergo. Qui potest: in di-
cenda voluit finis, causat media, et remouet impedimenta illius.
Nemo h^o et si ergo 2° autem: si habet iuxta causa ea non tollit ne
perire habet, unde autem, et neq^o conuenit, et si Deus serio vult
tollit saluare adultorum, et pueniunt: et non impedit eum
impedimenta: quia habet iuxta causa, scilicet minus pueniunt
neq^o, ratione minus iuxta pueniunt, ut non teneatur causa
ne ordinem naturalem causam. Ad ut ait D. Thomas 1° q. 12
a. 2° ad 2°: Praeceptor universalis persequitur aliquem defectum in aliquo
particulari accidere, ne impediat bonum socium.

Cap. 6.

De Infidelibus.

Infideles alii sunt negativi, qui scilicet nihil nunquam de fide
audierunt, alii positivi, qui scilicet, vel positive voluerunt audire
Evangelium, vel autem contemnerunt. De utroq^o quoniam, an
illis detur gratia sufficiens, ut possint venire ad fidem. 1° con-
clusio: non omnibus infidelibus conuenit gratia pueniunt
sufficiens, ut fidem amplectantur. Propter: qui nihil unquam audi-
uit de fide non habet gratiam magis sufficientem, nec suffi-
cientiam pueniunt, ut eam amplectantur; sed aliqui sunt, et pe-
nitus huiusmodi infideles inter ceteros Barbares: ergo. Man-
pa

patet Ex D. Paulo ad Romanos 10. v. 14. dicente: Quomodo cre-
dant ei, qui non audierunt? Quomodo autem audient sine pre-
dicante.

2^a conclusio: omni infideli datum a Deo pro tempore, et
loco auxilium saltem remote sufficiens, ut veniat ad fidem: cui
respondebit, habens auxilium propinqua sufficiens ad conversionem.
Ceterisq; omnib; Pater S. D. Paulus 1^a ad Thimotheum 2. v. 4. de Deo
ait: qui vult omnes salvos fieri homines, et ad agnitionem
veritatis venire: sed non possunt ad fidem venire, aduepo-
tencia remota, si carent auxilio omnino gratia: ex eo, quod
eos aliquod habere. Confirmatur ex D. Thoma Chrysostomo.
Romana 1. in 1° Joannis dicente: gratia in omni diuina non
Indeo, non Graeco, non Barbaro, non scito, non liberto, non
seruo, non viri, non Mulieri, non senem, non Iuuenem
effugit, aut designat: omnib; eadem est.

3^a deus ut cogitat ex Theodoro, et Augustino non iubet im-
possibilia: sed iubet omnes tamino Infideles amplecti, fidemq;
omnes possunt illis amplecti: sed hoc non possunt sine gratia
saltem remote sufficientem ut veniant ad fidem: exp. 3^a gra-
tia Christi condita omnib; pro quib; Christus mortuus est:
sed mortuus est pro omnib; omnino hominib; etiam Infidelib;
et exp. Mirum patet si gratia mortuus est pro omnib; illis
qui peccaverunt in Adam. 2^a quia ut Ambrosius in uersa
Romana 10^a: in misericordia Domini plena est terra, inquit
Augustinus ille et iusticia omnib; actus est, omnib; venit,
omnib; paratus est.

Pro 3^a ex Augustino tractatu 35 in Thoma dicente: ten-
timoniis sibi penitus lux apparet oculos sanos, et sibi gratia
est, ut cognoscatur lux: sed quid agimus de Infidelibus? Num
quid illis non est procreans? Cui procreans et illis: sed quibus ad idem
aut oculos non habent videndi. Audi de illis ex Epiphonio ipso sen-
tentia molata: et lux luceat in tenebris, et tenebrae ad con-
firmationem denunt. Confirmatur ex celebri Hispano Paulo
Honorio S. Augustini Discipulo in appologetico de antichri-
stianitate dicente: in tenebris declaratus est nemini homi-
ni deesse dei auxilium. presentem autem et reductorem in iustitiam,
et in vitam aeternam.

Augustinus 1° ante adventum Christi concessa non fuit infidelibus
gratia sufficientem: pro auxilio autem M. v. 14. dicitur de Deo: qui
in multis saeculis generationibus dimittimus gentes iniquas
negare. Negamus, et omnia probationes hanc sententiam Augu-

192. credere non potest alioq. est infidelis; negatur. Hinc ad conten-
uit quatio, quia a Deo intentus allicitur ad opus agendum adeo
q. sufficiens remote ad fidem per se indiget noticia fidei
atque peccat peccato infidelitatis. Qui habet gratia remote
sufficiens ad implendum preceptum peccat omittens, hoc ta-
men ideo est, quia simul ad gratia habet noticiam precepti.

Inq. hoc infidelitatis negativa est voluntaria in sua
causa, nempe in contentu quatio remote sufficienti, aut magis
graviori legi naturali; sed infidelitatis voluntaria in causa
peccati est: exp. Nam patet, quia infidelitatis requiritur ex tali
causa, ad hoc impeditur quatio magis sufficienter et no-
ticia fidei. Illego nomen. Ad probationem dic, ad voluntatem
in causa non sufficere, quod requatur ex tali causa; sed as-
tenuis requiri, ut ad noticiam, aut posit cognita id requi-
at tali causa. Infidelis negatur nec cognoscit, nec posuit
cognoscere requi infidelitatem, ex transgressionem legi natura-
li: alioq. hoc non est voluntaria in tali causa.

In fine audivimus D. Thomam lectione 3. in cap. 10. ex to-
ta ad Romanos ita loquenti de infidelibus: si qui tamen edocui-
facissent, quod in re. Dominus ei recedens sua misericordia
meridigit mirando ei predicatorem fidei, sicut secundum con-
vulso actum. Ita et Paulus Macedonibus actum 16; sed ta-
men hoc quod aliqui faciunt quod in re est, conveniendo
re, utique ad Deum, ex Deo et movente corda ipsorum ad bene-

Directio 11.

Divisione Gratiae

Ex dictis colligitur gratia proprie dicta, seu theologica esse,
donum supernaturale nobis ex Christi meritis; gratia a Deo conce-
dit in ordine ad fidem supernam. Dicitur donum supernaturale,
quia gratia superat existentiam et ipsa natura secundum deum
et deum. Hinc non sunt gratia theologica libere arbitrio,
bona natura, nec auxilium generale, quia Deo concurrent
non ad opera naturalia. Dicitur ex meritis Christi, quia
Christus meritis nobis, quidquid ultra dona naturae, et concen-
tationis superna additur naturae, dicitur in ordine ad fidem super-
nam, quia gratia conceditur nobis, ut recte operemur, et regimur
in eterna salutem. Nota gratia non excludere deum pro-
prie ex Dei meritis, sed solum deum movens ex
meritis; hoc enim admisso ea non concederetur gratia.

Gratia considerari potest secundum essentiam, finem, modum
operandi nobis, et ordinem ad nostram bonam operationem. Considera-
ta secundum essentiam alia est supernaturalis quod sub-
stantia; illa scilicet, cuius essentia est supra omnes natura-
tas, adeoque remota ex ipso iudicio: talis est gratia conce-
ssa ad actum entitativum respicientem: s. p. fidei, spei, aut charitatis.
Alia est ratione quodammodo, scilicet illa, quae in se et actu
entitativum est naturalis; videtur tamen modis aut subiectis
circumstantiis, in quibus non debetur naturaliter: talis est gratia
quae datur hominibus, ut eliciat actum iustitiae moralis, s. p.
fortitudinis, quem tunc et nunc solius naturae virtutis elice-
re non potest.

Gratia secundum finem ad quem datur dividitur in gra-
tiam finem, et gratiam datam. Gratia gratia faciens illa est, quae
primario conceditur ad utilitatem recipientis. Talis est gratia
sanctificans, quae formaliter reddit hominem gratum Deo, et gratia
actualis, quae dat ipsi potentiam operandi salutantes. Gratia daco,
ita dicta, sumitur genere pro specie minus nobili, illa est, quae
hominibus primario conceditur ad aliquid utilitatem. Novem
gratias gratia daco enumerat apostolus 1° ad Corinthios cap.
12. a versu 8: alii inquit, quidem per spiritum datur sermo sa-
pientiae, alii autem sermo scientiae, secundum eundem spi-
ritum. Aliter fidei in eodem spiritu; alia gratia, caritatis in
eodem spiritu; alii operatio virtutis, alii prophetia, alii dispensatio
spiritus, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum.

Ex modo operandi nobis dividitur gratia in habitualem
et actuale. Gratia habitualis dicuntur dona gratia, penita-
rentem homini inherencia. Horum principium est gratia sanctifi-
cans, ideoque significari solet nomine absolute gratia habitualis.
Gratia actualis dicuntur auxilia transiens, quibus homo in-
venitur et adiuvatur ad operationes salutantes. Haec alia sunt inter
na: talia sunt pia cogitationes, intellectus, et passionum voluntas;
quae iuxta **Concilium Africanum**, et **Augustinum**, deus opera-
tur in nobis, sive nobis illa operetur, ut incarnatio, sanctificatio, co-
emptio, prae ad honorem etc. Hinc gratia actualis dividitur in inter-
na, et externa. Unusq. nomen D. Augustinus lib. 50. sermonum
homilia 2^a.

Ex ordine ad nostram operationem dividitur primum gratia in
praesentem, concomitantem et subsequenter. Triplex haec gra-
tia

in cogitat ex ratione constat. Proveniens constat ex sensu Pal-
mi 20. proveniens etiam a benedictionibus Dauidicis. Conco-
mitans ex 1^a ad Corintheos. 13. et abundantius illi omnibus
laborantibus autem ex 1. sed gratia dei meum. Subsequens ex
Palmo 22. et misericordia tua subsequens me. Conciliū etiam
tridentinum sectione 6. cap. 16. expresse meminit triplex huius gra-
tie et enim loquitur ille ipse Pontifex. Scilicet quia quod est in
membris et tangit itaque in partibus in pro, significat, iuxta
intuitum influit, quia omnis bona eorum opera tempore antecedit et
comitatur et subsequitur.

Gratia proveniens est illa quae deus operatur in nobis
sive nobis, seu anteceditur ad libentem consentiū voluntatis.
Operatur quidem et in nobis deus ut autor gratiae et operis.
adeoque ex speciali concursu concedo ex nobis. Christi, et providen-
cia superna. Deinde et operatur sive nobis libera et moraliter
concurrentibus; eo quod libere tamen fide, et rationaliter licet
indelibere. Nam et gratia proveniens est formaliter sive
aeris vitalis, scilicet illuminatio intellectus, et excitatio voluntatis
quae ab ipsius potentia procedunt phisice, et vitaliter, et non habet
aut rationem gratiae sicut procedunt a deo.

Haec gratia dicitur proveniens, quia provenit, seu antecedit
ut libenter. Appellatur etiam, gratia operans, et operans. Di-
citur excitans, quia excitat potentiam animae ad operandum
per modum allucinantis ad bonum, et naturaliter a malo. Dicitur
operans, quia ex se, et sua energia operatur ut velimus opera-
ri non hominem, sive obbeat consentiū nostrum, sive non ob-
beat. Sic vere est motor qui quantum potest laborat, ut abruat
lit, sive hic per necessitatem sive non. Hinc patet gratiam pro-
venientem, excitantem, et operantem non distingui necessario
realiter, sed solum coordinative.

Gratia concomitans est illa per quam deus cooperatur nobis
ut quando agimus id ad quod non exaltant, per gratiam pro-
venientem. De quo colligitur ex Augustino lib. de gratia, et
libero arbitrio cap. 13. dicente. ut velimus sive nobis operatur, et
autem volumus, et sic volumus ut faciamus non ad cooperatur.
Haec gratia dicitur concomitans cooperans, et adiuvans. Dicitur
concomitans, quia concomitatur libentem consentiū voluntatis. Dicitur
cooperans, quia nobiscum efficit actionem bonam, ad quam deus non mi-
nus excitavit. Dicitur adiuvans, quia hominem a deo excitatum
ad iustitiam ad alium salutem, nam ut ait D. Bernardus de gratia
et libero arbitrio: conatus nobis capi rursus non adiuvatur,
et

et nulli non expetentur.

Gratia subsequens. est illa, quae libenter adhibetur, seu non aut
conceditur sequitur foret, et confert. Hoc videt mag^{us} D. Augustini
in equilibrio cap. 32. ubi ponit quod de gratia praevenerente
dixerat nolletem moveat ut vellet, subdit de subsequente, vo-
lenter subsequitur ne, supra vellet; potest etiam dici subsequente, quia
subsequitur justificationem, et concedit iuxta, ut perseveret, in con-
tuitate; unde D. Fulgencius lib. 1. ad Monachum de duplici p^{ro}mo-
cap. 11. ait praevenerit igitur implicitus ut patet iuxta subsequen-
tiam, iuxta refert impium. Hinc patet gratia praeveneren-
tem praeparationem esse a positione actus, cum ante actum
et praeparationem a perseverantia illius subsequente, conotacio-
nem actus.

Quare 1. An gratia praevenerit concomitans, seu adiuvans
sit idem realiter. Affirmat Medina et alii doctores can-
dem gratiam dici praevenerentem praevenerem, ea praeveneren-
tem voluntatem, adiuvantem vero et concomitantem, quate-
nus illud efficit simul ad voluntatem. Pro 1. Gratia cui ho-
mo resistit est praevenerit, ut patet, sed nec est adiuvans
nec concomitans, nam haec ipse est effectus: exp. 2. Gratia
adiuvans efficit realiter conversionem hominis, sed haec
non efficit physice gratia praevenerit: exp. Pro 1. ut gratia
praevenerit est actus vitalis, et similiter conversio dulca-
dini est actus vitalis, et similiter conversio: exp. non patet
nam ex Tridentino cap. 3. et 4. recitatio 6. gratia praevenerit
est interior spiritus sancti illuminatio, seu inspiratio, quae
Deus tangit hominem ut illud convertatur.

Atque ex Tridentino sectione 6. cap. 5. eadem gratia
est praevenerit, et auxilians: exp. Pro arg. eadem gra-
tia libere occurrere, et cooperando disponitur, ubi op^{er}ans
ad probationem. Respondeo quod tunc si eadem remota causa
generice non vero individualiter adeo q^{ue} non significare
eamdem individua gratiam esse praevenerentem, et auxi-
liantem ratio est, quia gratia praevenerit coarctat cooperando
inoraliter persuadendo invitando id eo q^{ue} illi assensum
adiuvans vero efficit physice cooperando id eo q^{ue} illi cooperan-
tur.

Quare 2. in quo coniuncta gratia adiuvans. Respondeo con-
tineat in concurrens specialiter operans quod Deus applicando
sua omnipotentia cooperatur operi salutari. Ita tunc dispo-
tione 2. q. 2. a. 3. Pro ut Deus nobis cooperetur utantur
10x

con natura sufficit concurrere operari illius ut talis conde-
ta id potestas per qualem praevenerem: exp. pro aq.
ut Deus nob. cooperetur ut autor naturae sufficit concurrere
simultaneus illius: exp. positum. Intra potest, quia positum
operatur operari a Deo, ut autori naturali, ac ut au-
thore sapientie.

Obsequ. 2. Concurrere Dei ad actus sapientie est deus ho-
minem ante habitum ipsius, et gratia praevenerem, sed quid
homini debetur non potest esse gratia: exp. 2. pro mitem: quod
debetur absolute tunc ex opposicione gratiae a se mitem, et ca-
cia. Habitus ipsius et gratia praevenerem sunt gratia a se: et ita
deus ut concurrere, et homini ratione illud esse potest gratia
et quidem sapientia sunt gratia pro gratia. sic gratia et quod debetur
homini uterque sapientie sacramenta.

Obsequ. 2. bono distinctis habitus sapientie potest efficere ac-
tu sapientie ad gratia ad iuvante: sed non potest ad talia con-
currere: exp. hic ita et gratia ad iuvante. sic non supposito
hoc concurrere est in actu primo, in dispositione ad actum
sapientie: exp. 2. Obsequ. potest quia hic concurrere ut potest ex po-
te potestas, per actus primi: 2. pro naturae, et voluntas, et be-
neda et completa in iuvante principii affectu per gratiam
sapientie quarentem ita actum habitum, et deo, ita ut
neque manent, et distincta est contra mitem, contra ego, contra
si voluntas homini a se et natura per actus sapientie aut alia gra-
tiam quarentem contra ego et completa in iuvante, primo
est loci concurrere et gratia ad iuvante, et per vero si illi carat.

Cap. 2.

Deus 10 gratia in sufficientem et efficacem.
Ex ordine ad nostras operationes dividitur secundo gratia
insufficientem et efficacem. Gratia efficax est illa, quae obtinet
suum effectum in homine operante, et moto. Sufficientem est illa, quae
dat quidem potestatem aut sufficientem naturam obtinet effectum
principalem intentum a Deo, scilicet salutarem conferendum vo-
luntati. Ut patet ex his gratiis illuminat, et movet: sed efficax
ita illuminat, et movet, ut regatur opus a Deo intentum, ut
sufficientem vero id non movetur, ideoque manet pure sufficientem. Hinc
gratia sufficientem vult dat potestatem agere, sed est ordinatum a Deo
ad nostras operationes, ut patet conceditur, ut de facto recte operetur
nunc.

Obsequ. 2. epistola in natura bona conatur ex deo principia
diversationibus 2. 3 et 10. Quia ratione est in quo conatur effi-
cacia gratia. Respondeo esse in omni, et gratia, et conatur in ip-

inimica perfectione ratione cuius non solum dat homi-
ni apto posse, sed etiam velle, et perficere. Primum efficacia gratia
hominis lapsi stat in eo, per quod distinguitur a gratia hominis
integri; sed ab ea distinguitur in eo, quod gratia integri solum
daret posse; lapsi vero dat velle, et perficere: ergo. Primum ex D.
Augustino lib. de correctione et gratia cap. 11 dicente: Primum
(scilicet gratia hominis integri) et quia fit ut homo habeat ju-
sticiam si vult; secunda vero (id est gratia efficax hominis lapsi)
dum potest, quia etiam fit ut vult.

Utrumque: quomodo gratia efficax hominis lapsi dat velle.
Primum ex his duobus: secundo deputatione Reg. 4. a. 3. conclusio-
ne 2. n. 2. quia gratia efficax hominis lapsi facit, ut hic reip-
sa velle, et operetur, id est (in re ipsa naturali) infallibiliter, indecli-
nabiliter, invincibiliter, et invictissime, ut saepe loquitur D.
Augustinus. Patet ex veris eiusdem lib. de correctione et gratia
cap. 11. primum (scilicet homini integro.) dimittit, atque per-
mitte facere quod velle: inferius veniunt, ut ipso deinde,
invictissime quod bene et vellent, et hoc deesse invictissime
volent. Ratio huius est, quia ut idem Augustinus cap. 10 dicit
rat: Deum sic ordinavit hominum, et angelorum vitam, ut in eorum
operando quid prae se habent libere arbitrio; deinde quid
posset gratia beneficium: ergo deum per angelum efficax dat
velle invictissime, et indeclinabiliter ita ut licet homo posset
absoluite, et plurimum ad gratiam devenire, nunquam tamen illa
desinat: ergo.

Hinc fit gratia efficacem hominis lapsi fortius et po-
tenciores esse gratia concessa homini integro. Certe ita con-
quebat, quia in homine integro erat perfectum cognitivum
voluntatis, et non erat rebellio carnis adversus spiritum. In la-
so vero liberum arbitrium est in totum attenuatum: deinde importu-
na rebellio reddit difficilem honestam operationem: adeoque homo
lapsus eget fortiori auxilio ne succumbat, quod saepe et intro-
cipit: subvenit et igitur (ait Augustinus loco citato) invincibiliter
humana voluntati, ut divina gratia indeclinabiliter et
insuperabiliter ageretur, et ideo, quoniam infirma non des-
ceret, neque adversitate aliqua vinceretur.

Trabuntur exunt
Trabuntur ut nec omnia a. 1778 in 1779.

